

הבטחים

מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ

קרו פנסיה ותיקה
בניהול מיוחד

עמיתים קרעות הפנסיה הוותיקות

דוחות כספיים
ליום
ז' בדצמבר 2017

דוח המנהל המיוחד

.....	פתח דבר
2.....	א. כללי
3.....	ב. הסיוע הממשלתי והגרעון האקטוארי
4.....	ג. כרית ביטחון לקרנות
5.....	1. תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה
5.....	1.1 מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה
10.....	1.2 תחומי פעילות עיקריים והשינויים שחלו בהם בתקופת הדוח הכספי
13.....	1.3 ארועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון
15.....	2. תיאור הסביבה העסקית
15.....	2.1 מ ב ו א
16.....	2.2 מגמות בענף הפנסיה
16.....	2.3 תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות
17.....	2.4 חקיקה ראשית וחקיקת משנה
19.....	2.5 חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון
22.....	3. מצב כספי
22.....	3.1 ההתחייבויות הפנסיוניות
25.....	3.2 הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות במיליוני ש"ח
25.....	3.3 הסבר לשינויים עיקריים בהתחייבות הפנסיונית
25.....	3.4 מסד הנתונים של הקרנות
26.....	3.5 סיוע ממשלתי
30.....	3.6 הגרעון ותוכנית המנהל המיוחד להשלמת הגרעון
30.....	3.7 כרית ביטחון לקרנות
31.....	3.8 יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגביו
32.....	3.9 התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים
33.....	4. תוצאות הפעילות
33.....	4.1 השקעות
34.....	4.2 ניתוח והסברים לתוצאות העסקיות והשוואתם לתקופות מקבילות בעבר:
39.....	4.3 תוצאות הקרנות
39.....	4.4 השפעה של תופעות או אירועים מיוחדים על תוצאות הפעילות
39.....	4.5 שינוי מהותי ברווחי השקעות לתקופת הדוח ביחס לתקופה הקודמת
39.....	4.6 השפעת שינויים בהוראת המפקח על שוק ההון ביטוח וחיסכון ועל תוצאות הפעולות
39.....	4.7 השפעת השינויים בהוראות המס על התוצאות הפעילות
39.....	4.8 השפעת עונתיות על תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה
39.....	4.9 שינויים בשיעור גביית דמי הגמולים
39.....	4.10 שינויים מהותיים בשיטת חישוב המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה הקודמת
40.....	5. תחזית זרמי כספים
40.....	5.1 מימוש זכויות מבוטחים
40.....	5.2 נכסים שלגביהם קיים קושי במימוש
40.....	5.3 חובות
40.....	5.4 גבית חובות ע"י העברת נכסים ולא במזומן
41.....	6. השפעת גורמים חיצוניים
41.....	6.1 התחייבויות תלויות ותביעות:
42.....	7. בקורות ונהלים
43.....	דוח המנהל המיוחד וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

פתח דבר

א. כללי

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר הן "קופות גמל לקצבה" ו"קרנות ותיקות", כהגדרת המונחים בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק הפיקוח גמל") ובתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן: "תקנות מס הכנסה"), והן מאושרות ופועלות לפיהם. קרנות אלו סגורות למצטרפים חדשים החל מיום 1.4.95, בהתאם להחלטת הממשלה.

בעקבות הגרעונות שנוצרו בחלק מקרנות הפנסיה הוותיקות, בוצעה במהלך שנת 2003 רפורמה מקיפה.

במסגרת הרפורמה האמורה הותקן תקנון אחיד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר: מבטחים, מקפת, קג"מ, נתיב, בניין, חקלאים, אגד והדסה (להלן: "הקרנות" או "קרנות הפנסיה" או "הקרנות הוותיקות שבהסדר") ומונה להן מנהל מיוחד. כן נקבע במסגרת אותה רפורמה כי יינתן סיוע ממשלתי לקרנות שבהסדר לצורך מימון הגירעונות האקטואריים.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

בהתאם להוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח"), למנהל המיוחד נתונות כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים שלו.

לצורך הסדרת האיחוד התפעולי של הקרנות הוותיקות שבהסדר, נחתם בין הקרנות "הסכם לאיחוד תפעולי" המהווה תשתית משפטית להסדרת התפעול המשותף, לרבות בנושא חלוקת הוצאות התפעול בין הקרנות. האיחוד התפעולי בין הקרנות שבהסדר הביא לצמצום משמעותי בעלויות התפעול וכן להתייעלות בעבודה השוטפת.

במסגרת האיחוד התפעולי של הקרנות, נשמרת הזהות המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן.

ב. הסיוע הממשלתי והגרעון האקטוארי

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, מעבירה הממשלה לקרנות סיוע ממשלתי (פירוט לעניין היקף הסיוע הממשלתי הכולל ראה בסעיף 3.5.3).

ביום 29 באוגוסט, 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "הממונה על שוק ההון" או "המפקח על הביטוח") על עדכון לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר, 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014 ו-2013. עדכון לוח תזרים המזומנים שבוצע באוגוסט 2013 הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרים המזומנים הקודם).

הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.

ככל שכלל נכסי הקרן, לרבות הסיוע הממשלתי, לא יספיקו לכיסוי מלוא סכום הגרעון האקטוארי, או ככל שיתקיים עודף אקטוארי, יופעל מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בהוראות התקנון האחיד, וזאת אם הגרעון או העודף האקטוארי הם בשיעורים הקבועים לעניין הפעלת המנגנון לפי הוראות התקנון.

ביום 3.3.2015 פרסמה רשות שוק ההון הבהרה, לפיה בכוונתה לקבוע בהוראות הממונה לדיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות, שינוי באופן הדיווח על התחייבויות ונכסי הקרן, כך ששיעור הגרעון או העודף המוצג במאזן יהיה זהה לשיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון.

רשות שוק ההון הבהירה כי יש להפעיל את מנגנון האיזון רק אם שיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון הקרן, עולה על השיעור הקבוע בתקנון, וזאת במובחן משיעור הגרעון המוצג במאזן. על פי הוראות התקנון, אם הגרעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן, או ככל שייוצר גרעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיפחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגרעון.

יצוין כי באופן דומה, ככל שייוצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין יתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור. מנגנון האיזון האקטוארי כולל הוראה נוספת ולפיה ככל שגרעון הקרן עולה על 0.65% מסך התחייבויותיה, וזאת בשל הגדלת התחייבויות הנובעות מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין, תהיה הקרן רשאית להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח.

גובה הגרעון או העודף האקטוארי עשוי להשתנות בשל שינויים שיחולו בהנחות האקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת המאזנים האקטואריים, ובמיוחד בגין שינויים שחלים בשיעורי ריבית ההיוון. סדרת שיעורי ריבית ההיוון נקבעת על פי שערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר (להלן: "ווקטור הריביות").

היוון לפי ווקטור הריביות מתבצע על ידי היוונם של תשלומים או הכנסות עתידיים של הקרנות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת. שינויים קטנים יחסית בווקטור הריביות גורמים לשינויים גדולים בערך הנכסים וההתחייבויות, וכתוצאה מכך משפיעים באופן ניכר על היווצרות גרעון אקטוארי או עודף אקטוארי.

יצוין כי אופן חלוקת כספי הסיוע הישיר לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו היא בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

ליום 31 בדצמבר, 2017 עומד שיעור הגרעון כאמור על 5% בכל אחת מהקרנות שבהסדר.

אומדן הסיוע הממשלתי וכרית הביטחון ליום 31 בדצמבר, 2017 מכסים את מלוא סכום הגרעון.

ג. כרית ביטחון לקרנות

על מנת להגן על עמיתי וגמלאי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות. על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הוועדה הציבורית"). ביום 17 באוגוסט, 2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר.

במכתב מיום 16 ביוני 2009 הביא מנכ"ל משרד האוצר והממונה על התקציבים דאז את עמדת הדרג המקצועי במשרד האוצר באשר לעקרונות יישום כרית הביטחון (להלן: "מכתב העקרונות"). בהתאם להנחיית הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, ניתן ביטוי לאמור במכתב העקרונות במסגרת מאזני הקרנות הוותיקות שבהסדר החל משנת 2008 וסכום הסיוע בגין כרית הביטחון נכלל בדוחות הכספיים והאקטוארים. במקביל, במהלך שנת 2012 פרסם משרד האוצר תזכיר חוק, ובהמשך טיטת חוק אשר מסדירה את הסוגיה.

ביום 29 לינואר 2017 פרסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (להלן "החוק"). במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 1טו78, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".

החוק כולל, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך, ובאופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה. בהתאם להוראות החוק, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח. סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בחוק הוראה, ולפיה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים שונים הקבועים בחוק, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק לעניין זה. עוד נקבע בחוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב בהתאם לאמור בחוק, כהפרש בין (א) גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן. (ב) גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%. בחוק נקבע גם כי השימוש שיעשו הקרנות בכל שנה בכרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגרעון, ולא תיצור עודף.

יצוין כי אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטחון לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן של תקרת כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שווי העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ – 31.7 מיליארדי ש"ח.

פיצוי בגין רכיב ה"עבר" נכון ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2017, עומד על סך של 36,658 מיליוני ש"ח.

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2017 לכ – 21,190 מיליוני ש"ח.

פרק 1: תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה

1.1. מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה

(לרבות פרטים עיקריים על קופות גמל קשורות, חברות מוחזקות ושיעור אחזקה).

1.1.1. צורת ההתאגדות

מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.
 עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:
 א. אסיפה כללית של חברים
 ב. דירקטוריון
 ג. מנכ"ל

קרן הגימלאות המרכזית
 של עובדי ההסדרות ביטוח

קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.
 עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:
 א. אסיפה כללית של חברים
 ב. דירקטוריון
 ג. מנכ"ל

קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאים
 ומלחי מקצועים בישראל א.ש. בע"מ

קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים בישראל א.ש. בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתה.

קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות א.ש. בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתה.

קרן גמלאות של חברי "אגוד" בע"מ

קרן הגימלאות של חברי אגד בע"מ

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.

עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:

א. אסיפה כללית של חברים

ב. דירקטוריון

ג. מנכ"ל

**קרן מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ
(בניהול מיוחד)**

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתה.

**קופת הפנסיה לעובדי הדסה בע"מ
(בניהול מיוחד)**

הינה קופה מפעלית לתשלומי פנסיה ומיועדת לעובדי מוסדות "הדסה". לפי מסמכי היסוד הקופה תנוהל באופן עצמי ויש לה מועצת מנהלים המורכבת מנציגי הנהלת הדסה (5 חברים), ועד עובדי הדסה (5 חברים) ונציגי ציבור (2 חברים).

קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ

**נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי משק ההסתדרות בע"מ
(בניהול מיוחד)**

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.

עפ"י מסמכי היסוד של נתיב קיימים בה המוסדות הבאים:

א. אסיפה כללית של חברים

ב. מועצה

ג. הנהלה

ד. ועדה מנהלת

ה. מנכ"ל

1.1.2 מינוי מנהל מיוחד

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר. בהתאם להוראות סעיפים 78(ו), 70(ב) לחוק הפיקוח, מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו...".

תפקידים נוספים של המנהל המיוחד, הנוגעים לתכנית ההבראה החלה על הקרנות הוותיקות שבהסדר, קבועים בהוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח, ובהם איתור נכסי הקרן, מימוש ומכירתם; יישום התקנון האחיד; וכן מימוש התפעול המשותף של הקרנות הוותיקות שבהסדר.

1.1.3 ועדת מנהלה

לפי הוראות חוק הפיקוח, מונתה ועדת מנהלה בראשות שופט בדימוס לכלל הקרנות הוותיקות שבהסדר. לועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לועדת המנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, היינו מינוי רואה חשבון ואישור דוחות כספיים. בנוסף, תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה לאישור המפקח, וכן לאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרנות הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

חברי ועדת המנהלה:

השופט (בדימוס) ישי לויט - יו"ר.

מר שמואל אביטל - חבר.

מר גד ארבל - חבר.

1.1.4 ועדת השקעות

לפי הוראות סעיף 11 לחוק הפיקוח גמל, על דירקטוריון של חברה מנהלת למנות ועדת השקעות לכל קופת גמל שבניהול החברה, ורשאי הדירקטוריון למנות ועדת השקעות אחת למספר קופות גמל כאמור. בהתאם להוראות אותו סעיף, רוב חברי ועדת ההשקעות יהיו בעלי כשירות לכהן כדירקטורים חיצוניים, כהגדרת המונח בחוק החברות, התשנ"ט-1999, והמוגדרים בחוק הפיקוח גמל ובתקנות מס הכנסה כ"נציגים חיצוניים".

בתקנה 41(ב)3(1) לתקנות מס הכנסה, נקבע כי בקופת גמל אשר מונה לה מנהל מיוחד מכח חוק הפיקוח, ימנה המנהל המיוחד את חברי ועדת ההשקעות, באישור המפקח על הביטוח, והמנהל המיוחד יכהן כחבר בוועדת ההשקעות אך לא כיו"ר הוועדה, וכיו"ר הוועדה יכהן נציג חיצוני.

הוראות לעניין כשירות חברי הוועדה, דרכי מינויים, דרכי התכנסות הוועדה ודרכי עבודתה מצויות בתקנות מס הכנסה.

תפקידי ועדת ההשקעות קבועים בסעיף 11(ב) לחוק הפיקוח גמל ובתקנות מס הכנסה, ועיקריהם:

- קביעת מדיניות השקעות של הקופה במסגרת המדיניות הכוללת שקבע הדירקטוריון;
 - קביעת סוגי עסקאות הטעונות אישור מראש של ועדת ההשקעות טרם ביצוען, וכן קביעת שיעורי ההחזקה בניירות ערך מסוגים שונים הטעונים אישור מראש בטרם רכישתם;
 - קביעת נכסי בסיס של אופציות וחוזים עתידיים; קביעת שיעור מרבי של בטוחות שניתן להעמיד במסגרת עסקאות;
 - קביעת סוגי ניירות ערך שניתן למכור בחסר;
 - הנחיית בעלי תפקידים העוסקים בהשקעות, ביישום מדיניות ההשקעות ופיקוח עליהם או הנחיית גופים המנהלים השקעות מטעמם;
 - קביעת אמות מידה לבחינת יישום מדיניות ההשקעות; גיבוש כללים ונהלים לניהול ההשקעות;
 - קבלת החלטות הנוגעות לשימוש באמצעי שליטה בתאגידים מוחזקים;
 - ביצוע כל תפקיד אחר שיטל ע"י הדירקטוריון (המנהל המיוחד) או הממונה על שוק ההון.
- ניהול השקעות בקרנות ובקופות הגמל (שלהן נותנות הקרנות שירותי ניהול) מתבצע באמצעות חטיבת ההשקעות המאוחדת לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. במסגרת מערך ההשקעות הכולל המאוחד, מונו שתי ועדות השקעה, כאשר כל ועדה מטפלת בהשקעות הנוגעות למספר קרנות ו/או קופות גמל.

ועדה המטפלת בהשקעות של קרנות הפנסיה - מבטחים, חקלאים, בנין, אגד, הדסה ונתיב

- חבריה הם:
- מר ירום אריאב - יו"ר הועדה ונציג חיצוני.
 - מר רואי מכנס - נציג חיצוני.
 - מר ניר לינצ'בסקי - נציג חיצוני עד נובמבר 2017.
 - גברת מיכל נוי - החל מנובמבר 2017.
 - מר רענן אלרן - נציג חיצוני החל מפברואר 2017 עד דצמבר 2017.
 - מר יצחק בצלאל - נציג חיצוני החל ממרץ 2018.
 - מר יואב בן אור - המנהל המיוחד.

ועדה שניה המטפלת בהשקעות של קרנות הפנסיה - מקפת וקג"מ
ובהשקעות של כל קופות הגמל להן נותנות הקרנות הוותיקות שבהסדר שירותי ניהול.

- חבריה הם:
- מר יוסף אלשיך - יו"ר הועדה ונציג חיצוני.
 - מר אייל בן שלוש - נציג חיצוני עד ינואר 2017.
 - מר רונן וולפמן - נציג חיצוני.
 - מר דודו זקן - נציג חיצוני.
 - מר מנחם הרפז - נציג חיצוני החל מפברואר 2017.
 - מר יואב בן אור - המנהל המיוחד.

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר וכן קופות הגמל שבניהולן מהוות "קבוצת משקיעים" כהגדרתה בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012.

1.1.5. ועדת ביקורת

ועדת ביקורת מונתה על ידי הממונה על שוק ההון ביום 1 במרס 2008.
הוועדה מונה שני חברים חיצוניים:
 יו"ר הועדה- מר איתן השחר.
 חבר ועדה- מר יוסי בהיר.

ואלה תפקידי ועדת הביקורת:

- דיון בדוחות המבקר הפנימי - דיון בדוחות שהגיש המבקר הפנימי וממצאיהם וכן מעקב אחר תיקון הליקויים שנמצאו בדוחות ויישום ההמלצות;
- דיון בליקויים מהותיים שעלו אגב עבודת רו"ח המבקר ומכתבי רו"ח המבקר;
- שמירה על אי תלות של המבקר הפנימי;
- בחינת קיום הוראות דין וכללים מקצועיים ואתיים החלים על הקרן, על נושאי משרה בה ועל עובדיה;
- אישור תכנית עבודה שנתית ותקופתית של הביקורת הפנימית, לרבות היקף משאבים, תדירות ביצוע הנושאים ובחינה לעניין קיום כיסוי לכל הנושאים וכן מעקב אחר יישום תכנית העבודה;
- דיון בנושאים נוספים העולים לסדר היום בהתאם לדרישת המנהל המיוחד ו/או הממונה;
- המלצה בדבר מינוי או פיטורין של המבקר הפנימי.

מועדי התכנסות ועדת הביקורת קבועים ומוגדרים מראש לאורך כל השנה. בישיבות מתקיימים דיונים הן בדוחות הביקורת והן בסטאטוס תוכנית עבודה של הביקורת הפנימית.

תפקידי ועדת הביקורת ומערך הביקורת הפנימית מוגדרים בתקנה 19 לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז 2007 ומוסדרים במסגרת חוזר גופים מוסדיים 2007-9-14, בכתב המינוי של חברי הועדה, בהוראות הממונה וכן בנהלי ביקורת פנימית כתובים ומאושרים של הקרנות שבהסדר.

1.1.6. מטרת קרנות הפנסיה הוותיקות

מטרתיהן העיקריות של הקרנות הינן לייסד, לכוון ולקיים קרנות פנסיה וקופות גמל לפי הצורך. בהתאם להוראות חוק הפיקוח, התקין המפקח על הביטוח תקנון אחיד לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. במסגרת התקנון האחד מנהלות כיום הקרנות תוכניות פנסיה יסוד ותוכניות פנסיה מקיפה, ובהתאם להוראות חוק הפיקוח וחוק הפיקוח גמל הן מחויבות לפעול על פיו. זכויות המבוטחים בקרנות הן זכויות חוזיות הנקבעות בהתאם לתקנון הקרן או הקופה בה חבר המבוטח, בנוסחו כפי שיהיה מעת לעת. קרנות הפנסיה לעמיתים ותיקים פועלות על בסיס עקרון השוויון והערבות ההדדית בין העמיתים. בהתאם להחלטת הממשלה, קרנות הפנסיה אינן מקבלות מבוטחים חדשים, למעט מבוטחים שהצטרפו לפנסיה תקציבית לפני שנת 1995, ולא חלפו שנתיים מתום החודש האחרון בפנסיה תקציבית, בכפוף להוראות התקנון.

1.1.7. חברות בת וחברות קשורות

לקרנות חברות בת וחברות קשורות. לפרטים יש לעיין בדוח התקופתי המהווה חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

1.2 תחומי פעילות עיקריים והשינויים שחלו בהם בתקופת הדוח הכספי

1.2.1 נתונים סטטיסטיים קרנות "הפנסיה הוותיקות" שבהסדר (*)

ליום 31 בדצמבר		מס' מבוטחים
2016	2017	
101,545	93,390	מבוטחים פעילים
6,421	6,014	פרשו לקצבאות
3,327	3,357	חדלו מפעילות
730,168	709,811	מוקפאים

ליום 31 בדצמבר		מס' מקבלי קצבאות
2016	2017	
191,231	196,450	זקנה
59,692	59,358	שארים
5,338	4,808	נכות

(*) נתונים סטטיסטיים לקרנות הפנסיה הוותיקות ראה נספח 5 נתוני עמיתים ופנסיונרים.

1.2.2 הרכב הכנסות בתקופת הדוח:

דוחות הכנסות והוצאות לקרנות הפנסיה הוותיקות, ראה נספח 3.

1.2.3 התפתחויות בנושא ביטוח הדדי לעמיתי הקרנות

הקרנות אינן מבטחות פנסיונרים בביטוח הדדי, זאת מתוקף הוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.

1.3 אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון

להלן אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון, לרבות ארגון מחדש של קרנות הפנסיה ו/או חברה מנהלת, אמצעי התייעלות שננקטו, סכסוכי עבודה, שינויים מהותיים בבעלות או בהנהלה, רכישת חברות:

1.3.1 שינויים במבנה האירגוני

לא היו שינויים במבנה האירגוני בתקופת הדוח.

1.3.2 סכסוכי עבודה

לאחר תאריך המאזן, ביום 1 בפברואר, 2018, ניתנה הודעה מטעם ההסתדרות הכללית על שביתה לפי חוק יישוב סכסוכי עבודה, תשי"ז-1957, וזאת החל מיום 15 בפברואר 2018.

בהודעה מטעם ההסתדרות מפורטים העניינים המצויים בסכסוך, ובהם אי-הכרה ב-"ועד גג", החלטה על שינוי כפיפות ניהולית של מנהלת וסוגיות נוספות. לעמדת ההנהלה, העניינים האמורים נוגעים להחלטות המצויות בתחום הסמכות הניהולית ולהיבטים המוסדרים בהסכמים הקיבוציים הקיימים בקרנות.

כמו כן, ההנהלה איננה מכירה ביחידת המיקוח הנזכרת בהודעה. בימים האחרונים, הוועדים פנו להנהלה בבקשה לקיים הידברות בנושאים שעל הפרק.

1.3.3 תוכנה

"אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ" (להלן - החברה) הינה חברה בת המוחזקת בעקיפין בשיעור 100% על ידי קרן הפנסיה מבטחים.

החברה מספקת, לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, שרותי מחשוב שוטפים ותמיכה וליווי בהקמת מערכת הליבה החדשה לניהול זכויות (להלן-"מערכת מפנה").
במהלך תקופת הדוח פועלות הקרנות מבטחים, קג"מ, מקפת, הדסה, נתיב ואגד במערכת מפנה.

1.3.4 קופת הפנסיה לעובדי הדסה - תשלום דמי גמולים בחסר (2.33%)

פרוט לעניין הפרשות דמי הגמולים של המעסיק (הדסה) בקופת הפנסיה לעובדי הדסה וכן לגבי ההליך המשפטי המתנהל לעניין זה - ראו בביאור 14(ג) ובביאור 16 לדוחות הכספיים השנתיים של קופת הפנסיה לעובדי הדסה.

1.3.5 מחקרים

במהלך השנים 2013 - 2014 נערך בקרנות הפנסיה שבהסדר מחקר מקיף בנוגע להנחות הדמוגרפיות והכלכליות בבסיס חישוב המאזן. הקרנות ביקשו אישור להשתמש בהנחות בהתאם למחקרים שנעשו, ובהנחות של שיעורי תמותה ללא שינוי מההערכה הקודמת. ביום 28.1.2015 התקבל אישור מהאוצר, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימות יותר לצורך חישוב ההתחייבויות במאזנים האקטואריים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת. החל מהמאזנים של 2014 נערך שינוי בהנחות בהתאם לאישור האוצר.

ביום 1.10.2017 פורסם חוזר פנסיה 2017-3-6 בנושא "דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה וקופת גמל מרכזית לקצבה" באשר להנחות פיננסיות ודמוגרפיות. לקראת המאזן של 2017, ביום 21.12.2017 ביקשה הקרן אישור לשינוי הנחות תמותה והנחת מספר וגיל ילדים, המבוססים על חוזר פנסיה 2017-3-6. ביום 21.2.2017 התקבל אישור מהאוצר, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימות יותר לצורך חישוב ההתחייבויות במאזנים האקטואריים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת.

1.3.6. מדיניות תגמול מנהלי השקעות

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר פועלות להבטחת זכויות הפנסיה של העמיתים, כפי שנקבעות בתקנון האחיד. לצורך כך, פועלות הקרנות להשגת תשואה על נכסיהן באופן שיאפשר את תשלום הקצבאות לזכאים לכך לפי הוראות התקנון האחיד. ביישום מדיניות ההשקעות מובאים בחשבון, בין היתר, היקף ומהות הנכסים העומדים לרשות קרנות הפנסיה, מגבלות רמת סיכון הנקבעות מראש וכן הוראות הדין לעניין אפיקי ההשקעה השונים.

במסגרת מדיניות התגמול של עובדי חטיבת ההשקעות, נמדדים אותם עובדים הן על ביצועיהם המקצועיים בתחומים הנתונים לאחריותם והן על תרומתם הכוללת לעמידה של החטיבה ביעדים הנקבעים מדי שנה.

מדיניות התגמול מביאה בחשבון את העמידה ביעדים שנקבעים מזמן לזמן לעניין התשואה על ההשקעות של נכסי הקרנות, ואף על השגת תשואות העולות על היעדים שנקבעו כאמור, וזאת בהתחשב בצורך להבטיח התנהלות ארוכת טווח בהתאם לאופי ולמהות ההתחייבות כלפי העמיתים והפנסיונרים. אמות המידה הפיננסיות מחושבות על פני תקופה של שלוש שנים לפחות, כדי להבטיח כי מדידת הביצועים נעשית בראייה ארוכת טווח. בנוסף, מדיניות התגמול נגזרת, בין היתר, בהשוואה למדדי ייחוס רלבנטיים, והיא כוללת בחינה של אופן הפעילות ברמה האישית, ברמה של חטיבת ההשקעות ובהיבט האיכותי לעניין העמידה ביעדים. בעקבות פרסום "חוזר מדיניות תגמול בגופים מוסדיים" ביום 10 באפריל 2014 (חוזר 2014-9-2), נערכת בחינה בקרנות שבהסדר, בתיאום עם רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון, לעניין מדיניות התגמול וההתאמות הנדרשות בהתייחס להוראות החוזר האמור, ובהתחשב במאפיינים המיוחדים של הקרנות שבהסדר.

1.3.7. יתרה בלתי מיועדת בקופת הגמל למטרה אחרת - בנין

בשנת 2017 הועברה היתרה הלא מיועדת של קרן הבראה בסך כ-114 מיליוני ש"ח מקרן בניין הדדיות לקרן הפנסיה. קרן הפנסיה תתחייב לשיפוי קופת הגמל ככל שיתברר בעתיד שחסרים כספים בקרן הבראה של קופת הגמל לצורך כיסוי מלוא התחייבויותיה לעמיתים.

1.3.8. חופשה כללית - מבטחים

קרן חופשה כללית מבטחים (להלן - "קרן חופשה") הוקמה כתאגיד סטטוטורי על פי חוק חופשה שנתית, התשי"א 1951 ונוהלה עד שנת 2007 על ידי מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) בע"מ (להלן - "קרן הפנסיה").

ביום 15 בינואר 2017, חתם שר העבודה בהתאם לסמכותו לפי סעיף 24 לחוק חופשה שנתית, התשי"א 1951 על צו לביטול הסמכת הקרן הבלתי פעילה קרן חופשה כללית ועל העברת כספי קרן החופשה כמפורט לקרן הפנסיה. בשנת 2017 הועברו כ-5 מיליוני ש"ח לקרן הפנסיה.

בהתאם לצו האמור, יתרת הכספים בקרן החופשה, תועבר לאוצר המדינה לצורך בצוע תוכניות שתכליתן לסייע לדורשי עבודה באמצעות שירות התעסוקה ואשר יאושרו על ידי הממונה על התעסוקה במשרד העבודה.

1.3.9. ההשגה בהעלאת גיל הפרישה לנשים

ביום 7.1.2004 קיבלה הכנסת את חוק גיל פרישה, שבו נקבע כי גיל הפרישה לגברים יועלה בהדרגה עד לגיל 67 וגיל הפרישה לנשים יועלה בהדרגה עד לגיל 64. העלאת גיל הפרישה, כאמור, היתה רכיב מרכזי בהסדר ההבראה של קרנות הפנסיה הוותיקות, שנחקק מספר חודשים קודם לכן.

בהתאם לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004, בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז, תוקן סעיף 78ט(ב)(8) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) ונקבע כי ההפרש שבין התחייבויות הקרנות שבהסדר, אילו הועלה גיל הפרישה לנשים ל-67, לבין התחייבויות הקרנות שבהסדר כשגיל הפרישה לנשים הוא 64, ימומן כולו ע"י הגדלת הסיוע הממשלתי, מעבר לסך של 78.3 מיליארד ש"ח הנקוב בסעיף 78ד(א)(1) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח).

כמו כן, היות שחוק גיל פרישה קבע כי העלאת גיל הפרישה לנשים תיעשה בשני שלבים, כאשר בשלב הראשון תבוצע העלאה מדורגת לגיל 62, שלאחריה תהיה השגה של שנתיים עד ליום 31.12.2011, ובשלב השני תבוצע העלאה מדורגת עד לגיל 64, נקבע בסיכום הדברים שגם העלות בגין ההשגה בת השנתיים, כאמור, תתוסף לסיוע הממשלתי הקיים וזאת בהתקיים תנאים מסוימים.

ביום 29.12.2010 וכן ביום 19.9.2016 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לעניין חישוב והעברת הסיוע הממשלתי הנוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 67 והשהיית ההעלאה של גיל הפרישה למשך שנתיים, כאמור. כספים בגין הסיוע הנוסף האמור מועברים לקרנות החל משנת 2011.

בדצמבר 2011 נחקק תיקון מספר 3 לחוק גיל פרישה, ובו נקבע כי ההשגה בת השנתיים בהעלאת גיל הפרישה לנשים ל-64 תוארך ב-5 שנים נוספות, קרי עד לסוף שנת 2016. כצעד משלים, תיקן בינואר 2012 הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, את נספח א' לתקנון האחד (תיקון מספר 9 לתקנון).

בדצמבר 2016 נחקק תיקון מספר 5 לחוק גיל פרישה, ובו נקבע כי ההשגה בהעלאת גיל הפרישה ל-64 תוארך ב-8 חודשים נוספים, קרי עד לסוף חודש יולי 2017. כצעד משלים, תיקן בינואר 2017, הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת את נספח א' לתקנון האחד (תיקון מספר 10 לתקנון).

משמעותה של השגה זו של שמונה חודשים (תיקון מספר 10 לתקנון האחד) היא גידול בהיקף ההתחייבויות של הקרנות שבהסדר בסך כולל של כ-165 מיליוני ש"ח. גידול זה מתווסף לגידול בהתחייבויות שנוצר עקב ההשגה לתקופה של 5 שנים (תיקון מספר 9 לתקנון האחד), שעמד על כ-2.0 מיליארד ש"ח כולל ריבית והצמדה.

עלייה זו בהיקף ההתחייבויות של הקרנות שבהסדר, כתוצאה מתיקונים מס' 9 ו-10 לתקנון האחד, אינה ממומנת על ידי סיוע ממשלתי נוסף או על ידי הפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בתקנון הקרן (נכון לעת הזו ובשל הוראות התקנון לעניין זה) ולכן מביאה לגידול בגירעון הקרנות שבהסדר לפני סיוע ממשלתי. משמעות קביעת גיל הפרישה לנשים על 62 באופן פרמננטי, הינו גידול נוסף בהתחייבויות הקרנות בהיקף של כ-2.8 מיליארד ש"ח.

יצוין כי בהתאם לקבוע בסעיף 64 לתקנון האחד, גידול בהתחייבויות הנובע מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין העולה על 0.65% מסך ההתחייבויות, יכול ויביא להפעלת מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

ביום 10.1.2017 פנו הקרנות במכתב לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ולממונה על התקציבים בבקשה להידרש לצעדים שיבטיחו את מניעת הגידול בהתחייבויות הקרנות שבהסדר ואת הסכנה כי זכויותיהם של העמיתים יופחתו וזאת באמצעות העברת סיוע נוסף לקרנות, אשר יכסה על הגידול בהיקף ההתחייבויות.

ביום 20.3.2017 החליטה ועדת הכספים של הכנסת שגיל הפרישה לנשים לא יעלה אלא רק לאחר הגשת ההמלצות ע"י שר האוצר בנושא וקיום דיון בוועדה שתכריע בעניין. כמו כן הוחלט כי ככל שלא יוגשו המלצות, ברירת המחדל תהיה השארת גיל הפרישה על 62. בעקבות החלטה זו פנו הקרנות שבהסדר, ביום 26.3.2017, במכתב נוסף לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ולממונה על התקציבים ובו התריעו כי נוכח החלטת הוועדה הנ"ל דורשות הקרנות פיצוי בגין המשך השהיית העלאת גיל הפרישה לנשים, אחרת לא יהיה מנוס מלהפחית את זכויות העמיתים בסכום של כ-5.0 מיליארד ש"ח.

1.3.9. ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים (המשך)

ביום 30.4.2017 הודיע שר האוצר ליושב ראש ועדת הכספים כי לאחר שבחן את המלצות הוועדה לבחינת גיל פרישה לנשים, ולאור ההשלכות הציבוריות הנרחבות שיש לכך, הרי שבטרם יקבל החלטה בעניין, הוא מבקש לקיים דיון בוועדת הכספים בעניין; לאחר שיקבל שר האוצר את כל המידע והעמדות הציבוריות שיוצגו בפני ועדת הכספים, הוא יקבל את החלטתו בעניין.

בעקבות דיוני המשך שהתקיימו בוועדת הכספים, תוקן ביום 24.7.2017 חוק גיל פרישה באופן שהופך את ברירת המחדל במנגנון הקבוע בסעיף 9 לחוק גיל הפרישה ולמעשה קובע כי גיל הפרישה לנשים יוותר 62, אלא אם כן יוחלט אחרת. התיקון קבע כי החלטה כאמור תתקבל ע"י ועדת הכספים עד ליום 15.2.2018.

משמעותו המעשית של תיקון החוק האמור, בו נקבע כי ברירת המחדל תהיה אי העלאת גיל פרישה לנשים, היא כי על קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר לפעול בהתאם להנחת עבודה לפיה גיל הפרישה לנשים לא יועלה. מאזני הקרנות חושבו בהתבסס על הנחה זו ובהתאם, הגידול בהיקף ההתחייבויות עמד על כ- 2.8 מיליארד נוספים. ככל שלא ינתן לקרנות סיוע כספי נוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה, גידול ההתחייבויות בשל כך יחייב איזון אקטוארי והפחתת זכויות לעמיתי הקרנות, שאם לא כן ייווצר בהכרח סבסוד בין דורי נוסף בקרנות ההסדר.

בעקבות תיקון החקיקה, בוצעו פניות נוספות מטעם הקרנות לגורמים הרלוונטיים במשרד האוצר וברשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ביום 5.3.2018 התקיים דיון בוועדת הכספים של הכנסת בנושא אי העלאת גיל הפרישה לנשים וההשלכות, בין היתר, על מצב קרנות הפנסיה הוותיקות. ברקע הדיון, הוגשה הצעת חוק גיל פרישה (תיקון - העלאת גיל הפרישה לנשים וקביעת צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה), התשע"ח-2018, בשם כלל חברי ועדת הכספים וחברי כנסת נוספים, אולם בחודש פברואר 2018 לא ניתן אישור ועדת השרים לענייני חקיקה לקידומה בנתיבי החקיקה וקרוב לוודאי שהמשך הדיון בהצעת חוק זו יתבצע בכנס הקיץ של הכנסת. הצעת החוק הפרטית האמורה כללה תכנית להעלאת מדורגת של גיל הפרישה לנשים מגיל 62 עד לגיל 64 וזאת על-פני כעשר שנים, בצד צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה שעובדות במקצועות שוחקים.

בדיון שהתקיים בוועדת הכספים ביום 5.3.2018, הוצגה עמדת הקרנות באופן הבא:

1. האיזון האקטוארי של הקרנות מאז שנת 2003 מבוסס על גיל פרישה 67 לכלל העמיתים, ובכל מקרה שבו בוצעו חריגות מגיל זה, ניתן סיוע ממשלתי כדי לפצות את הקרנות על הגירעון האקטוארי הנובע מאותן חריגות, כאשר מתן הסיוע הממשלתי עוגן בהסכם בין הממשלה לבין ההסתדרות, בחקיקה ראשית ובכללים של הממונה על שוק ההון.
2. העלות של אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 היא תוספת התחייבות לקרנות בשיעור של כ- 200 מיליוני ש"ח לשנה, ובסה"כ תוספת התחייבויות לקרנות של כ- 5 מיליארד ש"ח. לכן, ככל שלא ינתן סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלו, כפי שנעשה עד עתה בנסיבות דומות, לא יהיה מנוס מביצוע איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים, לשם התמודדות עם ההתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012.

בד בבד עם פרסום הדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2017, וכחלק מחובת הנאמנות של הקרנות כלפי העמיתים, המנהל המיוחד של הקרנות מתכוון לפנות לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון בבקשה לנקוט בצעד של איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים בקרנות, לפי סעיף 64.g. לתקנון האחד, וזאת בשים לב להתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 ולאור חוסר ההיענות של ממשלת ישראל להעברת סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלה, כפי שמתחייב מעקרונות ההסדר שגובשו בשנת 2003 ונעשה עד עתה.

פרק 2: תיאור הסביבה העסקית

2.1 מבוא

הקרנות פועלות בשוק הביטוח הפנסיוני לטווח ארוך (פנסיה, ביטוח וגמל). שוק קרנות הפנסיה מורכב מקרנות פנסיה ותיקות שנסגרו להצטרפות עמיתים חדשים החל מאפריל 1995 ומקרנות פנסיה חדשות שהחלו לפעול מינואר 1995.

מערכת קרנות הפנסיה היא חלק מן הרובד השני של מערכת הביטחון הסוציאלי במדינה (אחרי הרובד הראשון של הביטוח הלאומי). החיסכון הפנסיוני הינו חסכון ייעודי לטווח ארוך המהווה נדבך מרכזי בהבטחת הביטחון הכלכלי והמשקי של משקי הבית. אפיקי החיסכון הפנסיוני כוללים את קרנות הפנסיה, פוליסות משתתפות ברווחים ("ביטוחי מנהלים") וקופות הגמל.

להלן נתונים עיקריים על שוק קרנות הפנסיה בישראל (נתונים כספיים במיליוני ש"ח):

טבלה 1 - שוק קרנות הפנסיה בישראל בשנים 2015-2016

סה"כ		קרנות חדשות		קרנות וותיקות		
2015	2016	2015	2016	2015	2016	
מיליוני ש"ח						
614,720	681,691	219,770	250,143	394,950	431,498	נכסים נטו לסוף שנה
32,617	34,951	28,318	30,886	4,299	4,065	הפקדות
19,566	21,413	4,757	5,357	14,809	16,056	משיכות

המקור: דוח הממונה על שוק ההון לשנת 2016 (הדוח האחרון של הממונה על שוק ההון שפורסם נכון למועד כתיבת דוח זה, פרק ב'-נתונים כמותיים ל-2016 לוח ב-12).

כפי שעולה מן הטבלה, בשנים 2015-2016 היוו קרנות הפנסיה הוותיקות למעלה מ-63% מסך נכסי קרנות הפנסיה.

שיעור הצמיחה בנכסי קרנות הפנסיה הוותיקות (להבדיל מקרנות הפנסיה החדשות הכלליות) אינו צפוי לגדול משמעותית בשנים הקרובות, וזאת מאחר שהן סגורות להצטרפות עמיתים חדשים.

2.2. מגמות בענף הפנסיה

השפעתן על עסקי קרנות הפנסיה בתקופת הדוח ועל נתוני הדוח הכספי של הקרנות:

החסכון הפנסיוני, על מרכיביו השונים, הינו חסכון ייעודי לטווח ארוך ביותר, ומהווה נדבך חשוב להבטחת הביטחון הכלכלי של משקי הבית במצבים ובאירועים של אובדן הכנסה לתקופה ממושכת, דהיינו בעת פרישה מעבודה, באירועי אובדן כושר עבודה (נכות) ובאירועי פטירה (שאיירים). לפיכך, למדינה יש ענין מיוחד בהסדרה ובהבטחת אפיק חסכון זה, אשר עולה בקנה אחד הן עם צרכי משקי הבית והן עם המדיניות החברתית והכלכלית של המדינה. על כן, אפיק זה זוכה במדינות רבות וכן במדינת ישראל לעידוד באמצעים שונים, לרבות בתחום הטבות המס.

הרפורמה בתחום הפנסיוני בשנת 1995:

1. בשנת 1995 החליטה הממשלה על רפורמה בתחום הפנסיוני, ולפיה, בין היתר, חברות שניהלו קרנות פנסיה עד 31 בדצמבר 1994 מנועות מלהמשיך ולבטח עמיתים חדשים בקרנות הפנסיה הקיימות שבניהולן.
2. בהתאם למתחייב מהרפורמה, הקרנות חדלו לצרף עמיתים חדשים החל מינואר 1995, אלא אם כן חלות לגביהם הוראות מוגדרות שנקבעו לעניין זה.

הרפורמה בתחום הפנסיוני בשנת 2003:

- להלן עיקרי הרפורמה בתחום הפנסיוני משנת 2003 לגבי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר:
1. הפקעת סמכויות הניהול;
 2. העלאת שיעור דמי הגמולים;
 3. גביית דמי ניהול;
 4. האחדת מערך הזכויות - קביעת תקנון אחיד;
 5. העלאת גיל הפרישה;

2.3. תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות

2.3.1. הסדרי החקיקה - כללי

ביום 29 במאי 2003 התקבל בכנסת חוק התכנית הכלכלית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004), התשס"ג-2003. במסגרת זו תוקן גם חוק הפיקוח והוסף לו פרק חדש הוא פרק ז'1, לצורך החלת התכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות. בפרק ז'1 לחוק נקבעו שורה של הסדרים, ובהם מינוי מנהל מיוחד לקרנות, גיבוש תכנית הבראה וקביעת הסיוע הממשלתי.

בהתאם להוראת סעיף 78 לחוק הפיקוח, המטרה העומדת בבסיס פרק ז'1 היא "לטפל בגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות, כדי להביאן לאיזון אקטוארי באמצעות שינויים בזכויות ובחובות של העמיתים ומתן סיוע ממשלתי שיאפשר להן לשלם קצבאות לעמיתיהן, והכל בהתחשב ביכולת משק המדינה ותוך יצירת אחידות במערך הזכויות".

בנוסף, כללה תוכנית ההבראה היבטים אלה: העלאת שיעור דמי הגמולים, גביית דמי ניהול מהתשלומים לעמיתים (המהווים השתתפות של אותם עמיתים בעלויות תכנית ההבראה), האחדת מערך הזכויות באמצעות קביעת תקנון אחיד ומנגנון איזון אקטוארי, העלאת גיל הפרישה וכן הקצאת סיוע ממשלתי לכיסוי גרעון הקרנות. כמו כן, בוצעו שינויים בתקנות השקעה.

2.3.2 הפקעת סמכויות הניהול

בהתאם להוראות פרק ז' 1 לחוק הפיקוח, מונו לקרנות בשנת 2003 מנהלים מיוחדים. לפי הוראות החוק, למנהל המיוחד מוקנות כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים בקרנות, לדירקטוריון, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים. כפועל יוצא, המנהל המיוחד הוא הגורם המופקד על ניהול הקרנות ועל התוויית המדיניות והפיקוח על דרכי ביצועה, ועליו לפעול לביצוע הוראות פרק ז' 1 לחוק הפיקוח ולהגשמת מטרותיו.

עם מינויים של המנהלים המיוחדים חדלו מלפעול מוסדות הקרנות וועדותיהן, למעט ועדות השקעה שמונו על-פי תקנות מס הכנסה והוראות הממונה. כמו כן, מונתה לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר ועדת מינהלה של שלושה חברים בראשות שופט בדימוס, וזאת בהתאם להוראות פרק ז' 1 לחוק הפיקוח (תפקידי המינהלה מובאים בסעיף 1.1.3).

2.4 חקיקה ראשית וחקיקת משנה

2.4.1 חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תיקון מס' 33), התשע"ז-2017

ביום 29 לינואר 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים. במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 78 טו' 1, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר". להרחבה ראה הסבר בנושא כרית הביטחון לעיל.

2.4.2 הנחית רשם מאגרי מידע מס' 1/2017 מיום 30.1.2017

הנחייה זו של רשם מאגרי המידע מבהירה את הוראות חוק הגנת הפרטיות בעניין זכות העיון של עמית בהקלטות קול, וידאו ומידע כגון: שיחות טלפוניות מוקלטות, תכתובות צ'ט, שיחות המצלמות בווידיאו וכיו"ב. ההנחיה מבהירה כי הוראות חוק הגנת הפרטיות חלות על כלל סוגי המידע הדיגיטלי, תוך התמקדות בתחולת הוראות סעיף 11 לחוק העוסק בזכות עיון במידע.

2.4.3 עדכונים 11 ו-12 לתקנון האחד

ביום 24 במאי 2017 אושר בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת תיקון מספר 11 לתקנון האחד (בסעיף קטן זה להלן: "התיקון").

התיקון מעדכן את ההוראות לפיהן יש לנהוג בעניין זכאותו לקצבה של יתום של עמית שאינו עומד ברשות עצמו, או הורה של עמית שאינו עומד ברשות עצמו.

ביתר פירוט קובע התיקון כללים לעניין השאלה מיהו יתום או הורה תלוי, ולפיהם במקרה שהכנסתם וקצבת השאירים שלהם עולות על תקרה של 60% משכר מינימום (פרט להכנסות מסוימות המפורטות במסגרת התיקון), יופחת מקצבת השאירים להם זכאים הסכום העולה על התקרה האמורה.

ביום 18 בספטמבר 2017 אושר בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת תיקון מספר 12 לתקנון האחד (בסעיף קטן זה להלן: "תיקון 12").

תיקון 12 מעדכן את גיל קצבת זקנה לנשים וקובע כי לגבי נשים ילידות מאי 1947 ואילך הוא יעמוד על 62. התיקון יחול על מבטחת שחודש הזכאות הראשון לקצבת זקנה לגביה הוא חודש אוגוסט 2017 ואילך.

הרקע החקיקתי לתיקון זה מפורט לעיל ולהלן בביאורים בנושא אי-העלאת גיל הפרישה לנשים ותיקוני החקיקה שבוצעו בחוק גיל פרישה, תשס"ד-2004 בהקשר הזה.

2.4.4. תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון), התשע"ז-2017 - רכישה ומכירה של ניירות ערך

ביום 24.7.17 אישרה ועדת הכספים של הכנסת את תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך) (תיקון), התשע"ז-2017.

במסגרת התיקון לתקנות בוצעו שינויים, בין היתר, בשני נושאים הרלוונטיים לקרנות הוותיקות שבהסדר: א. עודכנו תנאי ההליך התחרותי הנדרש לבחירת גופים המעניקים שירותי רכישה ומכירה של ניירות ערך (ברוקראז'); וכן (ב) הוספה חובה לקיום הליך תחרותי לבחירת גופים המעניקים שירותי החזקה של ניירות ערך (משמורת / קסטודין).

ב. רכישה ומכירה של ניירות ערך – נקבע, כי מספר המציעים המינימלי בהליך תחרותי לבחירת ספקי ברוקראז' יוגדל מארבעה לשמונה וכי הליך תחרותי יבוצע לכל אפיק השקעה בנפרד כפי שתגדיר ועדת ההשקעות, כאשר לכל אפיק השקעה ייבחר זוכה אחד לפחות. על אף האמור נקבע, כי חובת קיום הליך תחרותי כאמור לא תחול על ביצוע עסקה אקראית בנסיבות מיוחדות באמצעות מי שלא נבחר בהליך תחרותי, בכפוף לקיומו של נוהל שאישרה ועדת ההשקעות של המשקיע המוסדי לעניין סוג התקשרות זה וכן בכפוף למסירת דיווח רבעוני לוועדת ההשקעות לעניין עסקאות אלה, לרבות מחירי העסקאות והנסיבות המיוחדות שבשלן בוצעו;

ג. החזקה של ניירות ערך - משקיע מוסדי יקיים הליך תחרותי לצורך החזקה של ניירות ערך שיתקיים אחת לחמש שנים לפחות בין ארבעה משתתפים לפחות, ואשר ייתן לכל המשתתפים בהליך הזדמנות שווה להחזיק את ניירות הערך אם יציעו לעמית המשקיע המוסדי את התנאים המטיבים עמם ביותר. על אף האמור, גוף מוסדי שהתקשר בהסכם ישיר עם 'גלובל קסטודיאן' (כהגדרתו בתקנות) להחזקת ניירות ערך, יהיה פטור מעריכת הליך תחרותי ביחס להחזקה כאמור, ובלבד שההתקשרות עמו אושרה בידי ועדת ההשקעות.

כניסה לתוקף - מועד תחילת ההוראה לעניין הליך תחרותי לצורך החזקה של ניירות ערך יהיה בחלוף שנה מיום מועד פרסום התיקון לתקנות ברשומות (קרי, החל מיום 3 באוקטובר 2018).

יתר הוראות התקנות יכנסו לתוקף עם פרסומן ברשומות, כאשר ההוראות לעניין רכישה או מכירה של ניירות ערך לא יחולו על הליך תחרותי שהתקיים לפני יום פרסומן של התקנות.

2.5. חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון

במהלך תקופת הדוח פורסמו ההנחיות המרכזיות המפורטות להלן:

2.5.1. חוזר ליווי פיננסי

חוזר גופים מוסדיים 2016-9-28 מיום 1.1.17

גופים מוסדיים נוהגים לתת אשראי לבניית פרויקטים על ידי קבלנים בשיטת הליווי הפיננסי, כאשר במרכזה של שיטה זו עומד חשבון פרויקט. מטרתו של חוזר זה לקבוע כללים שיחולו על גוף מוסדי כאשר הוא מממן פרויקט בנייה בשיטת ליווי פיננסי.

2.5.2. דוח שנתי ודוח רבעוני לעמיתים ולמבוטחים בגוף מוסדי (תיקון)

חוזר גופים מוסדיים 2017-9-2 מיום 1.2.17

עדכון חוזר קיים הקובע מתכונת דוח שנתי ודוח רבעוני למוצרי חיסכון פנסיוני, מרחיב את חובות הגילוי ומפשט את המידע המוצג בו, כך שהדוח ישמש כלי מעקב ובקרה יעיל לעמיתים ולמבוטחים על מוצרים אלה.

2.5.3. בירור ויישוב תביעות וטיפול בפניות הציבור (תיקון)

חוזר גופים מוסדיים 2017-9-5 מיום 1.3.17

תיקון חוזר קיים בנושא קביעת כללים ברורים בידי גופים מוסדיים במסגרת יישוב תביעות וטיפול בפניות הציבור. במסגרת עדכון זה נקבעו מספר הוראות, ביניהן נוספה אפשרות הבחירה לגבי אמצעי התשלום על-ידי העמית, אפשרות לתובע, בעת הגשת תביעה, לבחור את אופן משלוח ההודעות בדבר בירור התביעה ותוצאותיה (דואר, דוא"ל, או בכל אמצעי תקשורת מאובטח אחר) וכן קביעה כי גוף מוסדי לא ישפיע על שיקול דעת מקצועי של רופא או מי מטעמו.

2.5.4. מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני (עדכון)

חוזר גופים מוסדיים 2017-9-4 מיום 1.3.17

חוזר זה מבטל את הוראות חוזר "מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני" שמספרו 2016-9-16 מועד התחולה שלו הוא החל מחודש נובמבר 2017. במסגרת תיקון זה עודכן מבנה ממשק מעסיקים (נספח ה').

2.5.5. משיכת כספים מחשבון של עמית שנפטר עם יתרה נמוכה (עדכון)

חוזר גופים מוסדיים 2017-9-8 מיום 3.5.17

חוזר זה עוסק במקרים בהם נדרשים יורשים של נפטר להמציא צו ירושה או צו קיום צוואה על מנת למשוך כספים מחשבונם של העמית. הליך הוצאת צו כאמור כרוך בעלויות כספיות שלעיתים קרובות עולות על סכום החיסכון הצבור בחשבון. לאור האמור, חוזר זה מסדיר מקרים שבהם יתאפשר תשלום כספי עמית או פנסיונר שנפטר ללא דרישת המצאת צו ירושה או צו קיום צוואה. כמו כן, החוזר מחייב את הגופים המוסדיים לשלוח ליורשים פוטנציאליים הודעות בנושא. יצוין כי לעניין קרן ותיקה שבהסדר, נקבע כי תחילתה של החוזר חובת המשלוח האמורה תהיה בהתאם למועדים שיקבע הממונה. נכון למועד זה, מועדים אלו לא נקבעו.

2.5.6. דיווח מסכם – פרויקט הטיוב**חוזר גופים מוסדיים שה. 14.5.17 מיום 2017-3647**

דיווח זה מחייב גופים מוסדיים להעביר לממונה פירוט בנושא פרויקט הטיוב, אותו ביצעו בהתאם לחוזר 2012-9-16 שעניינו "טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים". הדיווח הנדרש הינו דיווח כמותי על תוצרי הפרויקט והמשאבים שנדרשו לביצועו.

2.5.7. שאלון היערכות עיסקית**הנחיה שה. 13.9.17 מיום 2017-2169**

שאלון שמטרתו לתת תמונת מצב על הערכות ומוכנות הגופים המוסדיים בהתאם להוראות חוזר 2013-9-11 "ניהול המשכיות עסקית בגופים מוסדיים".

2.5.8. תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה וקופת גמל מרכזית לקצבה**חוזר גופים מוסדיים 2017-3-6 מיום 1.10.17**

חוזר זה מבטל את חוזר פנסיה מס' 2013-3-1 שעניינו "דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה", מיום 30 בינואר 2013. בקרן פנסיה ותיקה לא יחולו שינויים במקדמים הקיימים בתקנון האחיד.

2.5.9. חובת שימוש במערכת סליקה פנסיונית - עדכון**חוזר גופים מוסדיים 2017-10-6 מיום 1.10.17**

תיקון לחוזר גופים מוסדיים 2015-10-2, אשר במסגרתו נדחה מועד התחילה של הסעיפים הנוגעים לשימוש בממשק אירועים, לשם ביצוע פעולה מהפעולות המפורטות בממשק אירועים, ליום 22 באפריל 2018.

2.5.10. דוח שנתי ודוח רבעוני לעמיתים ולמבוטחים בגוף מוסדי - תיקון**חוזר גופים מוסדיים 2017-9-14 מיום 10.9.17 וחוזר גופים מוסדיים 2017-9-22 מיום 3.12.17**

בחוזר גופים מוסדיים 2017-9-14 "דוח שנתי ודוח רבעוני לעמיתים ולמבוטחים בגוף מוסדי - תיקון" (להלן – "חוזר הדוח השנתי") נקבעו הוראות שונות ביחס לחובת גופים מוסדיים לשלוח לעמיתיהם ולמבוטחיהם דין וחשבון תקופתי. חוזר גופים מוסדיים 2017-9-22 מתקן את חוזר הדוח השנתי וקובע בו הוראות כיצד על הגוף מוסדי לשלוח את הדוח השנתי אל הדואר האלקטרוני ו/או אל הטלפון הנייד של העמית, ככל שיש בידי הגוף את הנתונים הללו וכן והוראות מעבר לעניין זה.

2.5.11. אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל**חוזר גופים מוסדיים 2017-9-19 מיום 8.11.17**

הוראות החוזר מסדירות את אופן העברת הכספים ואת אופן העברת הדיווח על הפקדת תשלומים לקופת גמל על ידי מעסיק לחברה מנהלת.

פרק 3: מצב כספי

3.1. ההתחייבויות הפנסיוניות

3.1.1. ההתחייבויות האקטואריות

ההתחייבויות האקטואריות המוצגות במאזן לימים 31 בדצמבר, 2017 ו-2016 מייצגות את הערך המהוון של ההתחייבויות, לתשלומי פנסיה ופדיון הזכויות בעתיד, לפנסיונרים, עמיתים פעילים ולעמיתים בלתי פעילים ובניכוי הערך המהוון של דמי גמולים עתידיים כפי שחושב ונכלל בדוח האקטוארי של הקרנות. הדוח האקטוארי נערך בהתאם להנחיות רשות שוק ההון ביטוח וחסכון, לרבות הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

3.1.2. ווקטור ריביות

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, שיעורי הריבית להיוון לצורך הכנת המאזן האקטוארי כחלק מהדיווח הכספי של הקרן ייקבעו לפי שיעורי ריבית חסרת סיכון שונים המשתנים מתקופה לתקופה בהתאם לעיתוי התשלום או התקבול הספציפי הצפוי. סדרת שיעורי ריבית אלו מהווה את ווקטור הריביות (להלן-"ווקטור ריביות"). ווקטור נקבע על פי שיערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר.

היוון לפי ווקטור ריביות מתבצע על ידי היונם של תשלומים או הכנסות עתידיות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת. מאחר ומשך החיים הממוצע של ההתחייבויות של הקרנות ארוך יותר ממשך החיים הממוצע של הנכסים, ומאחר ולשינויים בווקטור הריביות השפעה מהותית ביותר על ערך נתונים אלו, הרי שהשינויים בווקטור משפיעים באופן מהותי על הגירעון/עודף אקטוארי. השימוש בווקטור הריביות נעשה החל ממאזן שנת 2005. מאז התחלת השימוש בווקטור קיימים שינויים מהותיים בווקטור הריביות ממאזן למאזן המביאים לתנודתיות גבוהה במצב האקטוארי של הקרנות. ווקטור הריביות מופיע בדוחות האקטוארים בלוח 1 שכתרתו "שיעור תשואה חסרת סיכון".

3.1.3. סיוע ממשלתי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 64 לגיל 67

הסיוע הממשלתי בגין אי-העלאת גיל קצבת זקנה לנשים מגיל 64 לגיל 67 נקבע בסעיף 78 ט (ב)(8) לחוק הפיקוח. הסיוע האמור יינתן ככל שגיל קצבת הזקנה של נשים הקבוע כיום בנספח א' לתקנון האחיד לא יעלה לגיל 67, וזאת בשל הפרש בהתחייבויות הקרנות בין גיל 67 כגיל הפרישה לנשים לבין גיל פרישה העומד על 64 לנשים שנולדו בחודש מאי 1953 ואילך. היה וגיל הפרישה האמור יעלה, יבוצעו ההתאמות הנדרשות. בהתאם להוראות סעיפים 78 ט (ב)(8) ו-78 יד (א)(2) לחוק הפיקוח, הסיוע בשל אי-העלאת גיל פרישה אישה לגיל 67 כאמור ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בסעיף 78 יד (א)(1) לחוק הפיקוח.

בשנת 2017 הקרנות קיבלו וצברו סיוע בסך 235,478 אלפי ש"ח לטובת כיסוי עלויות השהיית גיל הפרישה עבור נשים שפרשו בשנת 2017 (ובשנת 2016 - 294,216 אלפי ש"ח).

3.1.4. ההשגה בהעלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62 לגיל 64

בסעיף 3.3 לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004 בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז נקבע כי ככל שלא תתקבל החלטת הוועדה הנזכרת באותו סעיף, עד יום 30.6.2009, לענין מקורות המימון שיידרשו, ככל שיידרשו, לכיסוי העלות הנובעת מהשהיית העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62, ייוסף הסכום בגין העלות האמורה לסייע הממשלה.

מאחר שלא הוקמה הוועדה הנזכרת בסעיף 3.3 לסיכום הדברים ולא התקבלה החלטה עד המועד האמור באותו סעיף, ייוסף לסייע הממשלה הקבוע בחוק הפיקוח סיוע בשל ההשגה לענין העלאתו של גיל פרישה בגיל 62 לאישה שנולדה בתקופה שבין חודש מאי 1947 לבין חודש דצמבר 1949, לעומת גיל הפרישה לאישה כפי שהוצע בהצעת חוק גיל פרישה המקורית.

ביום 29.12.2010 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לענין העברת הסיוע בשל השהיית ההעלאה של גיל הפרישה.

3.1.5. ההשגה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 9 לתקנון האחד

בינואר 2012 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח, על תיקון נוסף א' לתקנון האחד (תיקון מס' 9 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך חמש שנים, החל בשנת 2012 ועד לשנת 2016. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2012.

3.1.6. ההשגה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 10 לתקנון האחד

במועד בו היה גיל הפרישה לנשים אמור להתחיל לעלות נקבעה השהיה נוספת. בינואר 2017 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח, על תיקון נוסף א' לתקנון האחד (תיקון מס' 10 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך שמונה חודשים, החל בחודש ינואר 2017 ועד חודש אוגוסט 2017. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2017.

משמעותה של השהיה זו של שמונה חודשים היא גידול בהיקף ההתחייבויות האקטואריות של הקרנות שבהסדר בסך כולל של כ-165 מיליון ש"ח.

גידול זה מתווסף לגידול בהתחייבויות שנוצר עקב ההשגה לתקופה של 5 שנים שבוצעה בינואר 2012 (תיקון 9 לתקנון האחד), שעמד על כ-2.0 מיליארד ש"ח כולל ריבית והצמדה.

עלייה זו בהיקף התחייבויות הקרנות, כתוצאה מתיקונים מס' 9 ו-10 לתקנון האחד, אינה ממומנת על ידי סיוע ממשלתי נוסף או על ידי הפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בתקנון הקרן (נכון לעת הזו ובשל הוראות התקנון לענין זה) ולכן מביאה לגידול בגירעון לפני סיוע ממשלתי.

יצוין כי בהתאם לקבוע בסעיף 64 לתקנון האחד, גידול בהתחייבויות הנובע מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין העולה על 0.65% מסך ההתחייבויות, בכפוף לאישורו של המפקח, יכול ויביא להפעלת מנגנון האיזון האקטוארי.

נכון למועד תיקון 10 לתקנון, ההנחה במאזני הקרנות היתה שגיל הפרישה לנשים יחל לעלות בהתאם למתווה שבנספח א' לתקנון. יחד עם זאת, משמעות קביעת גיל הפרישה לנשים על 62 באופן פרמננטי, הינה גידול נוסף בהתחייבויות הקרנות בהיקף של 2.8 מיליארד ש"ח אשר יכול להביא להפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי ולהפחתת זכויות עמית הקרנות.

ביום 10 בינואר 2017 פנו הקרנות במכתב לממונה על רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון ולממונה על התקציבים בבקשה להידרש לצעדים שיבטיחו את מניעת הגידול בהתחייבויות הקרנות שבהסדר ואת הסכנה כי זכויותיהם של העמיתים יופחתו וזאת באמצעות העברת סיוע נוסף לקרנות אשר יכסה על הגידול בהיקף ההתחייבויות.

ביום 20 במרץ 2017 החליטה ועדת הכספים של הכנסת שגיל הפרישה לנשים לא יעלה אלא רק לאחר הגשת ההמלצות ע"י שר האוצר וזאת עד יום 30 באפריל 2017 וקיום דיון בוועדה שתכריע בעניין. כמו כן הוחלט כי ככל שלא יוגשו המלצות, ברירת המחדל תהיה השארת גיל הפרישה לגיל 62. בעקבות החלטה זו, ביום 26 במרץ 2017, פנו הקרנות במכתב נוסף לממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון ולממונה על התקציבים ובו התריעו כי נוכח החלטת הוועדה הנ"ל דורשות הקרנות פיצוי בגין המשך השהיית העלאת גיל הפרישה לנשים, אחרת לא יהיה מנוס מלהפחית את זכויות העמיתים בסכום של כ-5.0 מיליארד ש"ח.

ביום 30.4.2017 הודיע שר האוצר ליושב ראש ועדת הכספים כי לאחר שבחן את המלצות הוועדה לבחינת גיל הפרישה לנשים, ולאור ההשלכות הציבוריות הנרחבות שיש לכך, הרי שבטרם יקבל החלטה בעניין, הוא מבקש לקיים דיון בוועדת הכספים בעניין; לאחר שיקבל שר האוצר את כל המידע והעמדות הציבוריות שיוצגו בפני ועדת הכספים, הוא יקבל את החלטתו בעניין.

3.1.7. תיקון חוק גיל פרישה

בעקבות דיוני המשך שהתקיימו בוועדת הכספים, תוקן ביום 24.7.2017 חוק גיל פרישה באופן שהופך את ברירת המחדל במנגנון הקבוע בסעיף 9 לחוק גיל הפרישה ולמעשה קובע כי גיל הפרישה לנשים ייוותר 62, אלא אם כן יוחלט אחרת. התיקון קבע כי החלטה כאמור תתקבל ע"י ועדת הכספים עד ליום 15.2.2018.

משמעותו המעשית של תיקון החוק האמור, בו נקבע כי ברירת המחדל תהיה אי העלאת גיל פרישה לנשים, היא כי על קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר לפעול בהתאם להנחת עבודה לפיה גיל הפרישה לנשים לא יועלה. מאזני הקרנות חושבו בהתבסס על הנחה זו ובהתאם, הגידול בהיקף ההתחייבויות עמד על כ- 2.8 מיליארד נוספים. ככל שלא ינתן לקרנות סיוע כספי נוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה, גידול ההתחייבויות בשל כך יחייב איזון אקטוארי והפחתת זכויות לעמיתי הקרנות, שאם לא כן ייווצר בהכרח סבסוד בין דורי נוסף בקרנות ההסדר.

בעקבות תיקון החקיקה, בוצעו פניות נוספות מטעם הקרנות לגורמים הרלוונטיים במשרד האוצר וברשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון. ביום 5.3.2018 התקיים דיון בוועדת הכספים של הכנסת בנושא אי העלאת גיל הפרישה לנשים וההשלכות, בין היתר, על מצב קרנות הפנסיה הוותיקות. ברקע הדיון, הוגשה הצעת חוק גיל פרישה (תיקון) - העלאת גיל הפרישה לנשים וקביעת צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה), התשע"ח-2018, בשם כלל חברי ועדת הכספים וחברי כנסת נוספים, אולם בחודש פברואר 2018 לא ניתן אישור ועדת השרים לענייני חקיקה לקידומה בנתיבי החקיקה וקרוב לוודאי שהמשך הדיון בהצעת חוק זו יתבצע בכנס הקיץ של הכנסת. הצעת החוק הפרטית האמורה כללה תכנית להעלאה מדורגת של גיל הפרישה לנשים מגיל 62 עד לגיל 64 וזאת על-פני כעשר שנים, בצד צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה שעובדות במקצועות שוחקים. בדיון שהתקיים בוועדת הכספים ביום 5.3.2018, הוצגה עמדת הקרנות באופן הבא:

1. האיזון האקטוארי של הקרנות מאז שנת 2003 מבוסס על גיל פרישה 67 לכלל העמיתים, ובכל מקרה שבו בוצעו חריגות מגיל זה, ניתן סיוע ממשלתי כדי לפצות את הקרנות על הגירעון האקטוארי הנובע מאותן חריגות, כאשר מתן הסיוע הממשלתי עוגן בהסכם בין הממשלה לבין ההסתדרות, בחקיקה ראשית ובכללים של הממונה על שוק ההון.
2. העלות של אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 היא תוספת התחייבות לקרנות בשיעור של כ- 200 מיליוני ש"ח לשנה, ובסה"כ תוספת התחייבויות לקרנות של כ- 5.0 מיליארד ש"ח. לכן, ככל שלא ינתן סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלו, כפי שנעשה עד עתה בניסיונות דומות, לא יהיה מנוס מביצוע איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים, לשם התמודדות עם ההתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012.

בד בבד עם פרסום הדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2017, וכחלק מחובת הנאמנות של הקרנות כלפי העמיתים, המנהל המיוחד של הקרנות מתכוון לפנות לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בבקשה לנקוט בצעד של איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים בקרנות, לפי סעיף 64.ג לתקנון האחד, וזאת בשים לב להתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 ולאור חוסר ההיענות של ממשלת ישראל להעברת סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלה, כפי שמתחייב מעקרונות ההסדר שגובשו בשנת 2003 ונעשה עד עתה.

3.1.8. המודל להעמסת דמי ניהול

מאז שנת 2009 הקרנות מעמיסות את הוצאות התפעול בין הקרנות לפי מודל העמסת עלויות, אשר כולל משקולות שונות הניתנות לפנסיונרים, עמיתים פעילים, עמיתים בלתי פעילים, אירועי פדיון, אירועי פרישה, היקף הנכסים המנוהלים ומספר המעסיקים בכל קרן.

במהלך שנת 2014 ערכו הקרנות בדיקה יסודית למודל העמסת העלויות האמור. הבדיקה אשררה את המודל במלואו, לצד המלצה לתוספת משקולת עבור פרישות של אוכלוסיות מיוחדות.

אשרור המודל, כמו גם תוספת המשקולת כאמור, אושרו לשימוש על ידי ועדת המנהלה של הקרנות וכן על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, אשר אישרה גם את השימוש במודל לצורך הערכת הוצאות הניהול העתידיות בתחזיות האקטואריות.

3.2. הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות במיליוני ש"ח

התחייבויות פנסיוניות לפי קרן - ראה נספח 2.

3.3. הסבר לשינויים עיקריים בהתחייבות הפנסיונית

- 1.3.1.1 שינוי בווקטור הריביות לווקטור ריביות שפורסם בסוף חודש דצמבר 2017 מגדיל את ההתחייבויות בקרנות והגדיל את רכיבי הסיוע והסבסוד.
- 1.3.1.2 תשואת הקרן הקטינה את הגרעון.
- 1.3.1.3 סיוע שהתקבל מקטין את הגרעון.
- 1.3.1.4 שינוי במקדמי הפחתה בהשפעת השכר הממוצע במשק מגדיל את הגרעון.
- 1.3.1.5 שינוי גיל פרישה הגדיל את הגרעון.
- 1.3.1.6 שינוי בהנחות – שינוי בהנחות התמותה הקטין את הגרעון, אך קיטון זה קוזז ברובו ע"י שינוי בהנחת אינפלציה.

3.4. מסד הנתונים של הקרנות

מסד הנתונים של הקרנות הוסב בשנות השבעים והשמונים ממערכת ידנית ובלתי מפורטת ברמה החודשית למערכות ממוכנות. חלק מהנתונים הוסבו ברמה שנתית. במשך השנים אותרו מקרים, בעיקר של עמיתים ותיקים ובלתי פעילים שנים רבות, בהם הנתונים במערכת דורשים פעולות עדכון נוספות.

קרנות הפנסיה ערכו פרויקט טיוב נתונים באמצעות חברת די בי קיו. פרויקט טיוב הנתונים הסתיים במחצית הראשונה של שנת 2009. הנהלת הקרנות אישרה ביצוע מחקר בשנת 2010 על נתונים שטרם טויבו, ובהם חלקיות משרה, רכיבי שכר לא מוכרים, רציפות זכויות והשפעתם על הדוחות. בשנת 2010 נערכו מחקרים ובדיקות בקרנות מבטחים והדסה, בנושאי רכיבי שכר לא מוכרים וחלקיות משרה.

בדיקות אלו הביאו את האקטואר הממונה בקרנות אלה להוריד את הסתייגותו בדוח האקטוארי.

כמו כן, הקרנות שבהסדר פועלות ליישום הוראות חוזר 2012-9-16 "טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים".

3.5. סיוע ממשלתי**3.5.1. סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות**

הביטוי בדוחות לשנים 2017 ו-2016 לגובה הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (להלן-ערך הסובסידיה) נעשה על-פי הוראות הממונה על שוק ההון בחוזר פנסיה 4-3-2006 מיום 14 ביוני 2006, בהתאם להפרש שבין תשואות כל האג"ח המיועדות ("מירון" ו"ערד") לבין ווקטור הריביות וכמפורט להלן:

התאמת שערך אג"ח מיועדות לאומדן שווי הוגן:

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי בכל האג"ח המיועדות מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה האפקטיבית הצפויה בגין האג"ח המיועדות שהונפקו לבין ווקטור ריביות.

סבסוד זה בסך 23,212 מיליוני ש"ח הוצג כחלק מנכסי הקרנות ורובו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. (בשנה הקודמת- למעט אג"ח מיועדות מסוג ערד שהוצגו בניכוי פרמיית סבסוד ממשלתית).

סבסוד ממשלתי באג"ח מיועדות שהקרנות צפויות להשקיע בהן בעתיד:

על פי תקנות ההשקעה, הקרנות מחויבות לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיהן.

הדוח האקטוארי חושב, כבעבר, על פי ההנחה שאגרות החוב מסוג "ערד" יונפקו לקרנות במועד שבו ירד שיעור אחזקתן באג"ח מיועדות לשיעור נמוך מ-30%, כך ששיעור האחזקה באג"ח מיועדות יעמוד על 30% מנכסי הקרנות.

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי באג"ח מסוג "ערד" מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה הצפויה בגין אג"ח "ערד" שיונפקו בתשואה אפקטיבית של 4.86% (בהשלמה לשיעור של 30% מנכסי הקרנות באגרות חוב מיועדות כולל "מירון") לבין ווקטור ריביות.

סבסוד זה בסך של כ-13,211 מיליוני ש"ח אינו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר (בשנה הקודמת- כ-15,183 מיליוני ש"ח).

3.5.2. אומדן סיוע ממשלתי ישיר

אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי

אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי מסתכם לסך של 140,723 מיליוני ש"ח. (בשנה הקודמת-138,107 מיליוני ש"ח).

מאחר והסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות טרם הוקצה סופית (וזאת לנוכח האמור במכתבו של הממונה על שוק ההון מיום 17 באוגוסט 2005), הקרנות בהתאם להוראות המעבר בחוזר פנסיה 4-3-2006, רושמות כסיוע ממשלתי ישיר, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, סכום שיהיה בו (בערכו היום לפי ווקטור ריביות), די לכיסוי גרעונה ולעמידה בהתחייבויות הפנסיוניות.

מדובר באומדן המבוסס על הנחה לפיה יהיה די בסכומי הסיוע הממשלתי הישיר כדי לכסות את גירעונותיהן של כל קרנות הפנסיה שבהסדר.

גובה הסיוע גם כפוף לשינויים בגובה ההתחייבויות הפנסיוניות, שעשויים לחול בעיקר בשל פסיקת בתי המשפט בעניינים עקרוניים, שינוי בהנחות אקטואריות ושינויים בגובה ריבית ההיוון (לוקטור ריביות). אי לכך, ככל הנראה, הסיוע הממשלתי הישיר בפועל יהיה שונה מהאומדן האמור.

פער בין שיעורי הריביות

קיים פער בין שיעורי הריביות המחושבים בדוח לצורך קביעת הערך המהוון של הסיוע הממשלתי הישיר הצפוי לקרנות, ובין שיעור הריבית שתשולם בפועל על סכומי הסיוע הממשלתי שתקבל הקרנות. הערך הנוכחי של הסיוע הישיר המוצג בדוח שונה מערך הסיוע המוצג לפי ריבית 4% שנקבעה בחוק.

אם יתברר בעתיד, לאחר קביעת החלק היחסי של כל קרן בסיוע וקביעת לוח הסילוקין, כי הסיוע הממשלתי לפי החוק לא יספיק לכיסוי הגרעון הכולל, או כי הסיוע הממשלתי שיינתן לקרנות עולה על סכום הגרעון של הקרנות, יאוזנו הקרנות באמצעות התאמת זכויות העמיתים על פי מנגנון האיזון האקטוארי.

במצב זה יהיו רשאיות הקרנות בכפוף לקבלת אישורים מתאימים - להגדיל או להקטין את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתיקבע.

3.5.3. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה

המספרים המוצגים להלן הינם יתרת התחייבויות המדינה, נכון ליום 31 בדצמבר 2017, וזאת בהתאם לטיטת הכרעה בנושא הסיוע הממשלתי לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר שהעביר המפקח על הביטוח למנהלת המיוחדת ביום 21 במרס 2010 (להלן: "טיטת ההכרעה").

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום 01 בינואר 2003 (*)	הסיוע הממשלתי
2016	2017		
מיליוני ש"ח			
67,922	67,922		הסיוע הממשלתי הישיר
10,378	10,378		הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
78,300	78,300		סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
			פחות: סיוע שהתקבל
(23,528)	(25,229)		סיוע ישיר
(10,000)	(10,136)		סיוע עקיף
(33,528)	(35,365)		סה"כ סיוע שנתקבל
44,772	42,935		סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום המאזן (**)	הסיוע הממשלתי
2016	2017		
מיליוני ש"ח			
142,336	148,470		הסיוע הממשלתי הישיר
21,748	22,685		הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
164,084	171,155		סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
			פחות: סיוע שהתקבל
(49,304)	(55,148)		סיוע ישיר
(20,955)	(22,156)		סיוע עקיף
(70,259)	(77,304)		סה"כ סיוע שנתקבל
93,825	93,851		סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי
138,107	140,723		סה"כ שווי הוגן של יתרת הסיוע הממשלתי

(*) על פי סעיף 78(ד) (ג) לחוק הפיקוח הסיוע הממשלתי צמוד למדד החל מחודש ינואר 2003 ונושא ריבית שנתית של 4%.

(**) לפי סעיף 78- (ד) לחוק הפיקוח במחירי יום המאזן.

3.5.3 התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

בסעיף 78 יד לחוק הפיקוח נקבע כי הממשלה תסייע לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד, ובכלל זה לעמיתיהן, בהעברת כספים מתקציב המדינה בסך של 78,300 מיליוני ש"ח נכון ליום 1 בינואר 2003, הכולל את סכום ערך הסובסידיה.

לענין זה, "ערך הסובסידיה" משמעו -ההפרש בין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על אג"ח מסוג "מירון" שהונפקו לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד וטרם נפדו ביום 30 באפריל, 2003 לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4%.

בהתאם לסעיף 78(ב) לחוק הפיקוח, העברת הכספים לכל קרן ותיקה במסגרת הסיוע תיעשה בהתאם להוראות המפקח. בהתאם לאמור, קבע המפקח ביום 17 באוגוסט 2005 לוח סילוקין המפרט כללים בדבר העברת כספי הסיוע. לקביעה האמורה צורף לוח תזרים מזומנים, אשר כלל גם התייחסות לכספי הסיוע שהועברו בשנים 2003 עד 2005.

בראשית שנת 2007 משרד האוצר הודיע כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר כלל הסכומים המפורטים בלוח תזרים המזומנים.

במענה לבקשת הבהרה בנושא מהממונה על שוק ההון במשרד האוצר, אישר הממונה במכתב מיום 28 במרס 2007, כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר התאמת הסיוע הכספי שהועבר לקרנות הפנסיה שבהסדר לסיוע המפורט לעיל, ובכלל זה לסכום ערך הסובסידיה, ולאמור בלוח תזרים המזומנים, והוסיף כי אין באמור כדי להשפיע לרעה על מצבם הכספי של עמיתי הקרנות בעתיד, שכן ממילא הקרנות אינן זכאיות לסיוע ממשלתי מעבר לאמור בסעיף 78(ד) לחוק הפיקוח. הממונה הבהיר במכתב נוסף מאותו יום, כי האמור במכתבו הראשון מתייחס לסיוע הממשלתי שקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לו לפי סעיף 78 יד(ד) לחוק הפיקוח, וכי אין באמור כדי לגרוע מסיוע ממשלתי אחר שהקרנות זכאיות לו לפי הוראות הדין.

בהמשך לבדיקת משרד האוצר כאמור, בדיונים שנערכו בנושא בין הקרנות לבין משרד האוצר, עלו ארבע סוגיות הנוגעות לערך הסובסידיה. להלן פירוט הסוגיות, עמדת הקרן בעניין (המתבססת גם על עמדה משפטית שהתקבלה בקרנות בעבר), ועמדת המדינה המעודכנת על פי טיוטת ההכרעה שהועברה לעיון הקרנות:

3.5.3.1 העברת ישירות לקרן בנין

לתקופה שבין ינואר 2003 עד ספטמבר 2003 ("קרן חצי") בסך כ- 391.8 מיליוני שקלים בערכים שוטפים. בנושא זה הייתה קיימת מחלוקת בין קרנות הפנסיה לבין משרד האוצר. לגישת קרנות הפנסיה הסיוע לקרן בנין בגין חודשים אלו נלקח מ"העתודה האקטוארית" (קרן מיוחדת שהוקמה על ידי הממשלה עוד בשנת 1991 וכללה כספים אותם החליטה הממשלה להעביר לקרנות עוד בשנת 1977).

בטיוטת ההכרעה מוצגת עמדה, לפיה בסיוע הממשלתי לקרנות בהתאם לסעיף 78 יד לחוק הפיקוח ייכלל הסיוע שהועבר לקרן בנין החל מיום 1 באוקטובר 2003.

3.5.3.2 שינוי נוסחת חישוב ערך הסובסידיה הגלום באג"ח מסוג מירון

לעמדת הקרנות שבהסדר, ערך הסובסידיה מחושב כהפרש שבין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על איגרות החוב מסוג מירון, לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4% (בהנחה שהריבית משולמת פעם אחת בשנה), ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-2%. החלופה שעלתה על ידי משרד האוצר היא חישוב ערך הסובסידיה כהפרש בין הריבית השנתית בפועל המשולמת פעמיים בשנה על האג"ח מסוג מירון לבין ריבית דריבית שתוצאתה 4%, ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-1.98%.

ליום 31 בדצמבר 2017, הפער בין תוצאות שתי הנוסחאות עשוי להגיע לכ- 554 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיוטת ההכרעה מובאת החלופה שהעלה משרד האוצר כאמור.

3.5.3 התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)**3.5.3.3 מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה**

בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה מעודכנת של המדינה, לפיה מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה הוא ביום 1.6.2003.

3.5.3.4 הכללת ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30.4.03 בערך הסובסידיה

לעמדת הקרנות, ערך הסובסידיה אינו כולל ריבית המשולמת על ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30.4.03, בהתאם להוראות סעיף 78 יד לחוק הפיקוח. משרד האוצר העלה אפשרות כי אגרות החוב האמורות יכללו בחישוב ערך הסובסידיה. ליום 31 בדצמבר 2017 ערך הסובסידיה בגין ארבע סדרות אג"ח האמורות עשוי להגיע לכ- 1,440 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת עמדת משרד האוצר כאמור.

מאחר שאימוץ סופי על ידי המדינה של דרך החישוב כאמור בטיטת ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר, כאמור לעיל, שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקות שבין משרד האוצר לבין הקרנות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי פסקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים כאמור להעמיד את ההחלטה שתתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי לממשלה.

בשלב זה, ובטרם קבלת ההכרעה כאמור, הדוחות הכספיים משקפים את הפרוט שבטיטת ההכרעה. לוח הסילוקין החדש שפורסם ע"י הממונה ביום 30 בדצמבר, 2013 מאמץ גם הוא את טיטת ההכרעה. למרות האמור יוברה, כי אין בהצגת הדוחות הכספיים במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על כל זכות או טענה של הקרנות בנושא זה.

בסעיף 78(ב)(8) לחוק הפיקוח נקבע כי כל עוד לא הועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ולאשה, יכוסה ההפרש על ידי הגדלת הסיוע הממשלתי מעבר לסכום האמור בפסקה (1) בסעיף 78 יד(א) לחוק הפיקוח.

לעניין זה, "ההפרש" - הפרש בין התחייבויות הקרן כפי שיהיו אם יועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ואישה לבין התחייבויות הקרן כשגיל הפרישה הוא גיל 67 לגבר שנולד בחודש מאי 1942 ואילך וגיל 64 לאישה שנולדה בחודש מאי 1953 ואילך.

התחייבות הממשלה בסעיף זה חושבה על פי הנתונים המצרפיים של הדוחות האקטואריים בקרנות.

התחייבות הממשלה על פי החוק הינה לשלם סכום זה על פי ההתחייבות בפועל.

הסכום המצרפי ליום 31 בדצמבר, 2017 מסתכם לסך של 5,913 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת- 5,608 מיליוני ש"ח).

3.5.4 התחייבות להגדלת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78(ט') (8) לחוק הפיקוח

הגרעון הכולל, לפני סיוע ממשלתי עתידי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מסתכם נכון ליום המאזן לסך של כ- 204 מיליארדי ש"ח (בשנה הקודמת כ- 198 מיליארדי ש"ח).

בהתאם לחוזר פנסיה 4-3-2006 אומדן הסיוע הישיר המוצג בדוח הכספי יהיה הנמוך מבין שני אלה:

1. אומדן חלקה הרעיוני הצפוי של הקרן בסך הסיוע ממשלתי הישיר.
 2. הגרעון האקטוארי לפני סיוע ממשלתי, נכון ליום המאזן, בניכוי הסיוע הממשלתי בגין אי העלאת גיל הפרישה ובניכוי הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות.
- הסכום המוצג כסיוע ממשלתי ישיר במאזן הקרנות הינו הסכום על-פי התחשיב בסעיף 1 לעיל.

3.6. הגרעון ותוכנית המנהל המיוחד להשלמת הגרעון

מיליוני ש"ח	לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017
(204,248)	יתרת הגרעון בסוף שנת המאזן לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
20,319	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
12,946	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
135,508	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
5,660	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה
8,625	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
21,190	סיוע ממשלתי בגין כרית בטחון
204,248	סה"כ סיוע ממשלתי
-	יתרת גרעון בסוף שנת הדו"ח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי

** התחייבויות פנסיוניות לפי כל קרן ראה נספח 2.

3.7. כרית ביטחון לקרנות

הרחבה בעניין כרית הביטחון לקרנות- בסעיף ג' ב-"פתח הדבר" לדוח זה. ערך פיצוי העבר ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2017: עומד על סך של 36,658 מיליוני ש"ח.

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2017 לכ- 21,190 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת 19,812 מיליוני ש"ח).

3.8. יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגבי

- 3.8.1.** אלמלא הסיוע הממשלתי שהקרנות צפויות לקבל לפי הוראות החוק, היה לקרנות גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך של 204,248 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת - 198,356 מיליוני ש"ח). גובה ההשפעה של השינוי בריבית ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לאחר סיוע ממשלתי עתידי הינו בסך של 14,571 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת - 9,177 מיליוני ש"ח).
- 3.8.2.** מדובר באומדן של יתרת גרעון הקרנות. הגרעון עשוי להשתנות בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בריבית ההיוון, טיוב נתונים, והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים). הגרעון אמור להיות מכוסה על ידי סבסוד ממשלתי, בכפוף לגובה הסכום שהקרנות תקבלנה מסך הסבסוד הממשלתי ששווי המהוון לפי וקטור הריביות לתאריך הדוחות מוערך בסך של כ- 204 מיליארדי ש"ח, שווי זה כולל את הסיוע הישיר שחולק בין הקרנות, את הסיוע העתידי הנובע מאגרות חוב מיועדות ואת הסכום הנוסף העתידי להתקבל לכיסוי מלוא העלויות הנובעות מאי העלאת גיל פרישה לגיל 67 לאשה הנאמד לסך של 5,913 מיליוני ש"ח. (יצוין כי שיעור הריבית ויתר התנאים הצמודים לאג"ח המונפקות לקרנות עשויים להשתנות מעת לעת).
- 3.8.3.** הסיוע הישיר הוקצה כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו יהיה זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. כאשר בשנה זו שיעור הגרעון לאחר סיוע הוא 5%. במקרה שבו ייווצר בעתיד גרעון או עודף אקטוארי בקרנות, בשיעורים הקבועים בסעיף 64 לתקנון האחד, יופעלו מנגנוני האיזון האקטוארי הקבועים בסעיף האמור.
- 3.8.4.** הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות של קרנות פנסיה מבוססת על תחזית של תזרימי כספים עתידיים הצפויים על פי מערכת הנחות אקטואריות. תזרימים אלו בפועל עלולים להיות שונים מהצפוי, עקב שוני אפשרי בין המציאות בפועל בעתיד לבין התחזיות.
- 3.8.5.** מערכת הנחות שעליהן מבוסס המאזן האקטוארי כפופה לשינויים שעשויים לחול בה בעתיד. בהצטבר מידע מעודכן ביחס לגורמים שיש להם השפעה על המשך תקפותן של ההנחות, כגון שינויים בהתפתחות תוחלת החיים, שינויים רגולטוריים, שינויים כלכליים, ועוד. השינויים האפשריים המפורטים לעיל, ישפיעו בהתרחשם, על גובה העודף או הגרעון האקטוארי של הקרנות.
- 3.8.6.** ביום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון על עדכון לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה. זאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2015-2014. עדכון לוח תזרימי המזומנים כאמור הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרימי המזומנים הקודם). הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע הישיר ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.

3.8.7. במהלך השנים 2013 - 2014 נערך בקרנות הפנסיה שבהסדר מחקר מקיף בנוגע להנחות הדמוגרפיות והכלכליות בבסיס חישוב המאזן. הקרן ביקשה אישור להשתמש בהנחות בהתאם למחקרים שנעשו, ובהנחות של שיעורי תמותה ללא שינוי מההערכה הקודמת. ביום 28.1.2015 התקבל אישור מהממונה, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימים יותר לצורך חישוב ההתחייבויות במאזנים האקטוארים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת. החל מהמאזנים של 2014 נערך שינוי בהנחות בהתאם לאישור הממונה. ביום 1.10.2017 פורסם חוזר פנסיה 2017-3-6 בנושא "דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה וקופת גמל מרכזית לקצבה" באשר להנחות פיננסיות ודמוגרפיות. ביום 21.12.2017 ביקשה הקרן אישור לשינוי הנחות תמותה והנחת מספר וגיל ילדים, המבוססים על חוזר פנסיה 2017-3-6. ביום 21.2.2018 התקבל אישור מהממונה, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימים יותר לצורך חישוב ההתחייבויות במאזנים האקטוארים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת.

3.9. התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים

התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים נוצרו עקב השינויים שפורטו בפרק 3 לעיל ובפרק 4 להלן ובעיקר עקב שינוי ריבית ההיוון, שינוי ההנחות האקטואריות והשינויים החקיקתיים בעניין גיל הפרישה לנשים.

פרק 4: תוצאות הפעילות

4.1. השקעות

פעילות ההשקעות של קרנות הפנסיה מתבצעת בכפוף למדיניות ההשקעות הכוללת שקבע המנהל המיוחד כדלהלן:

יעדים מרכזיים של מדיניות ההשקעות הכוללת

תכלית מדיניות ההשקעות של הקרנות היא עמידה בהתחייבויותיה לעמיתים. במסגרת זו, על הקרנות לפעול, ככל הניתן, להתאמת אופי הנכסים לאופי ההתחייבויות, תוך שמירה על רמת סיכון כוללת של תיק ההשקעות וזאת בהתאם להחלטות ועדת ההשקעות.

דגשים נוספים

ההשקעות תתבצענה תוך בחינה שוטפת של תיק ההשקעות והנכסים המרכיבים אותו ביחס לתשואת המטרה הכוללת של הקרנות וביחס לתשואות המטרה של כל קבוצת נכסים בתיק. שיקולי ההשקעה יכללו התייחסות להיבטים כגון חלופות השקעה ברמת סיכון נתונה, חשיפה לסיכונים ברמת מיקרו ומאקרו ולהיבטים נוספים כגון מיסוי ושינויים רגולטוריים. כמתחייב מחוק הפיקוח גמל ומתקנות מס הכנסה פועלות בקרנות ועדות השקעה המורכבות, מלבד המנהל המיוחד, מנציגים חיצוניים בעלי השכלה וניסיון רב בתחום ההשקעות.

ועדות ההשקעה של הקרנות קובעות מדיניות השקעות פרטנית לקרנות, בכפוף ליעדים ולדגשים במדיניות ההשקעות הכוללת שקבע המנהל המיוחד. מדיניות ההשקעות הפרטנית שקבעה ועדת ההשקעות של הקרנות כוללת התייחסות מפורטת להקצאת הנכסים ויכולתה להשיג את תשואת המטרה. הקצאת הנכסים הפרטנית קובעת בין השאר שיעורי חשיפה לאפיקי ההשקעה השונים בתיק ההשקעות של הקרנות והיא כוללת התייחסות לחשיפה למאפייני סיכון תשואה, למשך החיים הממוצע של הנכסים, הגדרת תשואות מטרה לאפיקי ההשקעות ועוד.

תקנות השקעה – קרנות פנסיה ותיקות

ביום 7 ביולי 2012 נכנסו לתוקף תקנות המסדירות את כללי ההשקעה בגופים המוסדיים. במסגרת אותו תיקון נכללות הוראות לעניין השקעות נכסי הקרנות הוותיקות באפיקי ההשקעה השונים. כמו כן, ביום 30 באוגוסט 2012 פורסם ברשומות תיקון לתקנות ההשקעה לעניין אופן חישוב אגרות חוב מיועדות.

4.2. ניתוח והסברים לתוצאות העסקיות והשוואתם לתקופות מקבילות בעבר:

4.2.1. ניתוח והסברים לפעילות ההשקעות בשנת 2017

להלן סקירת פעילות ההשקעות באפיקי ההשקעה המרכזיים של הקרנות.

- 4.2.1.1. אגרות חוב מיועדות
 על פי תקנות ההשקעה, הקרנות מחויבות לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיהן. בשנת 2017 רכשו הקרנות כ- 5,998 מיליוני ש"ח אג"ח מיועדות מסוג ערד .
- 4.2.1.2. ניירות ערך שאינם סחירים
 במהלך השנים האחרונות, קרנות הפנסיה הוותיקות, מבצעות השקעות לא סחירות באפיקים ההשקעה השונים, בין יתר בקרנות השקעה פרטיות ונכסי נדל"ן כל זאת, תוך התחשבות בהקצאת הנכסים ובתשואת המטרה שהגדירה ועדת ההשקעות של הקרנות. שיעור האחזקה באפיק זה עומדת על 8.5% (בשנת 2016 -9%)
- 4.2.1.3. ניירות ערך סחירים
 בשנת 2017 נשארה האחזקה בניירות ירך סחירים בשיעור של 39%, כמו בשנת 2016.
- 4.2.1.4. פקדונות והלוואות
 בשנת 2017 נשארה האחזקה בפקדונות והלוואות בשיעור של 8% , כמו בשנת 2016.
- 4.2.1.5. נדל"ן
 קרנות הפנסיה הוותיקות, פועלות להשבחת תיק הנדל"ן שלהן ע"י איתור נכסי נדל"ן בעלי פרופיל סיכון תשואה מתאימים לתיק ההשקעות שלהן.

להלן פרוט נכסי מקרקעין שנמכרו בשנת 2017:

מיקום הנדל"ן	הקרן המוכרת	סכום מכירה באלפי ש"ח
ירושלים	מבטחים	30,000
סה"כ		30,000

4.2.2. תשואות קרנות הפנסיה (נומינלי ברוטו)

להלן שיעורי התשואה הנומינלית ברוטו שהשיגו הקרנות בתקופת הדו"ח:

כולל התשואה על הסיוע הישיר העתידי המהוון:		
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		שם קרן
2016	2017	
2.99%	6.22%	מבטחים
2.39%	5.78%	קג"מ
3.29%	6.55%	מקפת
2.25%	5.87%	הדסה
-	-	בנין *
1.30%	4.59%	אגד
-	-	חקלאים *
-	-	נתיב *

* קרנות אלו אינן מחשבות תשואה, היות והתכלו מרבית נכסיהן.

4.2.3. דוח ניהול סיכונים

פעילות הקרנות שבהסדר חשופה לסיכונים פיננסיים (בצד הנכסים או ההתחייבויות) כגון סיכונים שוק, אשראי, נזילות, סיכון כושר פירעון וכן לסיכונים תפעוליים ואחרים היכולים לנבוע, בין היתר, מאי נאותות או כשל בתהליכים הפנימיים, אנשים, מערכות או אירועים חיצוניים. התממשות הסיכונים עשויה לחשוף את הארגון למצב שלא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו לעמיתים, להפסדים, פגיעה בהשגת היעדים (עסקיים או אחרים), פגיעה במוניטין ועוד.

הקרנות מקיימות תהליך ניהול סיכונים ארגוני, ERM - Enterprise Risk Management, שמשמעותו קיום תהליך מובנה ואחיד חוצה ארגון בעזרתו הארגון מודד, מנהל, מפיק תועלת ומפקח על הסיכונים אליהם הוא חשוף.

תהליך ניהול הסיכונים כולל: זיהוי סיכונים וחשיפות בפעילות והתהליכים, הערכת משמעותם והסתברות להתרחשותם, מעקב ובקרה אחר הסיכונים, טיפול בסיכונים (דרכי מניעה, פעולות לצמצום ההשלכות או ההסתברות להתממשות, העברת הסיכון לגורם שלישי כגון ביטוח, קבלה - החלטה על נשיאה בתוצאה בהתממש הסיכון), קביעת רמת הסיכון שהארגון יהיה מוכן לקחת בפעילויות בתחומים השונים, הטמעת כלים ושיטות למדידה, ניהול, ודרכי ההתמודדות עם סיכונים, הגדרת מבנה ארגוני תומך לניהול הסיכונים, קביעת אמצעים להתמודדות עם הסיכונים בכדי להפחית את ההסתברות לכשל, תחקור והפקת לקחים בהתממשות סיכון.

תהליך ניהול הסיכונים בקרנות שבהסדר נועד להבטיח:

1. ביצוע הפעילות העסקית תוך לקיחת סיכון מחושבת, הבנת הסיכון הגלום בפעילות וקבלת החלטה מושכלת לגבי אופן הטיפול בו.
2. מניעה ומזעור סיכונים.
3. הפקת לקחים בגין אירועי כשל ויישום מסקנות.

המנהל המיוחד, ועדת ההשקעות, וועדת הביקורת והמבקרת הפנימית מקבלים דיווחים ועדכונים שוטפים ממנהלת הסיכונים בהתייחס לסיכונים השונים. לצורך ניתוח ומעקב אחר חלק מהסיכונים הוטמעו בקרנות שבהסדר מספר מערכות ממוחשבות, ביניהן מערכת לניתוח סיכונים ALM ומערכת לניתוח סיכונים שוק.

להלן פירוט הסיכונים העיקריים:**4.2.3.1. סיכונים שוק**

סיכון לגידול בגירעון בעקבות תזוזה בגורמי שוק כגון: ריבית, אינפלציה, שער חליפין, מחירי מניות. ניהול תיק ההשקעות מתבצע תוך חתירה להשגת תשואה אופטימאלית במסגרת תיאבון הסיכון של הקרנות, בהתאם למגבלות חשיפה, ומדיניות שנקבעה ע"י המנהל המיוחד וועדות ההשקעה. בקביעת מדיניות ההשקעה ורמת הסיכון, מתייחסים לגורמי סיכון שונים, תחזיות, מגמות ולהתפתחויות אפשריות בשווקים הפיננסיים והריאליים.

הקצאת ההשקעות לאפיקים השונים לשנה הקרובה מבוצעת בין היתר בהתחשב בניתוח ALM לאלוקציית ההשקעות לטווח ארוך שנקבעה ובהתייחס להתפתחויות צפויות בסביבה הכלכלית ובהתאם לכך מאשרת ועדת ההשקעות תיקי סמן.

4.2.3.1.1 סיכון ריבית

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינויים בעקום הריבית. לקרנות חשיפה גבוהה לירידה בריבית. ירידה בשיעור הריבית עשויה להגדיל את הגירעון מאחר ומח"מ ההתחייבויות גבוה ממח"מ הנכסים. ירידה של 1% בריבית עלולה להגדיל את הגירעון של הקרן בכ- 6% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.1.2 סיכון אשראי

הסיכון להפסד כספי כתוצאה מאי עמידה בהתחייבויות של לווים הנובע מחשיפה לירידה באיכות האשראי או חדלות פירעון של הלווים כתוצאה מפגיעה באיתנותם הפיננסית. ההשקעות מתבצעות באגרות חוב, שטרי הון ופיקדונות של חברות ברובן בדירוג אשראי של קבוצת ה-A ומעלה. השקעה במנפיקים מתבצעת בהתאם לקריטריונים ולמדיניות האשראי. מבוצע מעקב שוטף אחר החובות בכלל ואחר חובות בעייתיים בפרט. הקרנות חשופות לענפי משק שונים שהעיקרי שבהם הינו ענף הפיננסים.

4.2.3.1.3 סיכון מחירי מניות

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינוי בשווי ההון של מחירי מניות. שיעור ההשקעה במניות בחו"ל ובארץ הינו 75%-25% בהתאמה. ירידה של כ-25% במדדי המניות השונים עלולה להגדיל את הגירעון של הקרן בשיעור של כ-3.5% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.1.4 סיכון אינפלציה

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינוי במדד המחירים לצרכן. שיעור הנכסים הצמודים למדד (ללא כרית ביטחון) נאמד בכ-70% מהתחייבויות הקרנות. בעוד ההתחייבויות צמודות במלואן למדד. עליה בשיעור האינפלציה בכ-5% עלולה להגדיל את גירעון הקרנות בשיעור של כ-1.5% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.1.5 פיזור גיאוגרפי

כ-87% מנכסי הקרנות מושקעים בישראל (כולל אג"ח מיועדות וסיוע). כ-2.5% באסיה, כ-7% בצפון אמריקה, כ-3.5% באירופה, והיתרה במדינות אחרות.

4.2.3.1.6 סיכון מט"ח

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון כתוצאה משינויים בשערי החליפין. ההשקעות במט"ח הינן בעיקר בדולר וביורו. גידור החשיפה למט"ח מתבצע בהתאם למדיניות ועדות ההשקעה הכוללת גידור חשיפה מטבעית בגין אג"ח זר, ואילו חשיפה מנייתית במט"ח אינה מגודרת. פחות של השקל בכ-15% מול כלל המטבעות עלולה להגדיל את גירעון הקרן בכ-2% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.2 כושר פירעון (SOLVENCY RISK)

סיכון לאי עמידה בתשלום ההתחייבויות האקטואריות בטווח הארוך ו/או להפחתת זכויות העמיתים. הקצאת הנכסים בין אפיקי השקעה שונים מתבצעת בהתאם לאסטרטגיה ארוכת טווח שאושרה על ידי המנהל המיוחד וועדות ההשקעה ובהתאם לתאבון הסיכון של הקרנות.

אסטרטגיית הקצאת הנכסים לטווח הארוך נועדה לקבוע את השקעת הנכסים האופטימלית לאורך זמן לצורך עמידה בהתחייבויות בהתאם לרמת הסיכון שנקבעה. לשם כך, מסתייעים בין היתר גם במערכת ממוחשבת ייעודית לניהול נכסים והתחייבויות בקרנות פנסיה (מערכת ALM).

ניתוח שבוצע מצביע על כך שתחת מנגנון האיזון הקיים ותקנות ההשקעה הנוכחיות, קיים סיכון מסויים שהקרנות לא תצלחנה להגיע לאיזון של 100% וההפסד הממוצע הצפוי עלול להיות גבוה מ-5% בשנה מסוימת.

4.2.3.3. סיכון אקטואריה

הסיכון האקטוארי הינו ברובו סיכון אקסוגני שאינו בשליטת הקרן, וכולל סיכונים דמוגרפיים (שינויים בתוחלת חיים, שיעורי הקפאה, עזיבה, יציאה לנכות), וסיכונים כלכליים (ריבית, אינפלציה, שכר המבוסס, שכר ממוצע במשק).

הסיכון טמון בפער שבין הערכים שהיו בפועל לבין הערכים החזויים ששימשו בסיס להנחות האקטואריות. המשמעות של פערים אלה ככל שיהיו, תבוא לידי ביטוי בגירעון או עודף בדוחות האקטואריים.

4.2.3.4. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי נובע מהכרעות שניתנו או שעשויות להינתן במסגרת הליכים משפטיים קיימים, לרבות הליכים עתידיים שעשויים להתרחש. ההפרשות הנדרשות במידת הצורך באות לידי ביטוי בדוחות הכספיים. הקרנות שבהסדר מבצעות מעקב שוטף אחר התביעות הקיימות ופועלות ככל הנדרש על מנת להקטין את היקף החשיפה הנובעת מהליכים אלה.

4.2.3.5. סיכון רגולציה

שינויים בחוקים ותקנות, בהוראות הממונה על המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון, או בתקנון האחיד, או בהוראות דין אחרות, יכולים להשפיע על ההתחייבויות או על הנכסים של הקרן.

בנוסף, אי ציות האורגנים הרלוונטיים בארגון לחוקים ולהוראות רגולטוריות חיצוניות קיימות, או להוראות פנימיות שנקבעו, אפשר שיביאו להתממשות סיכון זה.

4.2.3.6. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי הינו חשיפה להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. החשיפה נובעת מתהליכים הכוללים את תהליכי התפעול השונים, התשלומים, הגבייה, מערכות מידע ותקשורת. כחלק מתהליך ניהול הסיכונים מעודכנת מפת הסיכונים התפעוליים הארגונית בהסתמך על ניתוח חומרים, דיווחים שוטפים, שיחות עם גורמים רלוונטיים בארגון, דוחות ביקורת וכו', ומבוצע תהליך מעקב ובקרה אחר הסיכונים.

בתהליך צמצום החשיפות מטופלים סיכונים ממפת הסיכונים בהתאם לתעדוף הארגון, מבוצעים תהליכי הפקת לקחים מאירועי כשל ויישום מסקנות כמו כן סיכונים מטופלים באופן שוטף בחטיבות השונות. בנוסף, מופעל מערך ביקורת פנימית נרחב המבצע ביקורת תקופתית בהתאם לתכנית עבודה שנתית ורב שנתית. התוכנית נקבעת אחת לשנה בהתייחס לסקר סיכונים שבוצע וכן בהתאם לדרישות החוק וההוראות השונות.

היבטים נוספים של סיכונים תפעוליים מטופלים במסגרת יישום הנחיות SOX 404.

4.2.3.7. סיכון נזילות

סיכון נזילות בקרנות הפנסיה עלול להתממש במידה ותזרים המזומנים הצפוי להתקבל ממימוש הנכסים שבהחזקת הקרן, אינו מספיק לכסות את זרם התשלומים של ההתחייבויות.

א. סיכון זה מתייחס לאפשרות שזרמי המזומנים העתידיים של הקרנות לא יספיקו לממן את תשלום ההתחייבויות לעמיתים, והקרנות ימצאו בתזרים מזומנים גרעוני ולא ימצאו אפיקי מימון חלופיים.

ב. סיכון תזרים המזומנים (פער נזילות)- הפער בין תזרים פרעון הנכסים לזה של ההתחייבויות. בגלל מבנה הנכסים וההתחייבויות השונה (נכסים קצרים, התחייבויות ארוכות, התפלגות התזרימים) לקרנות, לא יהיו מספיק מזומנים במועד התשלום כדי לשלם לעמיתים את כספי הקצבה. במצב זה, הקרנות עשויות לא להצליח לממש נכסים פיננסיים או נכסים אחרים במהירות במועד התשלום במחיר "השווי ההוגן", כדי לשלם את ההתחייבויות השוטפות לעמיתים או תשלומים לא מתוכננים. תמהיל הנכסים בקרנות מאפשר לתת מענה לצרכי הנזילות השוטפים והמשתיים.

4.3. הוצאות הקרנות

בשנת 2008 הושלם האיחוד התפעולי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בהתאם לכך, קרנות הפנסיה פועלות על פי מבנה ארגוני במסגרת תפעולית אחת. יובהר כי במסגרת האיחוד התפעולי נשמרת זהותה המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן.

4.4. השפעה של תופעות או אירועים מיוחדים על תוצאות הפעילות

במהלך תקופת הדוח היו תופעות או אירועים מיוחדים שהשפיעו על תוצאות הפעילות, ביניהם ניתן למנות את הבאים:

- א. שינוי בהנחות האקטואריות.
- ב. השינויים בווקטור הריבית.
- ג. התשואות בשוק ההון.

4.5. שינוי מהותי ברווחי השקעות לתקופת הדוח ביחס לתקופה הקודמת

השינוי המהותי ברווחי השקעות בשנת 2017 לעומת רווח השקעות בשנת 2016 הינו ההכנסות מאג"ח מיועדות מסוג ערד ומההכנסות מניירות ערך סחירים.

4.6. השפעת שינויים בהוראת הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ועל תוצאות הפעולות.

בהתאם לסמכויותיו על פי חוק הפיקוח, התקין המפקח תקנון אחיד שנכנס לתוקף ב-1.10.2003. עיקרי השינויים בתקנון האחד והשפעתם – ראה בפרק "תיאור הסביבה העסקית" בסעיף 2 לעיל.

4.7. השפעת השינויים בהוראות המס על התוצאות הפעילות

אין.

4.8. השפעת עונתיות על תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה

אין.

4.9. שינויים בשיעור גביית דמי הגמולים

בשנת הדוח נקבע כי ההפרשות לפנסיית חובה יגדלו (בשתי פעימות) ויעמדו כל הפחות, על שיעור הפקדות כולל של 18.5% משכר העובד. שינוי זה לא השפיע על דמי הגמולים המופרשים לקרנות הואיל ושיעור ההפרשות לקרנות לפני השינוי היה גבוה יותר.

4.10. שינויים מהותיים בשיטת חישוב המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה הקודמת

אין שינויים מהותיים בשיטת החישוב של המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה קודמת.

פרק 5: תחזית זרמי כספים

על פי תחזית זרמי המזומנים של הקרנות שנערכה ע"י האקטואר לפי הנחות המאזן האקטוארי, דמי הגמולים יתאפסו, באופן תיאורטי, בתוך כ- 27 שנים, וזאת כתוצאה מצפי לירידה במספר המבוטחים והנחות לגבי עליה בשכר. הוצאות הקרנות צפויות לרדת ביחס עם ירידת דמי הגמולים ותשלומי הגמלאות. תזרים המזומנים הצפוי לשנת 2018 מניח קבלת דמי גמולים בסך של כ-2,776 מיליוני ש"ח ותשלומי הקרנות בניכוי דמי ניהול בסך של כ-14,584 מיליוני ש"ח.

5.1. מימוש זכויות מבוטחים

הקרנות הינן קרנות סגורות, ולפיכך קיים תהליך של ירידה בדמי הגמולים ובמספר העמיתים הפעילים ומגמה של תזרים שלילי הנובע מעודף הולך וגדל של תשלומים על תקבולים. זרם התשלומים גדל כתוצאה מעליה במספר מקבלי הקצבאות ומפוטנציאל פדיון כספים חד פעמי. התהליך כאמור ימשך עד להתאפסות ההון של הקרנות. הנתונים על תזרים המזומנים העתידי מפורטים בדוח האקטוארי.

5.2. נכסים שלגביהם קיים קושי במימוש

נכסי הקרנות כוללים, בין היתר, אגרות חוב ממשלתיות מיועדות אשר מייצרות תזרים חיובי ברור לשנים הבאות. חלק משמעותי נוסף מנכסי הקרנות מושקע בנכסים סחירים הכוללים אגרות חוב ממשלתיות, אג"ח קונצרנים ומניות אשר במקרה הצורך ניתן לממשן. להערכתנו הקרנות לא צפויות בשנים הקרובות לקושי מהותי במימוש נכסים.

5.3. חובות

חובות של מעסיקים ועצמאיים, מבטחי משנה, מבוטחים, יתרות סוכנים וחייבים עסקיים אחרים שהפיגור בגבייתם עלול להשפיע על תזרים המזומנים של קרנות הפנסיה: היקף החבות הנצברת של מעסיקים, עצמאיים וחייבים אחרים מהווה כ- 1% ביחס להיקף הגבייה השנתית. הקרנות נוקטות בכל ההליכים הקבועים לפי הוראות הדין על מנת לגבות את החובות. על פי ניסיון העבר, רוב החובות ייגבו.

5.4. גביית חובות ע"י העברת נכסים ולא במזומן

גביית חובות על ידי קרנות הפנסיה מתבצעת בצרוף ריבית חשכ"ל כמתחייב מתקנות מס הכנסה. הקרנות אינן גובות חובות ע"י העברת נכסים.

פרק 6: השפעת גורמים חיצוניים

6.1. התחייבויות תלויות ותביעות:

6.1.1. לתאריך המאזן ולתאריך פרסום הדוחות הכספיים קיימות מספר תביעות נגד הקרנות ובכללן תביעות עמיתים וגמלאים בגין זכויותיהם בקרנות הפנסיה ותביעות אחרות.

להערכת ההנהלה, על סמך הצהרת יועציה המשפטיים, אין לראות בתביעות שאינן מפורטות בביאור התחייבויות תלויות ותביעות, תביעות שיכולות להשפיע מהותית על מצב הקרנות ועל כן לא נרשמה בגין הפרשה בדוחות הכספיים.

6.1.2. גביית חובות מעסיקים-חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 מטיל אחריות על קרנות הפנסיה להבטיח זכויות פנסיה לעובדים אם המעביד פיגר בתשלומיו, אלא אם כן נקטו הקרנות בכל ההליכים הקבועים בחוק. הקרנות פועלת לגביית החובות מול המעסיקים.

קיימות תביעות אשר הקרנות הינן צד להן הנובעות מאי העברת דמי גמולים על ידי מעסיקים. לדעת ההנהלה, בהסתמך על חוות דעתם של יועציה המשפטיים, תביעות אלה אינן ניתנות להערכה או כימות.

לתאריך הדוחות הכספיים יתרת החובות הידועים לקרנות מופיעה בביאור חייבים ויתרות חובה. לפסקי הדין בחלק מהתביעות, במידה ויוכרעו נגד הקרנות, יכולה להיות השפעה מהותית על הדוח הכספי. הקרנות, על פי חוות דעת יועציה המשפטיים, אינן יכולות להעריך את הסתברות התרחשותן של תביעות אלו.

פרטים ראה ביאור התחייבויות תלויות ותביעות במאזני הקרנות.

פרק 7: בקרות ונהלים

בהתאם להוראות הדיווח של הממונה, יחתמו המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים, כל אחד בנפרד, על הצהרה על אחריותם לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי והבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי, לרבות הערכת האפקטיביות של בקרות אלו, בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-402 לחוק הידוע בשם "חוק Sarbanes-Oxley" שנחקק בארצות-הברית. הוראות סעיף 302 בדבר האחריות לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי מקוימת רבעונית החל מהדוחות הכספיים של שנת 2008.

הוראת סעיף 404 בדבר האחריות לבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי מקוימת עבור סוף השנה החל מהדוחות הכספיים של שנת 2011. במסגרת היישום של הוראת סעיף 404 ביצעה הנהלת הקרנות שבהסדר, החל משנת 2009 ובסיוע חברת ייעוץ, מיפוי ותייעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים בהתבסס על המתודולוגיות המקובלות, תוך שימוש במודל הבקרה של (Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission COSO). כמו-כן, הקרנות ביצעו, על-פי הדרישות, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה בפועל של הבקרות העיקריות.

בשנת 2017 ביצעו הקרנות על-פי המתודולוגיות המקובלות עדכון למיפוי ולתייעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים, לרבות לתהליכים מהותיים חדשים. כמו כן, הקרנות ביצעו, בסיוע חברת הייעוץ, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה מחודשת של הבקרות העיקריות, וזאת תוך התאמת מדגמי הבדיקות לתוצרי מיפוי הסיכונים.

הערכת הבקרות והנהלים לגבי הגילוי:

הנהלת הקרנות, בשיתוף המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים של הקרנות, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה. על בסיס הערכה זו, המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה הינם אפקטיביים על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שקרנות הפנסיה נדרשות לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקרה פנימית על דיווח כספי:

לא ארע כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי.

המנהל המיוחד : יואב בן אור

תאריך אישור הדוח: 19 במרס, 2018

פרק 8: דוח המנהל המיוחד וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

ההנהלה של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי.

מערכת הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון למנהל המיוחד ולהנהלה של קרנות הפנסיה לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל והוראות הממונה על שוק ההון.

ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2017, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של "ה-COSO) Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission". בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה כי ליום 31 בדצמבר 2017, הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

המנהל המיוחד יואב בן אור

מנהל הכספים אלי לוי

תאריך אישור הדוח: 19 במרס, 2018

עמיתים קרנת הפנסיה הוותיקות

עמיתים - קרנות הפנסיה הוותיקות

אלפי שקלים

נספח 1 - נכסים ליום 31 בדצמבר 2017

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
רכוש שוטף								
6,464,780	2,187,706	3,125,605	320,535	195,229	451,602	288,036	1,053,714	מזומנים ושווי מזומנים
404,988	95,264	107,470	3,865	4,802	11,146	5,580	38,085	חייבים ויתרות חובה
6,869,768	2,282,970	3,233,075	324,400	200,031	462,748	293,616	1,091,799	
אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן:								
36,573,962	11,244,529	7,975,014	493,155	215,335	401,264	521,949	494,272	עלות מותאמת
14,680,518	4,380,626	3,262,645	215,448	97,240	148,030	208,873	218,153	סבסוד ממשלתי
51,254,480	15,625,155	11,237,659	708,603	312,575	549,294	730,822	712,425	
השקעות								
12,499,137	4,146,822	2,559,755	6,379	63	9,419	106,668		ניירות ערך אחרים שאינם סחירים
56,281,740	16,256,878	10,804,825	851,924	357,567	531,223	757,918	151,716	ניירות ערך סחירים
11,818,762	3,851,632	2,170,392	2	1	34,952	178,069		פקדונות והלוואות
114,998	42,723		43,788				24,460	מקרקעין
131,969,117	39,923,210	26,772,631	1,610,696	670,206	1,124,888	1,773,477	888,601	סה"כ השקעות
2,050								רכוש קבוע
59,526	14,748	9,649	6,771	5,603	2,199	623	4,974	רכוש אחר
					187,085			חלקה של קרן פנסיה אחרת בהתחייבות הפנסיונית
2,849,000	964,000	1,822,000		31,000		119,000	128,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה
141,749,461	43,184,928	31,837,355	1,941,867	906,840	1,776,920	2,186,716	2,113,374	סך כל נכסי קרנות הפנסיה
					444,084			חשבון קרן הפרמיה בנאמנות
141,749,461	43,184,928	31,837,355	1,941,867	906,840	2,221,004	2,186,716	2,113,374	סך כל הנכסים
בניכוי - התחייבויות אחרות								
1,938,137	484,080	473,354	33,051	13,732	55,685	28,386	79,973	התחייבויות אחרות
					208,858			סבסוד ממשלתי בשנים קודמות של אג"ח מירון שנרכשו בקרן הפרמיה
					235,226			התחייבות בגין הפרמיה הממוצעת
1,938,137	484,080	473,354	33,051	13,732	499,769	28,386	79,973	
139,811,324	42,700,848	31,364,001	1,908,816	893,108	1,721,235	2,158,330	2,033,401	סך כל הנכסים, נטו

נספח 2-התחייבויות פנסיוניות ליום 31 בדצמבר 2017								אלפי שקלים
מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
205,641,000	62,636,000	74,918,000	4,782,000	3,361,000	7,309,000	4,534,000	19,514,000	התחייבויות צבורות
9,463,000	2,172,000	2,329,000	121,000	136,000	100,000	118,000	582,000	התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים
215,104,000	64,808,000	77,247,000	4,903,000	3,497,000	7,409,000	4,652,000	20,096,000	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות
(11,422,000)	(3,497,000)	(4,152,000)	(250,000)	(182,000)	(389,000)	(242,000)	(1,056,000)	סיוע ממשלתי בגין כרית בטחון
(7,068,000)	(2,833,000)	(1,879,000)	(155,000)	(128,000)	(174,000)	(127,000)	(848,000)	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
(56,802,676)	(15,777,152)	(39,851,999)	(2,589,184)	(2,293,892)	(5,124,765)	(2,124,670)	(16,158,599)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
139,811,324	42,700,848	31,364,001	1,908,816	893,108	1,721,235	2,158,330	2,033,401	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד ואומדן סיוע ממשלתי
גרעון אקטוארי								
(89,536,000)	(26,407,000)	(49,038,000)	(3,516,000)	(2,775,000)	(5,931,000)	(2,859,000)	(18,294,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
6,421,000	2,044,000	2,284,000	467,000	178,000	341,000	273,000	803,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות
(7,746,000)	(2,324,000)	(2,969,000)	(166,000)	(112,000)	(281,000)	(174,000)	(799,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לפני סיוע ממשלתי עתידי
(1,961,000)	(764,000)	(1,245,000)	6,000	(23,000)	35,000	(61,000)	(119,000)	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות שינויי חקיקה ותקנון
(92,822,000)	(27,451,000)	(50,968,000)	(3,209,000)	(2,732,000)	(5,836,000)	(2,821,000)	(18,409,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
סיוע ממשלתי								
סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון:								
12,832,000	3,860,000	2,855,000	186,000	83,000	132,000	183,000	188,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
6,938,000	2,755,000	1,858,000	151,000	127,000	166,000	122,000	829,000	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
54,774,000	15,154,000	38,283,000	2,522,000	2,214,000	4,942,000	2,047,000	15,572,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
2,734,000	921,000	1,738,000	30,000	30,000		114,000	123,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה
11,422,000	3,497,000	4,152,000	250,000	182,000	389,000	242,000	1,056,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין כרית בטחון
4,122,000	1,264,000	2,082,000	100,000	96,000	207,000	113,000	641,000	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
92,822,000	27,451,000	50,968,000	3,209,000	2,732,000	5,836,000	2,821,000	18,409,000	
יתרת גרעון או עודף בסוף שנת הדוח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי								
139,811,324	42,700,848	31,364,001	1,908,816	893,108	1,721,235	2,158,330	2,033,401	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד, סיוע ממשלתי ישיר ויתרת גרעון

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
135,115,784	41,088,222	30,091,629	1,795,643	818,337	1,654,695	1,984,706	1,851,233	כספים נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת השנה
								תוספות לנכסים
								דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:
								פנסית יסוד
1,638,415	559,736	717,093	14,421	18,406	21,067	39,962	143,497	פנסיה מקיפה
9,113,865	2,858,223	2,013,574	86,137	26,803	100,162	126,973	73,030	עודף הכנסות (הפסד) עובר מדוחות הכנסות והוצאות
								תקבולים אחרים והעברות
849,000	275,000	918,000	244,000	179,000	296,000	179,000	777,000	מקדמות בגין סיוע ממשלתי
410,086	42,911	62,425	1,150	2,192	23,149		18,588	תקבולים בגין פרישה מוקדמת
11,592	688	62		199			4,342	תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות
186,688	39,286	43,591	2,806	3,575	163	1,596	27,747	תקבולים בגין פנסיות משותפות והיוון
109,287	22,600	93,053	3	793		4,248	5,494	סיוע שנתקבל או נצבר בגין גיל פרישה
4,664			114,588					העברה מבנין מטרות לבנין ומקרן חופשה למבטחים
								תוספת (עדכון) בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה
154,000	47,000	96,000		1,000		3,000	4,000	גידול (קיטון) בחלק המגן בהתחייבות
					(1,300)			
12,477,597	3,845,444	3,943,798	463,105	231,968	439,241	354,779	1,053,698	סך הכל תוספות לנכסים
								תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות
(7,243,944)	(2,136,493)	(2,539,508)	(301,134)	(123,015)	(369,900)	(170,838)	(822,455)	לגמלאים, נכים ושאיירים, נטו
(208,681)	(31,946)	(50,808)	(27,412)	(23,316)	(2,703)	(6,266)	(12,189)	החזרים לעמיתים שפרשו, נטו
(21,587)	(569)	(129)					(81)	החזרים למעסיקים ולאחרים
(307,845)	(63,810)	(80,981)	(21,386)	(10,866)	(98)	(4,051)	(36,805)	העברות לקרנות פנסיה בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(7,782,057)	(2,232,818)	(2,671,426)	(349,932)	(157,197)	(372,701)	(181,155)	(871,530)	סך הכל תשלומים והעברות
								תוספות לנכסים (גריעה מהנכסים), נטו
4,695,540	1,612,626	1,272,372	113,173	74,771	66,540	173,624	182,168	
139,811,324	42,700,848	31,364,001	1,908,816	893,108	1,721,235	2,158,330	2,033,401	כספים נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף השנה

נספח 5 - נתוני עמיתים ופנסיונרים ליום 31 בדצמבר 2017

שיעור הקצבה הממוצעת (שקלים)	מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב
קצבת זקנה	4,647	5,386	4,548	2,316	1,510	7,207	6,201	6,229
קצבת שארי פנסיונר	2,557	3,528	3,061	1,765	1,178	4,380	3,904	3,623
קצבת שארי מבוטח	2,980	3,464	3,146	1,862	1,389	4,100	3,128	3,251
קצבת נכות	4,287	4,699	4,245	2,688	3,155	6,350	5,070	5,840
מספר מעסיקים								
דמי הגמולים יתאפסו בשנת :	2,044	2,044	2,043	2,044	2,045	2,041	2,040	2,043
מבטחים פעילים בקרן	49,914	17,813	18,458	674	1,190	709	1,231	3,401
מבטחים פעילים בסוף שנה	2,998	1,106	1,579	33	40	6	86	166
פרשו לקצבאות	2,258	399	387	35	60	78	47	93
חדלו מפעילות								
מספר מקבלי קצבאות לתחילת השנה	101,247	26,373	38,662	6,618	4,873	3,232	2,030	8,196
זקנה	20,314	4,954	5,519	5,306	2,054	1,495	254	3,199
שארי פנסיונר	8,698	2,708	2,476	881	324	89	123	1,298
שארי מבוטח	3,375	627	872	109	53	41	45	216
נכות	133,634	34,662	47,529	12,914	7,304	4,857	2,452	12,909
מספר מקבלי קצבאות שנוספו השנה	6,521	1,719	2,293	292	340	112	116	445
זקנה (כולל מעבר מנכות)	1,633	385	457	236	105	78	19	235
שארי פנסיונר	220	75	81	11	6	10		22
שארי מבוטח	251	74	122	16	4	4	7	20
נכות	8,625	2,253	2,953	555	455	204	142	722
מספר מקבלי קצבאות שנגרעו השנה	3,347	838	1,159	431	247	115	70	412
זקנה	1,432	330	487	409	204	68	21	236
שארי פנסיונר	343	110	124	50	20	5	9	59
שארי מבוטח	652	130	166	24	9	6	4	37
נכות (כולל מעבר לזקנה)	5,774	1,408	1,936	914	480	194	104	744
מספר מקבלי קצבאות לסוף השנה	104,421	27,254	39,796	6,479	4,966	3,229	2,076	8,229
זקנה	20,515	5,009	5,489	5,133	1,955	1,505	252	3,198
שארי פנסיונר	8,575	2,673	2,433	842	310	94	114	1,261
שארי מבוטח	2,974	571	828	101	48	39	48	199
נכות	136,485	35,507	48,546	12,555	7,279	4,867	2,490	12,887
מוקפאים-בלתי פעילים	185,111	20,307	32,638	22,465	53,585	759	765	5,439
מוקפאים-מבוטחים לשעבר	172,755	31,979	42,431	46,992	88,155	6	1,731	4,693

הצהרת המנהל המיוחד

אני יואב בן אור, המנהל המיוחד, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של **מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)** (להלן: "קרן הפנסיה") לשנת 2017 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
 4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 5. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לועדת המנהלה ולועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

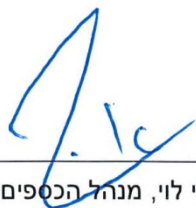
יואב בן אור, המנהל המיוחד

19 במרס, 2018

הצהרת מנהל הכספים

אני אלי לוי, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של **מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)** (להלן: "קרן הפנסיה") לשנת 2017 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
 4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 5. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לועדת המנהלה ולועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אלי לוי, מנהל הכספים

19 במרס, 2018

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ
(בניהול מיוחד)

קרן פנסיה לעמיתים ותיקים

דוחות כספיים ליום 31 בדצמבר, 2017

עמוד	תוכן העניינים
<u>4</u>	<u>1. דוח רואה חשבון בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי</u>
<u>5</u>	<u>2. דו"ח רואה החשבון המבקר</u>
<u>6</u>	<u>3. מאזנים</u>
<u>8</u>	<u>4. דוחות הכנסות והוצאות</u>
<u>9</u>	<u>5. דוחות תנועת הקרן</u>
<u>10</u>	<u>6. ביאורים לדוחות הכספיים</u>

.....

דוח רואה החשבון המבקר לעמיתים של מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "הקרן") ליום 31 בדצמבר, 2017 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על-ידי ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן - COSO). המנהל המיוחד וההנהלה של הקרן אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן, הנכללת בדוח המנהל המיוחד וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-PCAOB Public Company Accounting Oversight Board (בארה"ב) בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, אשר אומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקרן. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של בטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964. בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי הקרן (לרבות הוצאתם מרשותה) (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964 ושקבלת כספים והוצאת כספים של הקרן נעשים רק בהתאם להרשאות המנהל המיוחד וההנהלה של הקרן; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי הקרן, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, הקרן קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2017 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים של הקרן לימים 31 בדצמבר, 2017 ו-2016 ואת תוצאות פעילותה לכל אחת משתי השנים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר, 2017 ו-2016 והדוח שלנו מיום 19 במרס 2018 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים וכן הפניית תשומת לב בדבר התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי ולדוח האקטוארי המצורף וכי גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום 31 בדצמבר, 2017 בכ- 92,822 מיליוני ש"ח ואומדן הסיוע הממשלתי ליום המאזן מכסה את מלוא הגרעון הנ"ל. כמו כן, חוות דעתנו הנ"ל כוללת הפניית תשומת הלב לאמור בביאור 19 בדבר התחייבויות תלויות העומדות נגד הקרן.

בריטמן אלמגור זקור ושות'
רואי חשבון

Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited

תל אביב, 19 במרס, 2018

תל אביב - משרד ראשי

מרכז עוריאלי 1 תל אביב, 6701101, ת.ד. 16593 תל אביב 6116402 | טלפון: 03-6085555 | פקס: 03-6094022 | info@deloitte.co.il

משרד ירושלים	משרד חיפה	משרד באר שבע	משרד אילת	משרד פתח תקווה	משרד נתניה	משרד נצרת
קריית המדע 3 מנדל הר חוצבים ירושלים, 914510 ת.ח. 45396	מעלה השחרור 5 ת.ד. 5648 חיפה, 3105502	אלומות 12 פארק התעשייה עומר ת.ד. 1369 עומר, 8496500	המרכז העירוני 583 ת.ד. 8810402 אילת,	פתח תקווה, 4959368	ניבור ישראל 7 ת.ד. 8458 נתניה, 4250407	מרג' אבן עאמר 9 נצרת, 16100
טלפון: 02-5018888 פקס: 02-5374173 info-jer@deloitte.co.il	טלפון: 04-8607333 פקס: 04-8672528 info-haifa@deloitte.co.il	טלפון: 08-6909500 פקס: 08-6909600 info-beersheva@deloitte.co.il	טלפון: 08-6375676 פקס: 08-6371628 info-eilat@deloitte.co.il	טלפון: 073-3994163 פקס: 03-9190372 info@deloitte.co.il	טלפון: 09-8922444 פקס: 09-8922440 info@deloitte.co.il	טלפון: 073-3994455 פקס: 073-3994455 info-nazareth@deloitte.co.il

דוח רואה החשבון המבקר לעמיתים של מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)

ביקרנו את המאזנים המוצגים של קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים של מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן – "הקרן"), לימים 31 בדצמבר 2017 ו-2016 ואת הדוחות על הכנסות והוצאות והדוח על השינויים בתנועת הקרן לכל אחת משתי השנים שהסתיימו באותם תאריכים. דוחות כספיים אלה הינם באחריות המנהל המיוחד וההנהלה של הקרן. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות ראי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון) התשל"ג-1973. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מיידגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שישמשו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי המנהל המיוחד והנהלה של הקרן וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של קרן הפנסיה לימים 31 בדצמבר 2017 ו-2016 ואת תוצאות פעולותיה והתנועה בקרן הפנסיה לכל אחת משתי השנים שהסתיימו באותם תאריכים, בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות הגילוי אשר נקבעו בהוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964.

מבלי לסייג את חוות דעתנו אנו מפנים את תשומת הלב לנושאים כדלקמן:

- א. לאמור בביאורים 1א' ו-14 – התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי ולדוח האקטואר המצורף. גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום 31 בדצמבר, 2017 בכ- 92,822 מליוני ש"ח ואומדן הסיוע הממשלתי ליום המאזן מכסה את מלוא הגרעון הנ"ל.
- ב. התחייבויות תלויות העומדות נגד הקרן כמפורט בביאור 19.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן ליום 31 בדצמבר 2017, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת משולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 19 במרס 2018 כלל חוות דעת בלתי מסוייגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן.

בריטמן אלמגור זר ושות'
רואי חשבון

Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited

תל-אביב, 19 במרס, 2018

תל אביב - משרד ראשי

מרכז עזריאלי 1 תל אביב, 6701101, ת.ד. 16593 תל אביב 6116402 | טלפון: 03-6085555 | פקס: 03-6094022 | info@deloitte.co.il

משרד נצרת	משרד נתניה	משרד פתח תקווה	משרד אילת	משרד באר שבע	משרד חיפה	משרד ירושלים
מרכז אבן עמר 9 נצרת, 16100	Seker - Deloitte ניבויי ישראל 7 ת.ד. 8458 נתניה, 4250407	המרכז העירוני הסינים 7 ת.ד. 6712 פתח תקווה, 4959368	ת.ד. 583 5 אילת, 8810402	אלומות 12 פארק התעשייה עומר ת.ד. 1369 עומר, 8496500	מעלה השחרור 5 ת.ד. 5648 חיפה, 3105502	קרית המדע 3 מנדל הר חוצבים ירושלים, 914510 ת.ח. 45396
טלפון: 073-3994455 פקס: 073-3994455 info-nazareth@deloitte.co.il	טלפון: 09-8922444 פקס: 09-8922440 info@deloitte.co.il	טלפון: 073-3994163 פקס: 03-9190372 info@deloitte.co.il	טלפון: 08-6375676 פקס: 08-6371628 info-eilat@deloitte.co.il	טלפון: 08-6909500 פקס: 08-6909600 info-beersheva@deloitte.co.il	טלפון: 04-8607333 פקס: 04-8672528 info-haifa@deloitte.co.il	טלפון: 02-5018888 פקס: 02-5374173 info-jer@deloitte.co.il

ליום 31 בדצמבר			
2016	2017	ביאור	
אלפי ש"ח			
			<u>נכסים</u>
			<u>רכוש שוטף</u>
*5,843,167	6,464,780	4	מזומנים ושווי מזומנים
*395,015	404,988	5	חייבים ויתרות חובה
<u>6,238,182</u>	<u>6,869,768</u>		
			<u>השקעות</u>
		6	אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן: עלות מתואמת סבסוד ממשלתי
35,920,140	36,573,962		
<u>12,438,055</u>	<u>14,680,518</u>		
<u>48,358,195</u>	<u>51,254,480</u>		
12,331,767	12,499,137	6	ניירות ערך שאינם סחירים
55,245,138	56,281,740	7	ניירות ערך סחירים
11,527,551	11,818,762	8	פקדונות והלוואות
<u>130,045</u>	<u>114,998</u>	9	מקרקעין
<u>127,592,696</u>	<u>131,969,117</u>		סך כל ההשקעות
<u>4,166</u>	<u>2,050</u>	10	רכוש קבוע
<u>57,780</u>	<u>59,526</u>	11	רכוש אחר
<u>2,695,000</u>	<u>2,849,000</u>	14 א'	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה לנשים
<u>136,587,824</u>	<u>141,749,461</u>	3	סך כל הנכסים
			<u>בניכוי - התחייבויות אחרות</u>
4,910	23,400		מעסיקים
692,032	838,286	12	התחייבויות שוטפות אחרות
612,442	936,315		חוזים עתידיים ובטחונות
<u>162,656</u>	<u>140,136</u>	13	התחייבויות בשל סיום יחסי עובד-מעביד
<u>1,472,040</u>	<u>1,938,137</u>		סך כל ההתחייבויות
<u>135,115,784</u>	<u>139,811,324</u>		סך כל הנכסים, נטו

* מוין מחדש

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר		ביאור
2016	2017	
אלפי ש"ח		
-	-	19 התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות
		14
199,073,000	205,641,000	התחייבויות פנסיוניות: התחייבויות צבורות
10,447,000	9,463,000	התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים
209,520,000	215,104,000	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות
(8,258,000)	(7,068,000)	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
(55,485,216)	(56,802,676)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
(10,661,000)	(11,422,000)	14 ה' סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון
135,115,784	139,811,324	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי
		14
(88,406,000)	(89,536,000)	גרעון אקטוארי לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת
4,388,000	6,421,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות
(4,883,000)	(7,746,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון
(635,000)	(1,961,000)	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות שינוי חקיקה ותקנון
-	-	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן
(89,536,000)	(92,822,000)	
		14
11,939,000	12,832,000	סיוע ממשלתי עתידי סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון: סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
7,673,000	6,938,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן
54,016,000	54,774,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
2,676,000	2,734,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים
10,661,000	11,422,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין כרית ביטחון
2,571,000	4,122,000	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי עתידי
89,536,000	92,822,000	יתרת גרעון בסוף שנת הדוח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי
-	-	
135,115,784	139,811,324	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי ויתרת גרעון

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ישראל סבן
מנהל אגף דיווח

אלי לוי
מנהל חטיבת הכספים

יואב בן אור
המנהל המיוחד

19 במרס, 2018
תאריך אישור
הדוחות הכספיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		ביאור	
2016	2017		
אלפי ש"ח			
1,979	(3,329)		הכנסות (הפסדים)
			מזומנים ושווי מזומנים
		15	מהשקעות:
3,348,149	5,829,970		מניירות ערך שאינם סחירים, נטו
924,340	3,421,158		מניירות ערך סחירים, נטו
246,294	(12,301)		מפקדונות והלוואות
3,346	23,352		ממקרקעין
4,522,129	9,262,179		
7,285	(31,408)	16	הכנסות (הוצאות) אחרות, נטו
4,531,393	9,227,442		סך כל ההכנסות
הוצאות			
137,893	126,185	17	הוצאות הנהלה וכלליות
(12,579)	(12,787)	18	בניכוי - השתתפות בהוצאות
125,314	113,398		סך כל ההוצאות, נטו
-	179		הפרשה למס
4,406,079	9,113,865		עודף הכנסות נטו - עובר לדוחות תנועה בקרן הפנסיה

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	
אלפי ש"ח		
134,473,679	135,115,784	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת השנה
<u>תוספות לנכסים</u>		
דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:		
1,714,627	1,638,415	פנסיות יסוד ומקיפה
4,406,079	9,113,865	עודף הכנסות נטו - עובר מדוחות הכנסות והוצאות
<u>תקבולים אחרים והעברות</u>		
142,021	109,287	סיוע שנתקבל או נצבר בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
1,097,507	849,000	מקדמות בגין סיוע ממשלתי
541,026	410,086	תקבולים בגין פרישה מוקדמת
12,518	11,592	תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות
187,712	186,688	תקבולים מקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
-	4,664	העברה מקרן חופשה
(6,000)	154,000	שינוי בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה לנשים
8,095,490	12,477,597	סך הכל תוספות לנכסים, תקבולים אחרים והעברות
<u>תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות</u>		
(6,878,260)	(7,243,944)	לגמלאים, נכים ושירים, נטו
(233,671)	(208,681)	החזרים לעמיתים שפרשו, נטו
(303,693)	(307,845)	העברות לקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(37,761)	(21,587)	החזרים למעסיקים ולאחרים
(7,453,385)	(7,782,057)	סך הכל תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות
642,105	4,695,540	תוספות לנכסים, נטו
135,115,784	139,811,324	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף השנה

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ביאור 1: - כללי

א. גרעון וסיוע ממשלתי

הקרן צפויה לקבל סיוע ממשלתי לפי הוראות החוק (ראה הגדרה בסעיף ב' להלן), אלמלא הסיוע כאמור היה למבטחים גרעון אקטוארי שגובהו נאמד לסך 92,822 מיליוני ש"ח (שנה קודמת- 89,536 מיליוני ש"ח).

גובה הגרעון האמור הינו אומדן והוא עשוי להשתנות, בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בווקטור הריביות והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).

הגרעון יכוסה על ידי סיוע ממשלתי, לרבות כרית הביטחון כמפורט בביאור 14 (ה), שחלוקתו הסופית טרם נקבעה, בכפוף לגובה הסכום שהקרן תקבל מתוך הסיוע הממשלתי הכולל.

סכום הסיוע הממשלתי צמוד לשיעור עלית המדד ונושא ריבית, כפי שקבע החוק.

שווי הסיוע המהוון בווקטור הריביות ליום המאזן שחולק בין הקרנות מוערך ב- 204 מיליארדי ש"ח (שנה קודמת - 198 מיליארדי ש"ח).

לתאריך המאזן הסיוע הממשלתי (ללא כרית הביטחון) אינו מספיק לכיסוי מלוא סכום הגרעון דבר שיצר גרעון של כ- 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן.

הסיוע הממשלתי מתקבל בהתאם לשיקולי תזרים.

על פי הוראות התקנון האחיד, במידה והגרעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן, או כשנוצר גרעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגירעון.

יצוין כי באופן דומה, במידה ויווצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור.

ב. הגדרות בדוחות כספיים אלה:

מבטחים או הקרן	- מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד).
הקרן או קרן הפנסיה	- קרן פנסיה לקצבה לעמיתים ותיקים של מבטחים.
חוק הפיקוח	- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981
חוק קופות הגמל	- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) - התשס"ה-2005.
רשות שוק ההון	- רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.
הממונה	- הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.
תקנות מס הכנסה	- תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964.
צדדים קשורים	- כהגדרתם בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012 לעניין השקעות משקיע מוסד.
מדד	- מדד המחירים לצרכן כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
בעלי עניין	- כהגדרתם בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012. ובסעיף 5.10.2, פרק 4, שער 5 לחוזר המאוחד.
חברות מוחזקות	- חברות אשר לקרן שליטה בהן (כהגדרתה בגילויי דעת של לשכת רואי חשבון בישראל) או חברות אשר לקרן יש השפעה מהותית בהן אך אינן חברות בת.
ההסתדרות	- ההסתדרות הכללית החדשה.

ביאור 1: כללי (המשך)

ג. מגזרי הפעילות

הדוחות הכספיים מתייחסים למגזר הפעילות העיקרי של הקרן-ניהול קופת גמל לקצבה לעמיתים שהצטרפו עד ליום 31 בדצמבר, 1994 לקרן פנסיה ותיקה (להלן- המועד הקובע).

על-פי תקנון קרן הפנסיה, העמיתים המבוטחים בפנסיה מקיפה זכאים לקצבת זקנה, נכות וקצבה לשאירי המבוטח והפנסיונר, הכל בהתאם ובכפוף להוראות תקנות הקרן. עמיתים המבוטחים בפנסיית יסוד זכאים לקצבת זקנה ולקצבת שאירי זקנה, כמפורט בתקנות הקרן.

בהתאם להחלטת הממשלה מיום 29 במרס, 1995 ותקנות מס הכנסה, קרן הפנסיה היא קרן סגורה. בהתאם להוראות הדין לא ניתן לצרף עמיתים חדשים לקרן הפנסיה, כמו גם ליתר קרנות הפנסיה לעמיתים ותיקים, אלא אם היו להם זכויות פנסיוניות בקרן פנסיה ותיקה אחרת שאינה מאוזנת על בסיס אישי או אצל מעביד שעל עובדיו חל הסדר פנסיה תקציבית לפני 31 בדצמבר, 1994 ולא חלפו עשרים וארבעה חודשים מאז הפסקת החברות בקרן הפנסיה, או ממועד הפסקת צבירת הזכויות לפנסיה תקציבית, וכל זאת בכפוף להוראות תקנון הקרן.

ד. תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות

1. הסדרי החקיקה - כללי

ביום 29 במאי 2003 התקבל בכנסת חוק התכנית הכלכלית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004, התשס"ג-2003 (להלן - חוק התכנית הכלכלית)). במסגרת זו תוקן גם חוק הפיקוח והוסף לו פרק חדש הוא פרק ז'1, לצורך החלת התכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות.

בפרק ז'1 לחוק נקבע, בין היתר: מינוי מנהל מיוחד לקרנות, גיבוש תכנית הבראה וקביעת הסיוע הממשלתי. המטרה היא "לטפל בגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות, כדי להביאן לאיזון אקטוארי באמצעות שינויים בזכויות ובחובות של העמיתים ומתן סיוע ממשלתי שיאפשר להן לשלם קצבאות לעמיתיהן, והכל בהתחשב ביכולת משק המדינה ותוך יצירת אחידות במערך הזכויות" (כאמור בסעיף 78א לחוק הפיקוח).

בנוסף, כללה תוכנית ההבראה: העלאת שיעור דמי הגמולים, גביית סכומים בשיעור הקבוע בחוק הפיקוח מהתשלומים המועברים לעמיתים, האחדת מערך הזכויות באמצעות קביעת תקנון אחיד ומנגנון איזון אקטוארי, העלאת גיל הפרישה והקצאת סיוע ממשלתי לכיסוי גרעון הקרנות. כמו כן, בוצעו שינויים בתקנות ההשקעה.

2. הפקעת סמכויות הניהול

על-פי הוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח, מונה לקרן ביום 23 ביולי 2003 מנהל מיוחד.

על-פי הוראות החוק יהיו למנהל המיוחד כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים בקרן, לדירקטוריון, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים. כפועל יוצא, המנהל המיוחד הוא האחראי לניהול הקרן וכן להתוויית המדיניות ולפיקוח על דרכי ביצועה ועליו לפעול לביצוע הוראות חוק הפיקוח והגשמת מטרותיו.

עם מינוי של המנהל המיוחד חדלו מלפעול מוסדות הקרן וועדותיה, למעט ועדת השקעות חדשה שמונתה על-פי תקנות מס הכנסה והוראות הממונה.

כמו כן מונתה, בהתאם לחוק הפיקוח, לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר ועדת מנהלה של שלושה חברים בראשות שופט בדימוס. לוועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לוועדת הנהלה, בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, קרי אישור הדוחות הכספיים ומינוי רואה חשבון. בנוסף, תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה למפקח ולאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרן הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

מינוי מנהל מיוחד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, מבטא את מגמת הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון להדק את שיתוף הפעולה והאחדת פעילויות התפעול השוטפות של כל הקרנות שבהסדר, מתוך כוונה להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. כללי חשבונאות

הדוחות הכספיים ערוכים לפי כללי החשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה ובתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים.

ב. מטבע הפעילות ומטבע חוץ

1. **מטבע הפעילות ומטבע ההצגה**- הדוחות הכספיים מוצגים בשקלים, מטבע הפעילות של הקרן. מטבע הפעילות שהוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת הקרן ואת עסקאותיה, ולפי מטבע זה ממדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה.

2. **עסקאות, נכסים והתחייבויות במטבע חוץ** - עסקאות הנקובות במטבע חוץ (מטבע השונה ממטבע הפעילות) נרשמות עם ההכרה הראשונית בהן לפי שער החליפין במועד העסקה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים בכל תאריך מאזן למטבע הפעילות לפי שער החליפין במועד זה. הפרשי שער, נזקפים לדוח הכנסות והוצאות. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ ומוצגים לפי שווי הוגן מתורגמים מחדש למטבע הפעילות בהתאם לשער החליפין במועד שבו נקבע השווי הוגן. נכסים והתחייבויות לא כספיים המוצגים לפי עלות מתורגמים לפי שער החליפין במועד העסקה.

3. **פריטים כספיים צמודי מדד** - נכסים והתחייבויות כספיים הצמודים על פי תנאיהם לשינויים במדד המחירים לצרכן בישראל (להלן - המדד) ושאינם נסחרים בבורסה מוסדרת בישראל או בחו"ל, מותאמים לפי המדד הרלוונטי, בכל תאריך מאזן, בהתאם לתנאי ההסכם.

ג. שערי החליפין וההצמדה

להלן פרטים על מדד המחירים לצרכן ושער החליפין של הדולר של ארה"ב ושיעורי השינוי שחלו בהם:

שער החליפין היציג של הדולר - בש"ח	המדד בגין חודש נובמבר בנקודות (*)	ליום
3.467	221.3	31.12.2017
3.845	220.7	31.12.2016
3.902	221.3	31.12.2015
%	%	שיעורי השינוי בשנת
(9.83)	0.30	2017
(1.46)	(0.30)	2016
0.33	(0.90)	2015

(*) המדד לפי בסיס ממוצע 1993 = 100.

ד. הערכת נכסים והתחייבויות

1. **מזומנים ושווי מזומנים** - שווי מזומנים כוללים פקדונות בתאגידים בנקאיים לזמן קצר, שתקופתם המקורית אינה עולה על שלושה חודשים ממועד הפקדתם ואשר אינם מוגבלים בשעבוד.

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. הערכת נכסים והתחייבויות (המשך)

2. השקעות נכללו כדלקמן:

פקדונות בבנקים, אגרות חוב מיועדות מסוג מירון וערד, אגרות חוב אחרות בלתי סחירות, הלוואות לאחרים	- לפי שווי הוגן המחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על-ידי חברה המספקת ציטוט ריביות ביחס לדירוגי הסיכון השונים.
ניירות ערך סחירים בארץ	- לפי שווי בבורסה ליום המאזן.
יחידות השתתפות קרנות הון סיכון קרנות השקעה בלתי סחירות קרנות מנוף וחברות מוחזקות	- לפי שווי הוגן, המחושב בהסתמך על הדוחות הכספיים האחרונים כפי שנמסרו ממנהלי הקרנות.
מניות לא סחירות	- לפי הערכת שווי ליום המאזן.
חוזים עתידיים	- משוערכים על-פי הנוסחא שנקבעה על-ידי רשות שוק ההון שלוקחת בחשבון בין היתר, את שיעורי הריבית האפקטיבית להיוון ואת הזמן הנותר עד פקיעת החוזה בשינויים המתאימים. יתרת זכות הנובעת מעודף ההתחייבויות העתידיות של הנכסים העתידיים של כל עסקה מוצגת בסעיף זכאים ויתרות זכות.
פקדונות מובנים בארץ ובחו"ל	- לפי השער ליום המאזן המתפרסם על-ידי חברה מצטטת בארה"ב.
ניירות ערך סחירים בחו"ל	- לפי שער בבורסה ליום המאזן (לפי השער הקובע שנקבע לנייר הערך ביום המסחר האחרון בשנת החשבון שנתקיים בבורסה בחו"ל או בשוק מוסדר בו הוא נסחר) ולפי שערי החליפין היציגים לתאריך המאזן.
מקרקעין	- לפי שווי הוגן, על בסיס הערכת שמאי מקרקעין המבוצעת אחת לשנה לפחות.
קרנות גידור	- על פי שער המצוטט מפרסומים של עושי שוק.
יתרות צמודות למדד המחירים לצרכן	- נכללות לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך המאזן.
יתרות לא סחירות הנקובות במטבע חוץ או צמודות לשער מטבע חוץ	- לפי השער היציג לתאריך המאזן.
רכוש אחר	- מוצג לפי עלות בניכוי פחת שנצבר.

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. הערכת נכסים והתחייבויות (המשך)

3. **סיוע ממשלתי** - הסיוע הממשלתי נכלל במאזן לפי כללים שנקבעו בסעיף 78ד' לחוק הפיקוח (ראה גם ביאור 14 ד' - סיוע ממשלתי).

הסיוע הממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים נכלל בדוחות הכספיים במסגרת הנכסים והוא מתייחס לסיוע הממשלתי בגין אי העלאת בגיל פרישה נשים מגיל 64 לגיל 67.

4. **התחייבויות פנסיוניות** - ההתחייבויות הפנסיוניות לעמיתים פעילים, מוקפאים ולגימלאים כוללת את אומדן ההתחייבויות שנצברו ליום המאזן ואת עודף ההתחייבויות הצפויות להיצבר בעתיד בגין עמיתים פעילים על הערך הנוכחי של דמי הגמולים הצפויים להתקבל בגין אותם עמיתים.

ההתחייבויות מוצגות על פי דוח אקטוארי שנערך על ידי האקטוארית ויקטוריה פטשניקוב. (בשנת 2016 - זהה). ההתחייבויות הפנסיוניות מחושבות לפי ריבית היוון על פי טבלת ריביות משתנה לאורך השנים בהתאם לתשואת אג"ח ממשלתיות שנבחרו כמדגם מייצג, המשקפות תשואות חסרות סיכון הצפויות לאורך התקופה (להלן - ווקטור ריביות - ראה ביאור 14). נתוני ההתחייבויות הפנסיוניות תואמים את הדוח האקטוארי. על כן, יש לראות בדוח האקטוארי המצורף כחלק בלתי נפרד מדוחות כספיים אלה.

ה. שיטת רישום דמי גמולים, תשלומים לגימלאים, נכים ושאירים

הכנסות מהשקעות ואחרות והוצאות הנהלה וכלליות, נרשמות על בסיס צבירה. הכנסות מדמי גמולים והתשלומים לגימלאים, נכים ושאירים, נרשמות על בסיס צבירה.

ו. אומדנים בעריכת הדוחות הכספיים

דוחות כספיים של קרנות פנסיה מושתתים על אומדנים והנחות, שלהם השפעה מהותית על הנתונים המדווחים. האמור מתייחס במיוחד להנחות המשמשות בקביעת המחויבות הפנסיונית.

הנחות אלה מתייחסות, בין השאר, לתוחלת החיים בעתיד הן של המבוטחים והפנסיונרים והן של שאיריהם הזכאים לקבל קצבאות לאחר פטירת המבוטחים, לשיעור היציאה לנכות, לשיעור ההשתנות בעתיד של עליית השכר של העמיתים, להסדרי רציפות זכויות של עמיתים פעילים ושל עמיתים גמלאים, לאפשרות של שינויים בעתיד בתנאי הסדרי הגמלאות, להסתברות של פרישה של עמיתים בתנאים שאינם מזכים אותם בפנסיה, להקפאת זכויות, לעלויות התפעול המשוערות בעתיד של הקרן, לשיעור התשואה הצפוי על ההשקעות, לשיעור הניכוי הראוי של סכום המחויבות הפנסיונית בתנאי שוק משתנים וכדומה.

ההנחות האקטואריות הבסיסיות שלפיהן נמדדת המחויבות, נקבעו על ידי משרד האוצר ועל פי שינויים בהנחות כתוצאה ממחקרים שנעשו באישור ובהסכמת משרד האוצר.

לאור כל זאת, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות במידה משמעותית ביותר מהתוצאות המוצגות בדוחות הכספיים והמתבססות על פי האומדנים שנלקחו.

ביאור 3: -נכסים לפי בסיס הצמדה

סה"כ	בהצמדה למטבע חוץ	ללא תנאי הצמדה	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	
אלפי ש"ח				
ליום 31 בדצמבר, 2017				
רכוש שוטף				
6,464,780	1,195,839	5,268,941	-	מזומנים ושווי מזומנים
404,988	-	404,373	615	חייבים ויתרת חובה
השקעות				
ניירות ערך שאינם סחירים				
51,254,480	-	-	51,254,480	אגרות חוב ממשלתיות
5,667,136	2,422,296	-	3,244,840	אגרות חוב אחרות
6,832,001	5,397,748	1,434,252	1	מניות וניירות ערך אחרים
ניירות ערך סחירים				
31,288,952	1,435,086	29,853,866	-	אגרות חוב ממשלתיות
2,017,986	894,257	261,190	862,539	אגרות חוב אחרות
22,974,802	18,267,677	4,707,125	-	מניות וניירות ערך אחרים
פקדונות והלוואות				
5,210,715	4,092,144	727,097	391,474	פקדונות בבנקים
6,608,047	1,032,603	1,285,084	4,290,360	הלוואות לאחרים
114,998	-	114,998	-	מקרקעין
2,050	-	2,050	-	רכוש קבוע
59,526	-	59,526	-	רכוש אחר
2,849,000	-	-	2,849,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
141,749,461	34,737,650	44,118,502	62,893,309	סך כל הנכסים

ביאור 3: -נכסים לפי בסיס הצמדה (המשך)

סה"כ	בהצמדה למטבע חוץ	ללא תנאי הצמדה	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	
אלפי ש"ח				
ליום 31 בדצמבר, 2016				
רכוש שוטף				
<u>*5,843,167</u>	<u>853,477</u>	<u>4,989,690</u>	<u>-</u>	מזומנים ושווי מזומנים
<u>*395,015</u>	<u>-</u>	<u>393,140</u>	<u>1,875</u>	חייבים ויתרת חובה
השקעות				
ניירות ערך שאינם סחירים				
<u>48,358,195</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>48,358,195</u>	אגרות חוב ממשלתיות
<u>6,169,204</u>	<u>2,589,156</u>	<u>-</u>	<u>3,580,048</u>	אגרות חוב אחרות
<u>6,162,563</u>	<u>3,668,786</u>	<u>2,471,407</u>	<u>22,370</u>	מניות וניירות ערך אחרים
ניירות ערך סחירים				
<u>30,336,084</u>	<u>1,772,763</u>	<u>13,091,429</u>	<u>15,471,892</u>	אגרות חוב ממשלתיות
<u>2,078,246</u>	<u>907,248</u>	<u>170,445</u>	<u>1,000,553</u>	אגרות חוב אחרות
<u>22,830,808</u>	<u>17,200,718</u>	<u>5,630,090</u>	<u>-</u>	מניות וניירות ערך אחרים
פקדונות והלוואות				
<u>5,716,355</u>	<u>4,527,813</u>	<u>769,576</u>	<u>418,966</u>	פקדונות בבנקים
<u>5,811,196</u>	<u>1,054,279</u>	<u>661,256</u>	<u>4,095,661</u>	הלוואות לאחרים
<u>130,045</u>	<u>-</u>	<u>130,045</u>	<u>-</u>	מקרקעין
<u>4,166</u>	<u>-</u>	<u>4,166</u>	<u>-</u>	רכוש קבוע
<u>57,780</u>	<u>-</u>	<u>57,780</u>	<u>-</u>	רכוש אחר
<u>2,695,000</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>2,695,000</u>	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
136,587,824	32,574,240	28,369,024	75,644,560	סך כל הנכסים

* מוין מחדש.

ביאור 4: -מזומנים ושווי מזומנים

ליום 31 בדצמבר		הרכב:
2016	2017	
אלפי ש"ח		
*1,127,095	1,598,722	מזומנים
4,716,072	4,866,058	פקדונות לזמן קצר
<u>5,843,167</u>	<u>6,464,780</u>	

ביאור 5: -חייבים ויתרות חובה

ליום 31 בדצמבר		א. הרכב:
2016	2017	
אלפי ש"ח		
12,447	6,826	דיבידנד וריבית לקבל
165,821	185,486	מעסיקים (הרכב להלן)
16,009	12,870	צדדים קשורים ¹
278	190	הוצאות מראש
13,658	11,123	קופות גמל ואחרים בגין פנסיות משותפות
1,487	25,618	חייבים בגין מכירת מקרקעין ²
55,271	10,971	מעסיקים בגין פרישה מוקדמת
47,052	67,065	סיוע בגין אי העלאת גיל הפרישה
39,078	39,105	פיקדון בנאמנות קפ"מ ³
* 38,306	38,315	חייבים בגין השקעות
5,608	7,419	אחרים
<u>395,015</u>	<u>404,988</u>	

* מוין מחדש
¹ ראה ביאור 20.
² כולל סכומים בנאמנות.
³ קרן פרישה מוקדמת של מורים (ראה גם ביאור 12 ב)

ב. הרכב חובות מעסיקים:

ליום 31 בדצמבר		הרכב:
2016	2017	
אלפי ש"ח		
143,000	167,000	בגין חודש דצמבר
6,351	4,310	בגין חודשים ינואר - נובמבר
15,660	13,415	לפני שנת הדוח
810	761	המחאות לגבייה
<u>165,821</u>	<u>185,486</u>	

ביאור 6: -ניירות ערך שאינם סחירים

א. הרכב:

ליום 31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	
14,825,859	11,139,091
33,532,336	40,115,389
5,290,991	4,991,560
878,213	675,576
<u>54,527,399</u>	<u>56,921,616</u>
<u>6,162,563</u>	<u>6,832,001</u>
<u>60,689,962</u>	<u>63,753,617</u>

אגרות חוב ממשלתיות מיועדות מסוג מירון
אגרות חוב ממשלתיות מיועדות מסוג ערד
אגרות חוב אחרות בארץ
אגרות חוב אחרות בחו"ל

סך הכל אגרות חוב (ראה ב' להלן)

מניות וניירות ערך אחרים (ראה ג' להלן)

ב. אגרות חוב שאינן סחירות

1. התפלגות אגרות החוב

לפי מועד הפדיון שלאחר תאריך המאזן

ליום 31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	
4,410,093	4,311,807
3,694,417	3,052,027
3,030,739	2,314,764
2,484,703	2,614,089
2,262,415	2,225,969
3,628,531	1,021,099
561,086	2,164,925
33,990,304	38,809,981
465,111	406,955
<u>54,527,399</u>	<u>56,921,616</u>

תוך שנה
אחרי שנה ועד שנתיים
אחרי שנתיים ועד ל- 3 שנים
אחרי 3 שנים ועד ל- 4 שנים
אחרי 4 שנים ועד ל- 5 שנים
אחרי 5 שנים ועד ל- 7 שנים
אחרי 7 שנים ועד ל- 10 שנים
אחרי 10 שנים ועד ל- 15 שנים
אחרי 15 שנים (עד שנת 2048)

2. תקופה ממוצעת לפדיון

ליום 31 בדצמבר	
2016	2017
שנים	
6.12	9.23
9.22	9.59
2.18	1.26

בלתי צמודות
צמודות למדד
צמודות למט"ח

3. תשואה ממוצעת משוקללת

ליום 31 בדצמבר	
2016	2017
אחוזים	
2.45	3.13
0.70	0.32
1.42	1.10

בלתי צמודות
צמודות למדד
צמודות למט"ח

ביאור 6: - ניירות ערך שאינם סחירים (המשך)

ליום 31 בדצמבר		ג. מניות וניירות ערך אחרים	
2016	2017	פרטים	
אלפי ש"ח			
8,038	8,989		מניות לא סחירות
45,158	48,815	(1)	גני נצרת בע"מ
-	-	(2)	קרן השקעות של חברת העובדים בע"מ וח.ב.ע *
-	-	(3)	מרכז משען בע"מ
-	-	(4)	אפיק רום בע"מ
-	-	(5)	מבטחים לעתיד בע"מ
406,677	449,486	(6)	יחידות השתתפות בקרנות השקעה בארץ
3,211,373	3,264,063	(6)	יחידות השתתפות בקרנות השקעה בחו"ל
3,270	3,630	(7)	החזקות מדרוג בע"מ
197,296	208,990	(8)	ת.ש.י דרכים
178,689	171,697	(9)	ת.ש.י דליה בכורה
717,075	1,149,317		חוזים עתידיים
268,524	345,607		קרנות נדל"ן
175,870	226,059	(10)	קרנות הון סיכון
448,633	270,769		מוצרים מובנים
84,658	40,818	(11)	תאגידי נדל"ן בחו"ל
-	-	(11)	יהב אחזקות USA בע"מ
-	-	(11)	עמיתים מבטחים- (השקעות נדל"ן בארה"ב)- חוב
-	-	(11)	עמיתים מבטחים- (השקעות נדל"ן בארה"ב) 2014 הון
3,930	33,303	(11)	Mivtachim Texas 12 LP
14,308	11,547	(11)	GAIA Copperfield
100,274	86,757	(11)	10S LaSalle Chicago
60,799	59,176	(11)	529 Fifth Venture LP
819	27,479	(12)	Mivtachim Reit LP
129,769	111,928	(12)	GAIA- Gold Coast Portfolio
49,728	36,095	(12)	Thor Gateway Harlem
57,675	56,607	(12)	TopMed 860 Chicago
-	85,119		City Center
-	67,606		Danvers Holdco
-	68,144		GAIA Class A Multifamilv Properties LP
<u>6,162,563</u>	<u>6,832,001</u>		יתרה לסוף השנה

* ח.ב.ע -השקעות חברת עובדים בע"מ.

ביאור 6: - ניירות ערך שאינם סחירים (המשך)

ג. מניות וניירות ערך אחרים (המשך)

1. גני נצרת בע"מ

גני נצרת בע"מ הינה חברת בת של מבטחים. החברה ניהלה בעבר בית מלון. ליום 31 בדצמבר 2017 שווי ההשקעה בגני נצרת בע"מ הינו 48,815 אלפי ש"ח. (שנה קודמת 45,158 אלפי ש"ח).

2. קרן השקעות של חברת העובדים בע"מ וחברת ח.ב.ע - השקעות חברת עובדים בע"מ

מבטחים מחזיקה במניותיהן של ח.ב.ע השקעות חברת העובדים בע"מ ושל קרן השקעות חברת העובדים בע"מ. רובן המכריע של המניות מוחזק על ידי חברה לנאמנות של חברת העובדים בע"מ. להערכת הקרנות לערך הפדיון בעת פרוק אין ערך כלכלי ממשי.

3. מרכז משען

מרכז משען בע"מ (להלן - "משען") היא חברה פרטית, ללא כוונת רווח, הרשומה ברשם ההקדשים הציבוריים מחדש בפברואר, 2000, כחברה לתועלת הציבור. בהתאם לתקנון משען זכותן של הקרנות כחבר רגיל, היא להשתתף ולהצביע באסיפה הכללית. זכויות הקרנות אינן ניתנות להעברה ואין להן זכויות ברווחים ובדיבידנדים שיחולקו, אם יחולקו, בעת פירוקה. להערכת הקרנות, בהסתמך על חוות דעת כלכלית משפטית שקיבלו, לחברותן במשען אין ערך כלכלי ממשי אולם הן שומרות על זכותן להעלות טענות בעניין זה בעתיד.

4. אפיק רום בע"מ

החברה נמצאת בהליכי פרוק מרצון שטרם הסתיימו.

5. מבטחים לעתיד בע"מ

בבעלות חברה זו החברות הבאות:
ד.בי.קיו נתונים איכותיים בע"מ - חברה שסיפקה שירותי טיוב נתונים לקרנות הפנסיה שבהסדר (ראה ביאור 11 1).
מבטחים איאוס בע"מ (חברה מחוסלת מרצון)
אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ חברה המספקת שרותי מחשוב לקרנות הפנסיה שבהסדר (ראה ביאור 11 2).

6. קרנות השקעה

השקעה בקרנות השקעה - ראה ביאור 19 יח'.

7. החזקות מדרוג בע"מ

ליום 31 בדצמבר 2017 מבטחים מחזיקה ב"החזקות מדרוג בע"מ" 10% ובשרשור מחזיקה 4.9% חברת מדרוג בע"מ הינה חברה מדרגת על פי אישור רשות שוק ההון.

שווי האחזקות המשורשר נכון ליום 31 בדצמבר 2017 הינו בסך 3,630 אלפי ש"ח. (31.12.16 - 3,270 אלפי ש"ח). המניות המוחזקות בידי הקרן אינן מקנות אמצעי שליטה.

ביאור 6: - ניירות ערך שאינם סחירים (המשך)

ג. מניות וניירות ערך אחרים (המשך)

8. ת.ש.י דרכים

קרן תשתיות ישראל (ת.ש.י) השקיעה במניות חברת דרך ארץ (חברה פרטית) שהינה הזכין של פרויקט כביש חוצה ישראל. ההשקעות בוצעו באמצעות שותפות מוגבלת בשם ת.ש.י. דרכים שותפות מוגבלת ("השותפות") בה קרנות הפנסיה הוותיקות הן שותף מוגבל וקרן תשתיות ישראל ניהול 1 בע"מ היא שותף כללי. השותפות מחזיקה ב- 75% ממניות חברת דרך ארץ ובזכות לקבלת 51% מרווחי החברה.

סך ההשקעה של קרנות הפנסיה הוותיקות בזכויות ב-ת.ש.י היא: 352,319 אלפי שקלים, חלקה של הקרן הוא: 208,990 אלפי שקלים.

קרנות הפנסיה מחזיקות בתשי ב-17.82% מזכויות class A ו-15.61% מזכויות class A1. ההבדלים בין סוגי הזכויות נוגעים לעיתוי הרכישה, מחיר הרכישה, התחייבויות ביחס לדמי ניהול ולדמי הצלחה לשותף הכללי וכן זכויות והתחייבויות נוספות, הכל כמפורט בהסכם השותפות.

קיימת התחייבות של כל השותפים בשותפות ביחד (כל אחד לפי חלקו) להזרים עד סכום מקסימלי של כ-525 מיליוני ש"ח, ולא מעבר לכ-200 מיליוני ש"ח לשנה לחידוש הערבויות (סכומים אלה צמודים למדד המחירים לצרכן מיום 31 בדצמבר 2010), וזאת רק במקרים מוגדרים שבגינם חילטה המדינה ערבות שניתנה לה להבטחת קיום התחייבויות הזכין בפרויקט.

9. ת.ש.י דליה בכורה בע"מ

תחום עיסוקה של חברת ת.ש.י דליה בכורה בע"מ הוא אחזקה בתחנת הכח- דליה אנרגיות כח בע"מ, העוסקת בייצור חשמל ומכירתו לרשות החשמל.

בשנת 2015 קרנות הפנסיה הצטרפו לשותפות ת.ש.י דליה בכורה שותפות מוגבלת כשותפים מוגבלים באמצעות השקעה ב-27.5% בכ-41% מהשותפות, ובשרשור 27.5% ממניות הבכורה.

ל-ת.ש.י דליה בכורה אנרגיות כח בע"מ הסכם ארוך טווח של כ-16 שנים למכירת החשמל המיוצר. שווי ההשקעה ליום המאזן לקרנות הפנסיה הינו 228,929 אלפי ש"ח חלקה של קרן הפנסיה כ-171,697 אלפי ש"ח.

10. קרנות הון סיכון

השקעה בקרנות הון סיכון - ראה ביאור 19 יח.

11. תאגידי נדלן בחו"ל

בשנת 2014 התחילה החברה להשקיע בתאגידי נדלן בחו"ל באמצעות שותפות מוגבלת. ההשקעה מוצגת בשווי הוגן.

12. ריט

בשנת 2016 הקימה הקרן - קרן ריט לצורך ביצוע השקעות נדלן בחו"ל. ההשקעה מוצגת בשווי הוגן.

ביאור 7: -ניירות ערך סחירים

א. הרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2016	2017	
אלפי ש"ח		
		<u>אגרות חוב</u>
30,336,084	31,288,952	אגרות חוב ממשלתיות
1,170,998	1,123,729	אגרות חוב אחרות בארץ
907,248	894,257	אגרות חוב אחרות בחו"ל
<u>32,414,330</u>	<u>33,306,938</u>	
		<u>מניות וניירות ערך אחרים</u>
4,230,186	3,387,064	מניות סחירות בארץ
470,609	363,002	מניות בחו"ל
1,399,892	1,320,062	תעודות סל בארץ
6,929,946	6,298,419	קרנות נאמנות בחו"ל
9,800,175	11,606,255	תעודות סל בחו"ל
<u>22,830,808</u>	<u>22,974,802</u>	
<u>55,245,138</u>	<u>56,281,740</u>	סך הכל ניירות ערך סחירים

ב. אגרות חוב סחירות

1. התפלגות אגרות חוב לפי מועד הפדיון שלאחר תאריך המאזן

ליום 31 בדצמבר		
2016	2017	
אלפי ש"ח		
2,008,145	1,501,625	תוך שנה
286,767	274,604	אחרי שנה ועד שנתיים
427,202	3,025,312	אחרי שנתיים ועד ל-3 שנים
2,976,884	971,877	אחרי 3 שנים ועד ל-4 שנים
932,582	277,727	אחרי 4 שנים ועד ל-5 שנים
505,118	441,891	אחרי 5 שנים ועד ל-7 שנים
3,283,448	3,814,851	אחרי 7 שנים ועד ל-10 שנים
945,708	571,008	אחרי 10 שנים ועד ל-15 שנים
21,048,476	22,428,043	אחרי 15 שנים (עד שנת 2096)
<u>32,414,330</u>	<u>33,306,938</u>	

ביאור 7: -ניירות ערך סחירים (המשך)

ב. אגרות חוב סחירות (המשך)

2. התפלגות לפי תקופה ממוצעת לפדיון

ליום 31 בדצמבר	
2016	2017
שנים	
20.94	6.21
15.24	17.27
10.00	10.93

צמודות למדד
בלתי צמודות
צמודות למט"ח

3. התפלגות לפי תשואה ממוצעת משוקללת

ליום 31 בדצמבר	
2016	2017
אחוזים	
1.26	0.85
2.16	1.34
3.59	3.38

צמודות למדד
בלתי צמודות
צמודות למט"ח

ביאור 8: - פקדונות והלוואות

א. הרכב:

ליום 31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	
5,716,355	5,210,715
5,811,196	6,608,047
<u>11,527,551</u>	<u>11,818,762</u>

פקדונות בבנקים
הלוואות לאחרים

ב. התפלגות לפי מועד הפדיון שלאחר תאריך המאזן

ליום 31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	
4,910,971	4,966,281
515,364	339,443
365,127	296,450
398,140	725,029
517,751	1,053,345
1,100,266	892,451
308,815	837,626
1,526,918	1,841,620
1,884,199	866,517
<u>11,527,551</u>	<u>11,818,762</u>

תוך שנה
אחרי שנה ועד שנתיים
אחרי שנתיים ועד ל- 3 שנים
אחרי 3 שנים ועד ל- 4 שנים
אחרי 4 שנים ועד ל- 5 שנים
אחרי 5 שנים ועד ל- 7 שנים
אחרי 7 שנים ועד ל- 10 שנים
אחרי 10 שנים ועד ל- 15 שנים
אחרי 15 שנים (עד שנת 2048)

ביאור 8: - פקדונות והלוואות (המשך)

ליום 31 בדצמבר		ג. תקופה ותשואה ממוצעת לפדיון
2016	2017	
		<u>פקדונות בלתי צמודים</u>
1.34	0.98	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
0.98	0.68	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)
		<u>פקדונות הצמודים למדד</u>
3.51	2.87	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
0.87	0.84	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)
		<u>פקדונות הצמודים למט"ח</u>
0.69	0.59	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
1.26	1.83	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)
		<u>הלוואות לאחרים (צמודות מדד)</u>
6.62	6.51	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
2.41	1.62	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)
		<u>הלוואות לאחרים (צמודות מט"ח)</u>
5.72	4.57	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
4.83	3.84	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)
		<u>הלוואות לאחרים לא צמודים</u>
6.46	4.68	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
1.75	2.03	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)

ביאור 9: - מקרקעין

ליום 31 בדצמבר		א. להלן התנועה
2016	2017	
אלפי ש"ח		
129,863	130,045	שווי לתחילת השנה
-	(17,120)	מימושים, נטו
182	2,073	עלית ערך
130,045	114,998	שווי לסוף שנה

ב. נכסי המקרקעין נכללו במאזן ליום 31 בדצמבר, 2017 בהתבסס על הערכות של שמאי המקרקעין: שאול רוזנברג ומשה פרידמן (שנת 2016- זהה).

ביאור 10: -רכוש קבוע

א. ההרכב לשנת 2017			
סה"כ	שיפורים במושכר אלפי ש"ח	ריהוט וציוד משרדי	
<u>עלות</u>			
45,674	20,707	24,967	יתרה ליום 1 בינואר, 2017
55	4	51	תוספות במשך השנה
(12)	-	(12)	גריעות במשך השנה
45,717	20,711	25,006	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2017
<u>פחת שנצבר</u>			
41,508	17,054	24,454	יתרה ליום 1 בינואר, 2017
2,163	2,030	133	תוספות במשך השנה
(4)	-	(4)	גריעות במשך השנה
43,667	19,084	24,583	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2017
2,050	1,627	423	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2017
	10%	33%	שיעור הפחת השנתי (באחוזים)

ב. ההרכב שנת 2016			
סה"כ	שיפורים במושכר אלפי ש"ח	ריהוט וציוד משרדי	
<u>עלות</u>			
112,568	20,076	92,492	יתרה ליום 1 בינואר, 2016
1,494	1,224	270	תוספות במשך השנה
(68,388)	(593)	(67,795)	גריעות במשך השנה
45,674	20,707	24,967	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2016
<u>פחת שנצבר</u>			
107,572	15,515	92,057	יתרה ליום 1 בינואר, 2016
2,125	1,990	135	תוספות במשך השנה
(68,189)	(451)	(67,738)	גריעות במשך השנה
41,508	17,054	24,454	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2016
4,166	3,653	513	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2016
	10%	33%	שיעור הפחת השנתי (באחוזים)

ביאור 11: רכוש אחר

			א. ההרכב לשנת 2017
סה"כ	תוכנה (2) אלפי ש"ח	טיוב נתונים (1)	
<u>עלות</u>			
192,092	93,419	98,673	יתרה ליום 1 בינואר, 2017
11,116	10,818	298	תוספות
203,208	104,237	98,971	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2017
<u>פחת שנצבר</u>			
134,312	35,639	98,673	יתרה ליום 1 בינואר, 2017
9,370	9,072	298	תוספות במשך השנה
143,682	44,711	98,971	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2017
59,526	59,526	-	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2017
	10%	33%	שיעור הפחת השנתי (באחוזים)
			ב. ההרכב לשנת 2016
סה"כ	תוכנה (2) אלפי ש"ח	טיוב נתונים (1)	
<u>עלות</u>			
182,006	83,820	98,186	יתרה ליום 1 בינואר, 2016
10,086	9,599	487	תוספות
192,092	93,419	98,673	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2016
<u>פחת שנצבר</u>			
125,267	27,081	98,186	יתרה ליום 1 בינואר, 2016
9,045	8,558	487	תוספות במשך השנה
134,312	35,639	98,673	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2016
57,780	57,780	-	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2016
	10%	33%	שיעור הפחת השנתי (באחוזים)

- ג. 1. במחצית הראשונה של שנת 2009 הסתיים פרויקט טיוב הנתונים. חברת די בי קיו שעסקה במתן שרותי טיוב לקרנות הפנסיה סיימה את פעילותה. בהתאם, הועמסה עלות הטיוב על הקרנות על פי משקלות סופיים ונרשמה בסעיף רכוש אחר. עד לשנת 2012 הופחתו עלויות הטיוב במלואם.
2. הקרן מחזיקה במלוא זכויות הבעלות והשלטה (100%) של אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ (להלן - החברה). החברה נותנת שרותי מחשוב שוטפים ותמיכה וליווי בהקמת מערכת הליבה החדשה לניהול זכויות (להלן - "מערכת מפנה").
- ההשקעות במערכת מופחתות על פני 10 שנים החל מפברואר, 2012.

ביאור 12: -התייבויות שוטפות

ליום 31 בדצמבר		א. הרכב:
2016	2017	
אלפי ש"ח		
566,121	587,999	פנסיה לתשלום (בגין חודש דצמבר)
272	103,812	מעסיקים בגין פרישה מוקדמת
4,394	4,441	התייבויות לחופשה
8,961	6,963	עסקה משותפת
28,087	43,245	מעסיקים בגין פנסיות משותפות
28,331	33,129	מוסדות
2,346	2,465	הוצאות לשלם
39,078	39,105	קרן לפרישה מוקדמת של מורים [ראה (ב')]
2,590	2,929	ספקים
2,407	3,482	שיקים שלא נפרעו
9,445	10,716	אחרים
<u>692,032</u>	<u>838,286</u>	

ב. קרן לפרישה מוקדמת של מורים

ביום 11 באוקטובר, 1972 נחתם הסכם להפעלת קרן פרישה מוקדמת למורים בחינוך העל יסודי (להלן - קפ"מ) שתכליתה הוצאת מורים לפנסיה מוקדמת, במימון הבעלויות המעסיקות מורים. האחריות לניהול קפ"מ היא על הנהלת קפ"מ המורכבת מנציגי הבעלויות, נציגי ארגוני מורים ונציגי מבטחים. קפ"מ פועלת כנאמנות.

בשנת 1989 נחתם הסכם חדש לפרישות מורים לפנסיה מוקדמת במימון מדינת ישראל - ללא מימון הבעלויות - "הסכם מסלול נוסף למורים" (המסלול המיוחד). בשנת 1993 בוטל הסכם קפ"מ. המורים פרשו לפנסיה מוקדמת ממועד זה רק לפי המסלול המיוחד, כפי שפורט לעיל.

לאחר מהלך של בוררות בין ארגוני המורים לבין מבטחים, התברר כי בקפ"מ נשארו כספים. הכספים נמצאים בחשבון נפרד בניהולה של מבטחים. מבטחים אמורה לקבל דמי ניהול בהתאם להחלטת הבורר, על ניהול הכספים. הנהלת קפ"מ מבקשת כיום לעשות שימוש בכספים שנצברו בקפ"מ למימון פרישות מוקדמות מגיל 48 עד 50, בהתאם להסכם קיבוצי שנחתם בעניין זה, כך שבגיל 50 עובר הפורש לפרישה לפי המסלול המיוחד. מבטחים אינה חלק מהנהלת קפ"מ הנוכחית ואינה חלק מן ההסכם הקיבוצי שנחתם.

בנסיבות אלו, ומאחר שלמבטחים אין עוד כל אחריות בקשר לקפ"מ, למעט ניהול החשבון עבור הנהלת קפ"מ ולפי הוראותיה, ביקשה מבטחים להעביר את כספי קפ"מ לידי הנהלת קפ"מ הנוכחית. הנהלת קפ"מ הסכימה לבקשת מבטחים והתקיים משא ומתן שבמהלכו הוחלפו טיוטות הסכמים בין הצדדים.

נכון למועד זה, טרם נחתם הסכם סופי בין הצדדים למרות שהצדדים הגיעו להבנות מהותיות, כפי שבאו לידי ביטוי בטיטות שהועברו ביניהם, לעניין העברת הכספים לידי קפ"מ ובסוגיות נוספות. עיקר הקשיים המונעים בשלב זה את העברת הכספים לידי קפ"מ כאמור נעוץ במחלוקת פנימית בין הגופים המרכיבים את הנהלת קפ"מ.

ביאור 12: -התחייבויות שוטפות (המשך)

ליום 31 בדצמבר		ג. להלן התנועה בקרן:
2016	2017	
אלפי ש"ח		
39,051	39,078	יתרה לתחילת השנה
27	27	הכנסות מהשקעות, נטו
<u>39,078</u>	<u>39,105</u>	יתרה לסוף השנה

ביאור 13: -התחייבויות בשל סיום יחסי עובד מעביד

ליום 31 בדצמבר		א. הרכב:
2016	2017	
אלפי ש"ח		
<u>162,656</u>	<u>140,136</u>	התחייבויות בשל סיום יחסי עובד מעביד

ב. התחייבויות מבטחים לפיצויי פיטורין, פרישה ופנסיה מוקדמת לעובדים, חושבו על בסיס חוקת העבודה, הסכמי העבודה והסכמי פרישה, לגבי כל העובדים בהתאם לקבוצת השתייכותם, ההתחייבות אינה כוללת את החלק המכוסה על ידי הפקדות שנצברו בקרן הגמלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ ובקופות גמל אחרות.

סכומי הצבירה בגופים הנ"ל אינם בשליטתה ובניהולה של מבטחים. קופות הגמל לקצבה ותגמולים, אחראיות בהגיע העובד לגיל פרישה או בקרות אירוע מזכה אחר לפנסיה, לתשלום תגמולים והשלמת פיצויים.

ג. התחייבות מבטחים לתשלום פיצוי עבור ימי מחלה שלא נוצלו, לעובדים הזכאים לכך בתוקף ההסכם הקיבוצי, חושבה על בסיס שכרם האחרון של העובדים ליום המאזן בהתייחס ליתרת ימי המחלה שלא נוצלו.

ד. לעניין מודל העמסת דמי ניהול הכולל גם הוצאות בשל סיום יחסי עובד ומעביד ראה ביאור 14 א' להלן.

ביאור 14: -התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי

א. התחייבויות הפנסיוניות

1. התחייבויות האקטואריות

התחייבויות האקטואריות המוצגות במאזן לימים 31 בדצמבר, 2017 ו-2016 מייצגות את הערך המהוון של התחייבויות, לתשלומי פנסיה ופדיון הזכויות בעתיד, לפנסיונרים, עמיתים פעילים ולעמיתים בלתי פעילים ובניכוי הערך המהוון של דמי גמולים עתידיים כפי שחושב ונכלל בדוח האקטוארי של הקרן.

הדוח נערך בהתאם להנחיות רשות שוק ההון ביטוח וחסכון, לרבות הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

2. ווקטור ריביות

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, שיעורי הריבית להיוון לצורך הכנת המאזן האקטוארי כחלק מהדיווח הכספי של הקרן יקבעו לפי שיעורי ריבית שונים המשתנים מתקופה לתקופה בהתאם לעיתוי התשלום או התקבול הספציפי הצפוי. סדרת שיעורי ריבית חסרת סיכון אלו מהווה את ווקטור הריביות (להלן - "ווקטור ריביות").

הווקטור נקבע על פי שיעורי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר. היוון לפי ווקטור ריביות מתבצע על ידי היוונם של תשלומים או הכנסות עתידיות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת.

מאחר ומשך החיים הממוצע של התחייבויות הקרנות ארוך יותר מאשר משך החיים הממוצע של הנכסים, ומאחר ולשינויים בווקטור הריביות השפעה מהותית ביותר על ערך נתונים אלו, השינויים בווקטור משפיעים באופן מהותי על הגירעון/עודף אקטוארי.

השימוש בווקטור הריביות נעשה החל ממאזן שנת 2005.

מאז התחלת השימוש בווקטור קיימים שינויים מהותיים בווקטור הריביות ממאזן למאזן המביאים לתנדודתיות גבוהה במצב האקטוארי של הקרנות.

ווקטור הריביות מופיע בדוחות האקטוארים בלוח 1 שכותרתו "שיעור תשואה חסרת סיכון".

3. סיוע ממשלתי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 64 לגיל 67

הסיוע הממשלתי בגין אי-העלאת גיל קצבת זקנה לנשים מגיל 64 לגיל 67 נקבע בסעיף 78 ט (ב)(8) לחוק הפיקוח. הסיוע האמור יינתן ככל שגיל קצבת הזקנה של נשים הקבוע כיום בנספח א' לתקנון האחד לא יעלה לגיל 67, וזאת בשל ההפרש בהתחייבויות הקרנות בין גיל 67 כגיל הפרישה לנשים לבין גיל פרישה העומד על 64 לנשים שנולדו בחודש מאי 1953 ואילך. היה וגיל הפרישה האמור יועלה, יבוצעו ההתאמות הנדרשות.

בהתאם להוראות סעיפים 78 ט (ב)(8) ו-78 יד (א)(2) לחוק הפיקוח, הסיוע בשל אי-העלאת גיל פרישה אישה לגיל 67 כאמור ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בסעיף 78 יד (א)(1) לחוק הפיקוח.

בשנת 2017 הקרן קיבלה וצברה על חשבון הסיוע האמור לאותה שנה בסך של 109,287 אלפי ש"ח (שנה קודמת כ-142,021 אלפי ש"ח).

4. השהיה בהעלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62 לגיל 64

בסעיף 3.3 לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004 בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז נקבע כי ככל שלא תתקבל החלטת הוועדה הנזכרת באותו סעיף, עד יום 30.6.2009, לעניין מקורות המימון שיידרשו, ככל שיידרשו, לכיסוי העלות הנובעת מהשהיית העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62, ייוסף הסכום בגין העלות האמורה לסיוע הממשלתי.

מאחר שלא הוקמה הוועדה הנזכרת בסעיף 3.3 לסיכום הדברים ולא התקבלה החלטה עד המועד האמור באותו סעיף, ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בחוק הפיקוח סיוע בשל השהיה לעניין העלאתו של גיל פרישה בגיל 62 לאישה שנולדה בתקופה שבין חודש מאי 1947 לבין חודש דצמבר 1949, לעומת גיל הפרישה לאישה כפי שהוצע בהצעת חוק גיל פרישה המקורית.

ביום 29.12.2010 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לעניין העברת הסיוע בשל השהיית העלאת גיל הפרישה.

ביאור 14: -התייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

א. ההתייבויות הפנסיוניות (המשך)

5. ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 9 לתקנון האחד
בינואר 2012 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 י לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחד (תיקון מס' 9 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.
בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך חמש שנים, החל בשנת 2012 ועד לשנת 2016. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2012.

6. ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 10 לתקנון האחד
במועד בו היה גיל פרישה אשה אמור להתחיל לעלות נקבעה השהיה נוספת. בינואר 2017 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 י לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחד (תיקון מס' 10 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך שמונה חודשים, החל בחודש ינואר 2017 ועד חודש אוגוסט 2017. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2017.

משמעותה של השהיה זו של שמונה חודשים היא גידול בהיקף ההתייבויות האקטואריות של הקרנות שבהסדר בסך כולל של כ-165 מיליוני ש"ח (ובקרן 80 מיליוני ש"ח).

גידול זה מתווסף לגידול בהתייבויות שנוצר עקב השהיה לתקופה של 5 שנים שבוצעה בינואר 2012 (תיקון 9 לתקנון האחד), שעמד על כ-2.0 מיליארד ש"ח כולל ריבית והצמדה (ובקרן 912 מיליוני ש"ח).

עלייה זו בהיקף ההתייבויות הקרנות, כתוצאה מתיקון מס' 9 ו 10 לתקנון האחד, אינה ממומנת על ידי סיוע ממשלתי נוסף או על ידי הפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בתקנון הקרן (בנון לעת הזו ובשל הוראות התקנון לעניין זה) ולכן מביאה לגידול בגרעון לפני סיוע ממשלתי.

יצוין כי בהתאם לקבוע בסעיף 64 לתקנון האחד, גידול בהתייבויות הנובע מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין העולה על 0.65% מסך ההתייבויות, בכפוף לאישורו של המפקח, יכול ויביא להפעלת מנגנון האיזון האקטוארי. נכון להיום ההנחה במאזני הקרנות הינה שגיל הפרישה לנשים יחל לעלות בהתאם למתווה שבנספח א' לתקנון. עם זאת, משמעות קביעת גיל הפרישה לנשים על 62 באופן פרמננטי, הינו גידול נוסף בהתייבויות הקרנות בהיקף של 2.8 מיליארד ש"ח (ובקרן 1.5 מיליארד ש"ח) אשר יכול להביא להפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי ולהפחתת זכויות עמיתי הקרנות.

ביום 10 בינואר 2017 פנו הקרנות במכתב לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ולממונה על התקציבים בבקשה להידרש לצעדים שיבטיחו את מניעת הגידול בהתייבויות הקרנות שבהסדר ואת הסכנה כי זכויותיהם של העמיתים יופחתו וזאת באמצעות העברת סיוע נוסף לקרנות אשר יכסה על הגידול בהיקף ההתייבויות.

ביום 20 במרץ 2017 החליטה ועדת הכספים של הכנסת שגיל פרישת הנשים לא יעלה אלא רק לאחר הגשת ההמלצות ע"י שר האוצר וזאת עד יום 30 באפריל 2017 וקיום דיון בוועדה שתכריע בעניין. כמו כן הוחלט כי ככל שלא יוגשו המלצות, ברירת המחלל תהיה השארת גיל הפרישה לגיל 62. בעקבות החלטה זו,

ביום 26 במרץ 2017, פנו הקרנות במכתב נוסף לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ולממונה על התקציבים ובו התריעו כי נוכח החלטת הוועדה הנ"ל דורשות הקרנות פיצוי בגין המשך השהיית העלאת גיל פרישת הנשים, אחרת לא יהיה מנוס מלהפחית את זכויות העמיתים בסכום של כ-5.0 מיליארד ש"ח.

ביום 30.4.2017 הודיע שר האוצר ליושב ראש ועדת הכספים כי לאחר שבחן את המלצות הוועדה לבחינת גיל פרישה לנשים, ולאור ההשלכות הציבוריות הנרחבות שיש לכך, הרי שבטרם יקבל החלטה בעניין, הוא מבקש לקיים דיון בוועדת הכספים בעניין; לאחר שיקבל שר האוצר את כל המידע והעמדות הציבוריות שיוצגו בפני ועדת הכספים, הוא יקבל את החלטתו בעניין.

ביאור 14: -התייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

א. ההתייבויות הפנסיוניות (המשך)

7. תיקון חוק גיל פרישה

בעקבות דיוני המשך שהתקיימו בוועדת הכספים, תוקן ביום 24.7.2017 חוק גיל פרישה באופן שהופך את ברירת המחדל במנגנון הקבוע בסעיף 9 לחוק ולמעשה קובע כי גיל הפרישה לנשים יוותר 62, אלא אם כן יוחלט אחרת. התיקון קבע כי החלטה כאמור תתקבל ע"י ועדת הכספים עד ליום 15.2.2018.

משמעותו המעשית של תיקון החוק האמור, בו נקבע כי ברירת המחדל תהיה אי העלאת גיל פרישה לנשים, היא כי על קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר לפעול בהתאם להנחת עבודה לפיה גיל הפרישה לנשים לא יועלה. מאזני הקרנות חושבו בהתבסס על הנחה זו ובהתאם, הגידול בהיקף ההתייבויות עמד על כ- 2.8 מיליארד נוספים. ככל שלא ינתן לקרנות סיוע כספי נוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה, גידול ההתייבויות בשל כך יחייב איזון אקטוארי והפחתת זכויות לעמיתים הקרנות, שאם לא כן ייווצר בהכרח סכסוך בין דורי נוסף בקרנות ההסדר.

בעקבות תיקון החקיקה, בוצעו פניות נוספות מטעם הקרנות לגורמים הרלוונטיים במשרד האוצר וברשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

ביום 5.3.2018 התקיים דיון בוועדת הכספים של הכנסת בנושא אי העלאת גיל הפרישה לנשים וההשלכות, בין היתר, על מצב קרנות הפנסיה הוותיקות. ברקע הדיון, הוגשה הצעת חוק גיל פרישה (תיקון - העלאת גיל הפרישה לנשים וקביעת צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה), התשע"ח-2018, בשם כלל חברי ועדת הכספים וחברי כנסת נוספים, אולם בחודש פברואר 2018 לא ניתן אישור ועדת השרים לענייני חקיקה לקידומה בנתיבי החקיקה וקרוב לוודאי שהמשך הדיון בהצעת חוק זו יתבצע בכנס הקיץ של הכנסת. הצעת החוק הפרטית האמורה כללה תכנית להעלאה מדורגת של גיל הפרישה לנשים מגיל 62 עד לגיל 64 וזאת על-פני כעשר שנים, בצד צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה שעובדות במקצועות שוחקים.

בדיון שהתקיים בוועדת הכספים ביום 5.3.2018, הוצגה עמדת הקרנות באופן הבא:

1. האיזון האקטוארי של הקרנות מאז שנת 2003 מבוסס על גיל פרישה 67 לכלל העמיתים, ובכל מקרה שבו בוצעו חריגות מגיל זה, ניתן סיוע ממשלתי כדי לפצות את הקרנות על הגירעון האקטוארי הנובע מאותן חריגות, כאשר מתן הסיוע הממשלתי עוגן בהסכם בין הממשלה לבין ההסתדרות, בחקיקה ראשית ובכללים של הממונה על שוק ההון.

2. העלות של אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 היא תוספת התייבויות לקרנות בשיעור של כ- 200 מיליוני ש"ח לשנה, ובסה"כ תוספת התייבויות לקרנות של כ- 5 מיליארד ש"ח כפי שנעשה עד עתה בנסיבות דומות, לא יהיה מנוס מביצוע איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים, לשם התמודדות עם ההתייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012.

בד בבד עם פרסום הדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2017, וכחלק מחובת הנאמנות של הקרנות כלפי העמיתים, המנהל המיוחד של הקרנות מתכוון לפנות לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בבקשה לנקוט בצעד של איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים בקרנות, לפי סעיף 6א. ג. לתקנון האחיד, וזאת בשם לב להתייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 ולאור חוסר ההיענות של ממשלת ישראל להעברת סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התייבויות אלה, כפי שמתחייב מעקרונות ההסדר שגובשו בשנת 2003 ונעשה עד עתה.

8. המודל להעמסת דמי ניהול

מאז שנת 2009 הקרנות מעמיסות את הוצאות התפעול בין הקרנות לפי מודל העמסת עלויות, אשר כולל משקולות שונות הניתנות לפנסיונרים, עמיתים פעילים, עמיתים בלתי פעילים, אירועי פדיון, אירועי פרישה, היקף הנכסים המנוהלים ומספר המעסיקים בכל קרן.

במהלך שנת 2014 ערכו הקרנות בדיקה יסודית למודל העמסת העלויות האמור. הבדיקה אשררה את המודל במלואו, לצד המלצה לתוספת משקולת עבור פרישות של אוכלוסיות מיוחדות. אשרור המודל, כמו גם תוספת המשקולת כאמור, אושרו לשימוש על ידי ועדת המנהלה של הקרנות וכן על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, אשר אישרה גם את השימוש במודל לצורך הערכת הוצאות הניהול העתידיות בתחזיות האקטואריות.

ביאור 14: -התייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ליום 31 בדצמבר	
2016	2017
מיליוני ש"ח	
101,389	107,501
73,637	73,340
24,047	24,800
<u>199,073</u>	<u>205,641</u>
22,675	20,655
(12,228)	(11,192)
<u>10,447</u>	<u>9,463</u>
<u><u>209,520</u></u>	<u><u>215,104</u></u>

ב. הרכב התייבויות הפנסיוניות

התייבויות פנסיוניות צבורות:

לפנסיונרים
לעמיתים פעילים
לעמיתים מוקפאי זכויות

התייבויות עתידיות:

זכויות שייצברו לעמיתים פעילים
בניכוי דמי גמולים עתידיים

ג. הערות והמלצות האקטואר

החישובים בדוח האקטוארי התבססו על נתונים מקבצים שנשלפו ליום 31 באוקטובר, 2017. החבות האקטוארית הותאמה ליום 31 בדצמבר 2017 על בסיס ההנחות במודל. אומדן סיוע ממשלתי ישיר – בהתאם להחלטת הממשלה הקרנות צפויות לקבל את חלקם היחסי בתמיכת המדינה לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. החלוקה הסופית תיקבע ע"י הממונה. בשלב זה הסיוע הישיר המופיע בדוח האקטוארי נקבע בחלוקה רעיונית לצורך המאזן הנוכחי בלבד. הדוחות האקטוארים מצורפים לדוחות הכספיים וכוללים מידע מפורט בעניין הערכה האקטוארית. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ביאור 14: -התייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ב. סיוע ממשלתי

1. סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות

ביטוי בדוחות לשנים 2017 ו-2016 של גובה הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (להלן - ערך הסובסידיה) נעשה על-פי הוראות הממונה על שוק ההון בחוזר פנסיה 2006-3-4 ו-2010-3-3, בהתאם להפרש שבין תשואות כל האג"ח המיועדות ("מירון" ו"ערד") לבין ווקטור הריביות וכמפורט להלן:

- התאמת שערך אג"ח מיועדות לאומדן שווי הוגן: השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי בכל האג"ח המיועדות מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה האפקטיבית הצפויה בגין האג"ח המיועדות שהונפקו לבין ווקטור ריביות.
- סבסוד זה בסך 14,680 מיליוני ש"ח הוצג כחלק מנכסי הקרנות ורובו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.
- סבסוד ממשלתי באג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד: על פי תקנות ההשקעה הקרן מחויבת לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיה. הדוח האקטוארי חושב, כבעבר, על פי ההנחה שאגרות החוב מסוג "ערד" יונפקו לקרן במועד בו תרד אחזקתה באג"ח מיועדות לשיעור נמוך מ-30% כך ששיעור האחזקה באג"ח מיועדות יעמוד על 30% מנכסי הקרן. השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי באג"ח מסוג "ערד" מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה הצפויה בגין אג"ח "ערד" שיונפקו בתשואה אפקטיבית של 4.86% (בהשלמה לשיעור של 30% מנכסי הקרן באגרות חוב מיועדות כולל "מירון") לבין ווקטור ריביות.
- סבסוד זה בסך כ-7,067 מיליוני ש"ח אינו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, אלא מהווה סיוע ממשלתי נוסף. (בשנה הקודמת - כ-8,258 מיליוני ש"ח).

2. אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי

- אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי מסתכם לסך של כ-56,803 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת כ-55,485 מיליוני ש"ח). מאחר והסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות טרם הוקצה סופית, (וזאת לנוכח האמור במכתבו של הממונה על שוק ההון מיום 17 באוגוסט 2005), הקרן בהתאם להוראות המעבר בחוזר פנסיה 2006-3-4, רושמת כסיוע ממשלתי ישיר, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, סכום שיהיה בו (בערכו היום לפי ווקטור ריביות), די לכיסוי גרעונה ולעמידה בהתייבויות הפנסיוניות.
- מדובר באומדן המבוסס על הנחה לפיה יהיה די בסכומי הסיוע הממשלתי הישיר כדי לכסות את גירעונותיהן של כל קרנות הפנסיה שבהסדר.
- גובה הסיוע גם כפוף לשנויים בגובה התייבויות הפנסיוניות, שעשויים לחול בעיקר בשל: פסיקת בתי המשפט בעניינים עקרוניים, שינוי בהנחות אקטואריות ושינויים בגובה ריבית ההיוון (לווקטור ריביות). אי לכך, ככל הנראה, הסיוע הממשלתי הישיר בפועל יהיה שונה מהאומדן האמור.
- קיים פער בין שיעורי הריביות המחושבים בדוח לצורך קביעת הערך המהווה של הסיוע הממשלתי הישיר הצפוי לקרן, ובין שיעור הריבית שתשולם בפועל על סכומי הסיוע הממשלתי שתקבל הקרן.
- הערך הנוכחי של הסיוע הישיר המוצג בדוח שונה מערך הסיוע המוצג לפי ריבית 4% שנקבעה בחוק. אם יתברר בעתיד, לאחר קביעת החלק היחסי של כל קרן בסיוע וקביעת לוח הסילוקין, כי הסיוע הממשלתי לפי החוק לא יספיק לכיסוי הגרעון הכולל, או כי הסיוע הממשלתי שיינתן לקרן עולה על סכום הגרעון של הקרן, תאזן הקרן באמצעות התאמת זכויות העמיתים על פי מנגנון האיזון האקטוארי.
- במצב זה תהא רשאית הקרן, כפוף לקבלת אישורים מתאימים, להגדיל או להקטין את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתיקבע.

3. הגרעון הכולל לפני סיוע ממשלתי עתידי

- הגרעון הכולל לפני סיוע ממשלתי עתידי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מסתכם נכון ליום המאזן לסך של כ-204 מיליארדי ש"ח (בשנה הקודמת כ-198 מיליארדי ש"ח).
- בהתאם לחוזר פנסיה 2006-3-4 אומדן הסיוע הישיר המוצג בדוח הכספי יהיה הנמוך מבין שני אלה:
 1. אומדן חלקה הגרעוני הצפוי של הקרן בסך הסיוע ממשלתי הישיר.
 2. הגרעון האקטוארי לפני סיוע ממשלתי, נכון ליום המאזן, בניכוי הסיוע הממשלתי בגין אי העלאת גיל הפרישה ובניכוי הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות.
- הסכום המוצג כסיוע ממשלתי ישיר במאזן הקרן הינו הסכום על פי התחשיב בסעיף 1 לעיל.

ביאור 14: -התייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

4. התייבויות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה

א. המספרים המוצגים להלן הינם יתרת התייבויות המדינה, נכון ליום 31 בדצמבר, 2017, וזאת בהתאם לטיטוט הכרעה בנושא הסיוע הממשלתי לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר שהעביר המפקח על הביטוח למנהלת המיוחדת ביום 21 במרס, 2010 (להלן: "טיטוט ההכרעה").

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום 01 בינואר 2003 (*)	הסיוע הממשלתי
2016	2017		
מיליוני ש"ח			
67,922	67,922		הסיוע הממשלתי הישיר
10,378	10,378		הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
78,300	78,300		סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
			<u>פחות: סיוע שהתקבל</u>
(23,528)	(25,229)		סיוע ישיר
(10,000)	(10,136)		סיוע עקיף
(33,528)	(35,365)		סה"כ סיוע שנתקבל
44,772	42,935		סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום המאזן (**)	הסיוע הממשלתי
2016	2017		
מיליוני ש"ח			
142,336	148,470		הסיוע הממשלתי הישיר
21,748	22,685		הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
164,084	171,155		סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
			<u>פחות: סיוע שהתקבל</u>
(49,304)	(55,148)		סיוע ישיר
(20,955)	(22,156)		סיוע עקיף
(70,259)	(77,304)		סה"כ סיוע שנתקבל
93,825	93,851		סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי
138,107	140,723		סה"כ שווי הוגן של יתרת הסיוע הממשלתי

(*) על פי סעיף 78(ד) (ג) לחוק הפיקוח הסיוע הממשלתי צמוד למדד החל מחודש ינואר 2003 ונושא ריבית שנתית של 4%.

(**) לפי סעיף 78(ד) לחוק הפיקוח במחירי יום המאזן.

ביאור 14: -התייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

4. התייבויות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

ב. "ערך הסובסידיה" בסעיף 78- יד לחוק הפיקוח נקבע כי הממשלה תסייע לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד, ובכלל זה לעמיתיהן, בהעברת כספים מתקציב המדינה בסך של 78,300 מיליוני ש"ח נכון ליום 1 בינואר 2003, הכולל את סכום ערך הסובסידיה.

לענין זה, "ערך הסובסידיה" משמעו - ההפרש בין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על אג"ח מסוג "מירון" שהונפקו לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד וטרם נפדו ביום 30 באפריל, 2003 לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4%.

בהתאם לסעיף 78 יד (ב) לחוק הפיקוח, העברת הכספים לכל קרן ותיקה במסגרת הסיוע תיעשה בהתאם להוראות המפקח. בהתאם לאמור, קבע המפקח ביום 17 באוגוסט 2005 לוח סילוקין המפרט כללים בדבר העברת כספי הסיוע. לקביעה האמורה צורף לוח תזרים מזומנים, אשר כלל גם התייחסות לכספי הסיוע שהועברו בשנים 2003 עד 2005.

בראשית שנת 2007 משרד האוצר הודיע כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר כלל הסכומים המפורטים בלוח תזרים המזומנים.

במענה לבקשת הבהרה בנושא מהממונה על שוק ההון, אישר הממונה במכתב מיום 28 במרס 2007, כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר התאמת הסיוע הכספי שהועבר לקרנות הפנסיה שבהסדר לסיוע המפורט לעיל, ובכלל זה לסכום ערך הסובסידיה, ולאמור בלוח תזרים המזומנים, והוסיף כי אין באמור כדי להשפיע לרעה על מצבם הכספי של עמיתי הקרנות בעתיד, שכן ממילא הקרנות אינן זכאיות לסיוע ממשלתי מעבר לאמור בסעיף 78 יד(ד) לחוק הפיקוח. הממונה הבהיר במכתב נוסף מאותו יום, כי האמור במכתבו הראשון מתייחס לסיוע הממשלתי שקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לו לפי סעיף 78 יד (ד) לחוק הפיקוח, וכי אין באמור כדי לגרוע מסיוע ממשלתי אחר שהקרנות זכאיות לו לפי הוראות הדין.

בהמשך לבדיקת משרד האוצר כאמור, בדיונים שנערכו בנושא בין הקרנות לבין משרד האוצר, עלו ארבע סוגיות הנוגעות לערך הסובסידיה, להלן פירוט הסוגיות, עמדת הקרן בעניין (המתבססת גם על עמדה משפטית שהתקבלה בקרנות בעבר), ועמדת המדינה המעודכנת על פי טיוטת ההכרעה שהועברה לעיון הקרנות.

ג. העברות ישירות לקרן בנין לתקופה שבין ינואר 2003 עד ספטמבר 2003 ("קרן חצי") בסך כ- 391.8 מיליוני שקלים בערכים שוטפים. בנושא זה הייתה קיימת מחלוקת בין קרנות הפנסיה לבין משרד האוצר.

לגישת קרנות הפנסיה הסיוע לקרן בנין בגין חודשים אלו נלקח מ"העתודה האקטוארית" (קרן מיוחדת שהוקמה על ידי הממשלה עוד בשנת 1991 וכללה כספים אותם החליטה הממשלה להעביר לקרנות עוד בשנת 1977). בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה, לפיה בסיוע הממשלתי לקרנות בהתאם לסעיף 78 יד לחוק הפיקוח ייכלל הסיוע שהועבר לקרן בנין החל מיום 1 באוקטובר 2003.

ד. שינוי נוסחת חישוב ערך הסובסידיה הגלום באג"ח מסוג מירון- לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה מחושב כהפרש שבין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על איגרות החוב מסוג מירון, לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4% (בהנחה שהריבית משולמת עם אחת בשנה), ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-2%.

החלופה שעלתה על ידי משרד האוצר היא חישוב ערך הסובסידיה כהפרש בין הריבית השנתית בפועל המשולמת פעמיים בשנה על האג"ח מסוג מירון לבין ריבית דריבית שתוצאתה 4%, ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-1.98%.

נכון ליום 31 בדצמבר, 2017, הפער בין תוצאות שתי הנוסחאות עשוי להגיע לכ- 578 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת החלופה שהעלה משרד האוצר כאמור.

מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה מעודכנת של המדינה, לפיה מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה הוא ביום 1 ביוני, 2003.

ביאור 14: -התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

4. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

ה. הכללת ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30 באפריל, 2003 בערך הסובסידיה- לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה אינו כולל ריבית המשולמת על ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30 באפריל, 2003, בהתאם להוראות סעיף 78 יד לחוק הפיקוח. משרד האוצר העלה אפשרות כי אגרות החוב האמורות יכללו בחישוב ערך הסובסידיה.

נכון ליום 31 בדצמבר, 2017, ערך הסובסידיה בגין ארבע סדרות אג"ח האמורות עשוי להגיע לכ-1,502 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטוט ההכרעה מובאת עמדת משרד האוצר כאמור.

מאחר שאימוץ סופי על ידי המדינה של דרך החישוב כאמור בטיטוט ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר, כאמור לעיל, שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקות שבין משרד האוצר לבין הקרנות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי פיסקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים כאמור להעמיד את ההחלטה שתתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי לממשלה. בשלב זה, ובטרם קבלת ההכרעה כאמור, הדוחות הכספיים משקפים את הפרוט שבטיטוט ההכרעה. לוח הסילוקין החדש שפורסם ע"י הממונה ביום 30 בדצמבר, 2013 מאמץ גם הוא את טיטוט ההכרעה.

למרות האמור יוברה, כי אין בהצגת הדוחות הכספיים במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על כל זכות או טענה של הקרנות בנושא זה.

5. התחייבות להגדלת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78 (ט')\ (8) לחוק הפיקוח

בסעיף 78 ט (ב)(8) לחוק הפיקוח נקבע כי כל עוד לא הועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ולאשה, יכוסה הפרש על ידי הגדלת הסיוע הממשלתי מעבר לסכום האמור בפסקה 1 בסעיף 78(א) לחוק הפיקוח.

לעניין זה, "ההפרש"-הפרש בין התחייבויות הקרן כפי שיהיו אם יועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ואישה לבין התחייבויות הקרן כשגיל הפרישה הוא גיל 67 לגבר שנולד בחודש מאי 1942 ואילך וגיל 64 לאישה שנולדה בחודש מאי 1953 ואילך.

התחייבות הממשלה בסעיף זה חושבה על פי הנתונים המצרפיים של הדוחות האקטואריים בקרנות. התחייבות הממשלה על פי החוק הינה לשלם סכום זה על פי התחייבות בפועל.

הסכום המצרפי ליום 31 בדצמבר, 2017 מסתכם לסך של 5,913 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת- 5,608 מיליוני ש"ח).

ביאור 14: -התייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ה. כרית ביטחון לקרנות

על מנת להגן על עמיתי וגמלאי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות. על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הועדה הציבורית"). ביום 17 באוגוסט, 2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר.

במכתב מיום 16 ביוני 2009 הביא מנכ"ל משרד האוצר והממונה על התקציבים דאז את עמדת הדרג המקצועי במשרד האוצר באשר לעקרונות יישום כרית הביטחון (להלן: "מכתב העקרונות"). בהתאם להנחיית הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, ניתן ביטוי לאמור במכתב העקרונות במסגרת מאזני הקרנות הוותיקות שבהסדר החל משנת 2008 וסכום הסיוע בגין כרית הביטחון נכלל בדוחות הכספיים והאקטוארים. במקביל, במהלך שנת 2012 פרסם משרד האוצר תזכיר חוק, ובהמשך טיוטת חוק אשר מסדירה את הסוגיה.

ביום 29 לינואר 2017 פרסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (להלן "החוק"). במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 107טו, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".

החוק כולל, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך, ובאופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה. בהתאם להוראות החוק, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח.

סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בחוק הוראה, ולפיה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים שונים הקבועים בחוק, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק לעניין זה. עוד נקבע בחוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב בהתאם לאמור בחוק, כהפרש בין:

1. גרעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן.
2. גרעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%.

בחוק נקבע גם כי השימוש שיעשו הקרנות בכל שנה בכרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגרעון, ולא תיצור עודף.

יצוין כי אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטחון לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן של תקרת כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ-31.7 מיליארדי ש"ח.

ערך פיצוי בגין רכיב ה"עבר" נכון ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2017, עומד על סך של 36,658 מיליוני ש"ח (כ-23,493 מיליוני ש"ח לקרן).

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2017 לכ-21,190 מיליוני ש"ח (כ-11,422 מיליוני ש"ח לקרן).

ביאור 14: -התייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

1. יתרת גרעון הקרן

1. הקרן צפויה לקבל סיוע ממשלתי לפי הוראות החוק, אלמלא הסיוע כאמור היה לה גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך 92,822 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת-89,536 מיליוני ש"ח). גובה ההשפעה של השינוי בריבית ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לפני סיוע ממשלתי עתידי הינו בסך של 7,746 מיליוני ש"ח.
 2. מדובר באומדן של יתרת גרעון הקרן. הגרעון עשוי להשתנות בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בריבית ההיוון, טיוב נתונים, והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים). הגרעון אמור להיות מכוסה על ידי סבסוד ממשלתי, בכפוף לגובה הסכום שהקרן תקבל מסך הסבסוד הממשלתי ששוויו המהוון לפי וקטור הריביות לתאריך הדוחות מוערך בסך של כ-204 מיליארדי ש"ח, שווי זה כולל את הסיוע הישיר שחולק בין הקרנות, את הסיוע העתידי הנובע מאגרות חוב מיועדות ואת הסכום הנוסף העתידי להתקבל לכיסוי מלוא העלויות הנובעות מאי העלאת גיל פרישה לגיל 67 לאשה הנאמד לסך של 5,913 מיליוני ש"ח. (יצוין כי שיעור הריבית ויתר התנאים הצמודים לאג"ח המונפקות לקרנות עשויים להשתנות מעת לעת).
 3. הסיוע הישיר הוקצה כך ששיעור הגרעון ביחס להתייבויות הפנסיוניות ברטו יהיה זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. כאשר בשנה זו שיעור הגרעון לאחר סיוע הוא 5% במקרה שבו ייווצר בעתיד גירעון או עודף אקטוארי בקרנות, בשיעורים הקבועים בסעיף 64 לתקנון האחד, יופעלו מנגנוני האיזון האקטוארי הקבועים בסעיף האמור.
 4. הערכת ההתייבויות הפנסיוניות של קרן פנסיה מבוססת על תחזית של תזרימי כספים עתידיים הצפויים על פי מערכת הנחות אקטואריות. תזרימים אלו בפועל עלולים להיות שונים מהצפוי, עקב שוני אפשרי בין המציאות בפועל בעתיד לבין התחזיות.
 5. מערכת הנחות שעליהן מבוסס המאזן האקטוארי כפופה לשינויים שעשויים לחול בה בעתיד, בהצטבר מידע מעודכן ביחס לגורמים שיש להם השפעה על המשך תקפותן של ההנחות, כגון: שינויים בהתפתחות תוחלת החיים, שינויים רגולטוריים, שינויים כלכליים, ועוד. השינויים האפשריים המפורטים לעיל, ישפיעו בהתרחשם, על גובה העודף או הגרעון האקטוארי של הקרן.
 6. ביום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון על עדכון לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014 ו-2013. עדכון לוח תזרים המזומנים שבוצע באוגוסט 2013 הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרים המזומנים הקודם). הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.
 7. במהלך השנים 2013 - 2014 נערך בקרנות הפנסיה שבהסדר מחקר מקיף בנוגע להנחות הדמוגרפיות והכלכליות בבסיס חישוב המאזן. הקרן ביקשה אישור להשתמש בהנחות בהתאם למחקרים שנעשו, ובהנחות של שיעורי תמותה ללא שינוי מההערכה הקודמת. ביום 28.1.2015 התקבל אישור מהממונה, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימות יותר לצורך חישוב ההתייבויות במאזנים האקטואריים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת. החל מהמאזנים של 2014 נערך שינוי בהנחות בהתאם לאישור הממונה.
- ביום 1.10.2017 פורסם חוזר פנסיה 2017-3-6 בנושא "דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה וקופת גמל מרכזית לקצבה" באשר להנחות פיננסיות ודמוגרפיות.
- ביום 21.12.2017 ביקשה הקרן אישור לשינוי הנחות תמותה והנחת מספר וגיל ילדים, המבוססים על חוזר פנסיה 2017-3-6. ביום 21.2.2018 התקבל אישור מהממונה, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימות יותר לצורך חישוב ההתייבויות במאזנים האקטואריים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת.

ביאור 15: -הכנסות מהשקעות

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		ההרכב:
2016	2017	
אלפי ש"ח		
		<u>מניירות ערך שאינם סחירים</u>
2,390,559	4,099,939	מאגרות חוב ממשלתיות מיועדות
79,973	255,783	מאגרות חוב אחרות
877,617	1,474,248	ממניות וניירות ערך אחרים
<u>3,348,149</u>	<u>5,829,970</u>	
		<u>מניירות ערך סחירים</u>
457,614	1,606,118	מאגרות חוב ממשלתיות
77,186	78,265	מאגרות חוב אחרות
389,540	1,736,775	ממניות וניירות ערך אחרים
<u>924,340</u>	<u>3,421,158</u>	
		<u>מפקדונות והלוואות</u>
23,823	(354,650)	מפקדונות בבנקים
222,471	342,349	מהלוואות לאחרים
<u>246,294</u>	<u>(12,301)</u>	
		<u>ממקרקעין ורכוש קבוע</u>
3,164	8,399	דמי שכירות - בניכוי הוצאות
182	2,073	עליית ערך
-	12,880	רווח ממימוש, נטו
<u>3,346</u>	<u>23,352</u>	
<u>4,522,129</u>	<u>9,262,179</u>	

ביאור 16: -הכנסות (הוצאות) אחרות, נטו

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		ההרכב:
2016	2017	
אלפי ש"ח		
51	760	הכנסות חייבות במס
5,988	3,015	עמלות ממעסיקים בגין פרישות מוקדמות
834	796	ריבית פיגורים ממעסיקים
(702)	(544)	הוצאות משמורת ניירות ערך
-	1	דמי ניהול קרנות השקעה
1,114	(35,436)	אחרות (ראה גם בביאור 19 יט')
<u>7,285</u>	<u>(31,408)</u>	

ביאור 17: הוצאות הנהלה וכלליות

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		א. ההרכב:
2016	2017	
אלפי ש"ח		
72,188	73,334	שכר ונלוות
2,539	(10,303)	עדכון התחייבות להטבות לעובדים
30,131	29,322	החזקת משרד ותפעוליות שונות
2,125	2,163	פחת רכוש קבוע
21,866	22,299	מחשוב, נטו ⁽¹⁾
9,044	9,370	פחת רכוש אחר
<u>137,893</u>	<u>126,185</u>	

- ב. 1. משנת 2005 מסופקים שירותי המחשוב על ידי אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ (חברה קשורה). הוצאות מחשוב כוללות העמסת עלויות שירותי המיכון המסופקים כאמור.
2. ביום 20 בספטמבר 2007 נחתם באישור וועדת המנהלה הסכם בין כל 8 הקרנות שבהסדר, שמטרתו לעגן משפטית את התפעול המשותף של הקרנות במציאות של איחוד תפעולי. ההסכם נועד להסדיר את הנושאים הבאים:
- עבודתם של כלל עובדי הקרנות, שכל אחד מהם מועסק ע"י קרן ספציפית, עבור כלל הקרנות.
 - העמסת עלויות התפעול המשותף וכללי ההתחשבנות בין הקרנות.
 - תחילת האחריות המשפטית בין הקרנות בנושא התפעול.
3. משנת 2007 הועמסו כלל הוצאות הניהול על הקרנות השונות בהתאם למודל ההעמסה המפורט בהסכם – ראה ביאור 14 א'.

ביאור 18: השתתפות בהוצאות

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		א. ההרכב:
2016	2017	
אלפי ש"ח		
<u>12,579</u>	<u>12,787</u>	דמי ניהול מקרן דמי מחלה והשלמה לדמי פגיעה בעבודה (ראה ב)

ב. דמי ניהול מקופות גמל וצדדים קשורים:

קופת הגמל משלמות לחברה על בסיס חודשי דמי ניהול עבור שירותים את החלק ה 12 של 2% מסך הנכסים של קופת הגמל.

ביאור 19: -התייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות

א. לתאריך המאזן ולתאריך פרסום הדוחות הכספיים קיימות מספר תביעות נגד הקרן, ובכללן תביעות עמיתים וגמלאים בגין זכויותיהם בקרן הפנסיה ותביעות אחרות. להערכת ההנהלה, על סמך הצהרת יועציה המשפטיים, אין לראות בתביעות שאינן מפורטות בביאור זה, כתביעות שיכולות להשפיע מהותית על מצב הקרן או שלא ניתן להעריך את סיכויי הצלחתן, ועל כן לא נרשמה בגין הפרשה בדוחות הכספיים.

ב. גביית חובות מעסיקים - חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 מטיל אחריות על קרן הפנסיה להבטיח זכויות פנסיה לעובדים אם המעביד פיגר בתשלומיו, אלא אם כן נקטה הקרן בכל ההליכים הקבועים בחוק. הקרן פועלת לגביית החובות מול המעסיקים. קיימות תביעות נוספות שהקרן הינה צד להן, אשר נובעות מאי העברת דמי גמולים על ידי מעסיקים. לדעת ההנהלה, בהסתמך על חוות דעתם של יועציה המשפטיים, תביעות אלה אינן ניתנות להערכה או כימות, במלואן. ראה ביאור 5 ב. לעיל.

ג. תעשייה אווירית:

בשנת 1969 חתמה מבטחים עם התעשייה האווירית הסכם על הצטרפות לקרן פנסיה מקיפה שנרשם כהסכם קיבוצי. ההסכם קבע, בין השאר, כי מבטחים תקים סניף מקומי בשטח התעשייה האווירית. לאחר הקמת הסניף נקבע כי מבטחים תשלם דמי ניהול לכיסוי הוצאות ההפעלה של הסניף מסך כל הגבייה. כן נקבע כי הכספים הנוותרים בקרן הניהול ישמשו לטובת עובדי התעשייה האווירית. בפועל, כספים אלו מימנו, בין היתר, מתקנים שונים בשטחי התעשייה האווירית, כגון מתקני ספורט ובתי כנסת וכן שולמו כתרומות לגופים שונים (להלן: "קרן הניהול"). הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון דאז הורה למבטחים להפסיק ולשלם דמי ניהול לקרן הניהול.

במסגרת בקשה למתן סעד זמני החליט בית הדין לעבודה כי על מבטחים לקיים את הוראת הממונה החל מיום 1.1.2003. בהתאם לכך, התביעה נמחקה תוך הסכמת הצדדים, לפיה החלטת בית הדין בסוגיה זו תמשיך לעמוד כפסק דין סופי. בנסיבות אלה, מבטחים הפסיקה לשלם דמי ניהול לקרן הניהול ביום 1.1.2003 והמשיכה לשלם את הוצאות תחזוקת הסניף. בפועל נותרו כספים רבים בקרן הניהול.

מבטחים הגישה תביעה למתן חשבונות כנגד התעשייה האווירית וכנגד ארגון עובדי התעשייה האווירית שבה דרשה כי יומצאו לה כל החשבונות הנוגעים לקרן הניהול, לרבות פירוט הכספים שהוצאו בעבר מקרן הניהול שלא למטרות תחזוקת הסניף וכן פירוט הסכומים הנוותרים בקרן. ביום 9.3.2011 תוקנה התביעה, כך שזו תכלול גם סעד כספי להעברת הכספים שנצברו ב"קרן הניהול" לידי מבטחים, שכן המדובר בכספי דמי גמולים המיועדים להבטחת זכויות מבטחים בקרן הפנסיה ואשר על פי הוראות הדין חל איסור מוחלט להשתמש בהם לצרכים אחרים. כן פירטה מבטחים בתביעתה את ההשפעה הנובעת מאי העברת הכספים כאמור על זכויות המבוטחים הנוגעים לעניין, בהתבסס על עקרונות ודרכי פעולתה של מבטחים כקרן פנסיה ותיקה שבהסדר.

ביום 18.12.2014, ניתן פסק הדין בתובענה ובמסגרתו התקבלה תביעת מבטחים במלואה, שעה שהנתבעים חויבו להעביר לידי מבטחים את מלוא המסמכים הנוגעים לקרן הניהול משנת 2000 ואילך, וכן לשלם למבטחים את מלוא הכספים שהצטברו בקרן הניהול בתוספת הוצאות ההליך בסך של 100,000 ש"ח. במהלך חודש ינואר 2015 הגישו הנתבעים ערעור לבית הדין הארצי לעבודה בצירוף בקשה להורות על עיכוב ביצועו של פסק הדין האמור עד להכרעה בערעור. בהתאם להחלטת בית הדין הארצי לעבודה, עוכב ביצועו של פסק הדין שניתן על ידי בית הדין האזורי לעבודה, תוך חיובם של המערערים להפקיד במזכירות בית הדין מעטפה הכוללת את מלוא החשבונות והמסמכים הנוגעים לקרן דמי הניהול. בהתאם להחלטת בית הדין הארצי לעבודה, צורפה המדינה להליכים.

ביום 8.3.2015 נערך דיון בפני בית הדין הארצי לעבודה, אשר במהלכו הציע בית הדין כי המערערים יחזרו בהם מהערעור שהגישו וכי יושבו להם סכומי הוצאות שבהם חויבו בבית הדין האזורי לעבודה. לבקשת המערערים, ניתנה להם שהות להודיע את עמדתם בהתייחס להצעה זו של בית הדין הארצי לעבודה.

בהמשך, ניתנה הודעת המערערים כי הם אינם מקבלים את ההמלצה וכי הם מבקשים שיינתן פסק דין בערעור. בחודש אוגוסט 2017 התקבל פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה, בו התקבלו מלוא טענותיה של מבטחים.

במסגרת פסק הדין נפסקו מלוא הסכומים לטובת מבטחים, כמו כן נקבע כי מבטחים תקבל את פירוט ההתחשבויות במסגרת התביעה למתן חשבונות. לאחר קבלת המסמכים שהופקדו בבית הדין, עדכנה מבטחים בחודש ינואר 2018 את בית הדין והמערערים כי עליהם לשלם לה את הסכום שמצוי בקרן הניהול, כשהוא משוערך נכון למועד הדרישה. טרם התקבלה תגובת המערערים לעדכון זה.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ד. תביעת אילנה ברימה - בקשה להכיר בתביעה כתובענה ייצוגית

ביום 9.8.2010 הוגשה למבטחים בקשה לאישור תביעה כתובענה ייצוגית, אשר הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב (ע"ב 9835/09 אילנה ברימה נגד מבטחים; להלן, בהתאמה: "הבקשה" ו"התובענה הייצוגית"). עניינה של הבקשה והתובענה הייצוגית בחישוב קצבת הנכות לפי הוראות התקנון. בבקשה ובתובענה נטען, בין היתר, כי אופן חישוב קצבת הנכות, אשר מביא בחשבון את "תקופת הביטוח העתידית", היינו את התקופה עד לגיל הזכאות לקבלת קצבת זקנה מקרן הפנסיה, מהווה הפלייה של נשים לעומת גברים.

מבטחים והמדינה הגישו בחודשים ינואר ופברואר 2011 את תגובותיהן לבקשה להכיר בתביעה כייצוגית, אשר במסגרתן נטען כי אין מקום להיעתר לבקשה. היועץ המשפטי לממשלה, אשר התייצב לדיון בתיק, תמך בעמדת מבטחים והמדינה כי אין להכיר בתובענה כתביעה ייצוגית. בהמשך, הוגשה עמדתה המאוחדת של המדינה לתיק בית הדין, הכוללת את עמדת משרד האוצר ונציבות שוויון הזדמנויות בעבודה ובמסגרתה טענה המדינה כי בחינת ההסדר התקנוני במלואו, לענין הזכויות המוקנות בו לנשים בהשוואה לזכויות המוקנות לגברים, וזאת בהתייחס לגיל הפרישה השונה בין שתי קבוצות העמיתים כאמור, מצביע על כך שמדובר בהסדר המיטיב באופן משמעותי עם קבוצה גדולה מאד של נשים, ככל שמדובר בקצבת הפרישה בשל גיל. כן נטען בעמדת המדינה כי גם אם בחינת קבוצת הנשים המצויות במצבה של התובעת, מעלה כי לגבי קבוצה זו חלה פגיעה מסוימת בהשוואה לקבוצת הגברים המצויים במצבן, הרי שיש לבחון את ההסדר בכללותו, אשר מיטיב עם קבוצה גדולה של נשים חרף הפגיעה המסוימת בקבוצה מצומצמת, וזאת גם על רקע תכליתו של ההסדר שנועד לשפר את מצבן של נשים בעת פרישה לקצבת זקנה. מטעמים אלה, ובהתחשב בהוראות חוק גיל פרישה, התשס"ד-2004, במעמדו של התקנון, אופן תיקונו והסדרתו, ובאופיו המיוחד כחווה בין עמיתים המבוסס על עקרון הערבות ההדדית שבעטיו הגדלת זכויותיהם של עמיתים מסוימים נעשית באורח מובנה על חשבון עמיתים אחרים, הרי שאין מקום להתערבות בית הדין בהסדר הקיים.

ביום 5.6.2014, ניתנה החלטת בית הדין האזורי לעבודה בשאלת הייצוגיות ובמסגרתה נדחתה בקשת התובעת להכיר בתביעתה כייצוגית. בהחלטתו, קבע בית הדין האזורי לעבודה, בין היתר, כי לנוכח הקושי בגיבוש קבוצה הומוגנית ולאור הסוגיות העקרוניות העולות בתביעה הנדונה, העוסקות בעיקרן בפסילת הוראה תקנונית הכפופה לאישור הממונה – הדרך הנכונה והיעילה לביטול התובענה אינה במסגרת הליך ייצוגי. בתחילת חודש יולי 2014, הגישה התובעת ערעור על החלטת בית הדין האזורי לעבודה בשאלת הייצוגיות. ביום 29 באפריל 2015, ניתן פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה הדוחה את הערעור בשאלת הייצוגיות תוך קביעה ברורה כי הדרך היעילה לביטול התובענה איננה במסגרת הליך הייצוגי. ביום 16.3.2016 הגישה התובעת עתירה לבג"צ במסגרתה קובלת התובעת (העותרת) על פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה הדוחה את הבקשה להכיר בתביעתה כייצוגית.

בחודש פברואר 2017 דחה בג"צ את העתירה להכיר בתובענה כייצוגית. בחודש דצמבר 2017 הגישה התובעת בקשה לחדש את ההליכים בתיק הפרטני. בדיון שהתקיים בפני בית הדין בחודש פברואר 2018, התקבלה עמדת הקרן שיש לחדש את ניהול ההוכחות בתיק הפרטני ונקבע מועד לדיון הוכחות בחודש מאי 2018.

ה. בג"ץ 2944/10 אברהם קוריצי נגד מדינת ישראל ומבטחים

ביום 20 במאי 2009 ניתן פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בתיק עע 754/05, 756/05, 611/06 ו- 496/06 אברהם קוריצי ואח' נגד מדינת ישראל, מבטחים ואח'. בפסק הדין נדון ההסכם להבטחת רציפות זכויות הפנסיה במעבר עובדים משרות המדינה לקרנות הפנסיה של ההסתדרות ומהקרנות לשרות המדינה (להלן: "הסכם הרציפות").

בפסק הדין נקבע (בדעת רוב), בין היתר, כי הוראות בהסכם הרציפות, שעל פיהן יש לחשב את המשכורת הקובעת בקרן הפנסיה הוותיקה על פי המשכורת הקובעת בעת פרישתו של העובד משרות המדינה, מנוגדות להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח ולתקנון האחיד. בהתאם לכך, נקבע בפסק הדין כי אין לפעול על פי הוראות אלה בהסכמי הרציפות שאינן מתיישבות עם הוראות הדין כאמור, וזאת בשל ההעדפה שנקבעה בהוראות חוק הפיקוח לענין הסדר קרנות הפנסיה הוותיקות והעקרונות שעליהם הוא מבוסס על אף האמור בכל דין או הסכם, לרבות הסכם קיבוצי.

ביום 18.4.2010 הוגשה עתירה לבג"ץ (בג"ץ 2944/10 אברהם קוריצי נגד מדינת ישראל ומבטחים) כנגד פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה, אשר במסגרתה מבקש העותר כי יבוטל פסק הדין האמור ותאומץ דעת המיעוט שניתנה בו. לחילופין, העותר מבקש כי פסק הדין יחול רק לגבי זכויות העותר שנצברו לאחר אוקטובר 2003, ולחילופין כי המדינה תשלם לעותר את מלוא הפנסיה המחושבת לפי המשכורת הקובעת האחרונה במדינה בגין מלוא תקופת עבודתו על פי הסכם הרציפות, וללא קשר לגובה השתתפותה של מבטחים בפנסיה של העותר.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ה. בג"ץ 2944/10 אברהם קוריזקי נגד מדינת ישראל ומבטחים (המשך)

לתוצאותיה של עתירה זו היו עשויות להיות השלכות לגבי סכסוכים תלויים ועומדים בערכאות ומחוצה להן בסוגיית חישוב הקצבאות ברציפות זכויות לפי הסכמי הרציפות עם גופים חיצוניים.

ביום 13.10.2015 ניתן על ידי בג"צ פסק הדין בעתירות ובמסגרתו התקבלו העתירות בחלקן תוך קביעה כי הוראות הסכם הרציפות בין הקרנות לבין המדינה גוברות על הוראות פרק ז' 1 לחוק הפיקוח והתקנון האחד שהותקן מכוחו. כפועל יוצא מהכרעה זו, נקבע על ידי בג"צ כי על קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר להשתתף בקצבאות עמיתיהן שעברו לעבוד בשירות המדינה שלא על פי השכר המבוטח בקרנות בלבד אלא על פי שכר קובע המחושב ביחס לכל תקופת העבודה הנהנית מרציפות הזכויות, לרבות תקופת העבודה בשירות המדינה. נקבע כי חישוב השכר הקובע האמור ייערך על פי שילוב של שיטת שלוש שנים אחרונות ושיטת ממוצע יחסי שכר או על פי שיטת ממוצע יחסי השכר בלבד, בהתייחס לכל קרן וכאמור בתקנונה ובהתייחס לנתוני ההשתכרות בכל תקופת העבודה שברציפות.

ביום 23.2.2016 ניתנה החלטת המשנה לנשיאה, השופט רובינשטיין, לפיה אין להיעתר לעתירות שהגישו הקרנות והמדינה לדיון נוסף בפסק הדין.

יישום של פסק הדין על ידי הקרן במתכונתו הנוכחית כפוף להמצאת נתוני השתכרות ורכיבי שכר מתקופת עבודתם של העמיתים בשירות המדינה. נתונים אלה אינם בידי הקרן ובהעדרם לא יתאפשר לקרן לערוך תחשיב קצבה על פי הקובע בפסק הדין.

הקרן פעלה מול הגורמים המתאימים בשירות המדינה על מנת לקבל את הנתונים הנחוצים כאמור, אולם התגלו קשיים מעשיים באיתור הנתונים המבוקשים.

לפי הערכה אקטוארית, יישום פסק הדין הגדיל את היקף ההתחייבויות האקטואריות של הקרנות הוותיקות המהוות צד להסכם הרציפות עם המדינה, בהיקף כולל של כ-1,130 מיליוני ש"ח; לעניין קרן הפנסיה מבטחים - ההערכה היא כי הגידול בהיקף ההתחייבויות של הקרן כתוצאה מפסק הדין הוא כ-934 מיליוני ש"ח.

ביום 22.9.2016 פנה העותר לבג"צ בבקשה דחופה למתן הנחיה ו/או הבהרה ו/או קביעת לוחות זמנים לצורך יישום של פסק הדין שניתן. טרם ניתנה החלטה בבקשה וטרם ניתנה עמדת מטעם קרנות הפנסיה.

ביום 18.9.2017 הגישו הקרנות תגובה לבקשת העותר ופירטו את הקשיים העצומים בהן נתקלו בניסיון ליישם את פסיקת בג"צ, אשר נובעים בעיקר מאי קבלת נתונים בעניין השכר המבוטח, שיעור המשרה, רכיבי שכר ועוד של הגמלאים בתקופת עבודתם בשירות המדינה. עוד ציינו הקרנות בתגובה כי בכוננתם ובכוננת המדינה להציג בפני ההסתדרות מתווה שגיבשו לחישוב מקורב של תקרת השכר הקובע להשתתפות בגמלה.

הקרנות והמדינה נועדו עם ההסתדרות במהלך הרבעון האחרון של שנת 2017 והציגו בפניה את המתווה שגיבשו לביצוע מקורב של פסק הדין שנתן בג"צ, בהתחשב בנתונים המצויים בידיהם. מאז התקיימו מספר דיונים בין הצדדים וצפויות ישיבות נוספות במהלך שנת 2018 לברור עמדות הצדדים, תוך ניסיון להגיע להסכמה שתוצג לבית המשפט העליון. ביום 6.2.18 הגיש העותר בקשה נוספת לבית המשפט העליון ובה ביקש לקבל בדחיפות הנחיות ליישום פסק הדין שניתן.

ו. ע"ע 56059-05-15 – ערעורם של שני מרצים וארגון הסגל האקדמי הבכיר באוניברסיטה העברית בסוגיית קביעת השכר הקובע להשתתפות הקרנות בקצבה המשולמת על ידי האוניברסיטאות בהתאם להוראות הסכם הרציפות שבין הקרנות הוותיקות לבין האוניברסיטאות

התובעים צברו זכויות בקרנות הפנסיה של מבטחים ומקפת ולאחר מכן, בפנסיה תקציבית מעבודתם באוניברסיטה. במסגרת תביעה שהתנהלה בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים טענו התובעים כי יש לחשב את השתתפות הקרנות בקצבה המשולמת להם מהאוניברסיטה שלא על פי תקנון קרן הפנסיה אלא בהתאם להוראות הסכם הרציפות שבין הקרנות לאוניברסיטה. הקרנות צורפו על ידי האוניברסיטה כצדדים שלישיים להליכים.

בעקבות פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה, אשר דחה את התביעה, הגישו התובעים ערעור לבית הדין הארצי לעבודה. לטענת הקרנות, יש לאבחן את הלכת קוריזקי שניתנה בבג"צ מעניינם של התובעים, בהיותה הלכה הרלבנטית אך ורק להסכם הרציפות שבין המדינה לקרנות ומשכך, לא ניתן להחילה על הסכמי רציפות אחרים כדוגמת הסכם הרציפות שבין הקרנות לבין האוניברסיטאות, לרבות ההוראות הרלבנטיות, הנוגעות לאופן חישוב השכר הקובע, כפי שנקבעו בהסכמים אלו ובפרשת קוריזקי.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

1. ע"ע 56059-05-15 – ערעורם של שני מרצים וארגון הסגל האקדמי הבכיר באוניברסיטה העברית (המשך)

ביום 3.3.2016, הורה בית הדין הארצי לעבודה לצרף להליך הערעור את המדינה, המפקחת על הביטוח וכן את האוניברסיטאות הרלבנטיות להסכם הרציפות שבין לבין הקרנות.

בין לבין צורפו ארגוני הסגל של אוניברסיטת ת"א, הטכניון, אוניברסיטת חיפה, אוניברסיטת בן גוריון וארגון העובדים המדעיים של מכון ויצמן למדע להליך. בדיון שנערך בפני בית הדין הארצי הוצע לצדדים לנהל מ"מ להתאמת הסכם הרציפות כאמור בסעיף 63א לתקנון. קרנות הפנסיה והמדינה הודיעו לבית הדין כי אינן מסכימות לנהל מ"מ וכי פעולת הקרנות בהתאם לתקנון מהווה למעשה את ההתאמה אליה כיוון הסעיף התקנוני.

ביום 20.12.2017 דחה בין הדין הארצי את הערעור ופסק כי אין להחיל את אשר נקבע בבג"צ קוריזקי על הסכם הרציפות עם האוניברסיטאות. בית הדין הארצי אבחן את פסיקת בג"צ קוריזקי וייחד אותה אך ורק להסכם הרציפות עם המדינה, היונק את כוחו מחוק שירות המדינה (גימלאות), בעוד שיתר הסכמי הרציפות, ובכללם הסכם הרציפות של הסגל האקדמי, הינם הסכמים לבר-תקנוניים וככאלה, הם נסוגים בפני התקנון האחיד.

לדעת היועצים המשפטיים, להכרעה בערעור זה עשויה להיות השפעה ישירה על היקף תחולתה של הילכת קוריזקי שנקבעה בבג"צ גם על הסדרי רציפות אחרים שהקרנות הוותיקות צד להן, מלבד הסדר הרציפות שבין לבין המדינה.

2. על יסיף נ' אוניברסיטת תל-אביב, אוניברסיטת בן-גוריון וקרן מקפת בסוגיית קביעת השכר הקובע להשתתפות הקרנות בקצבה המשולמת על ידי אוניברסיטת תל-אביב מכוח הסכם הרציפות שבין הקרנות הוותיקות לאוניברסיטאות.

התובע צבר זכויות בקרנות הפנסיה של מבטחים ומקפת ולאחר מכן, בפנסיה תקציבית מעבודתו באוניברסיטת תל-אביב.

במסגרת תביעתו טוען התובע כי יש לחשב את השתתפות הקרנות בקצבה המשולמת לו מהאוניברסיטה שלא על פי תקנון קרן הפנסיה אלא בהתאם להוראות הסכם הרציפות שבין הקרנות לאוניברסיטה. הקרנות צורפו על ידי האוניברסיטה כצדדים שלישיים להליכים.

לטענת הקרנות, יש לאבחן את הילכת קוריזקי שניתנה בבג"צ מעניינו של התובע, בהיותה הלכה הרלבנטית אך ורק להסכם הרציפות שבין המדינה לבין הקרנות ומשכך, לא ניתן להחילה על הסכמי רציפות אחרים כדוגמת הסכם הרציפות שבין הקרנות לבין האוניברסיטאות, לרבות ההוראות הרלבנטיות, הנוגעות לאופן חישוב השכר הקובע, כפי שנקבעו בהסכמים אלו ובפרשת קוריזקי.

בנסיבות אלו, נטען על ידי מקפת כי בדין חושבו זכויותיו של התובע לצורכי השתתפות בקצבה המושלמת לו על ידי אוניברסיטת תל-אביב על בסיס הוראות התקנון בלבד.

בחודש יוני התקיימו דיוני הוכחות והצדדים הגישו את סיכומיהם. לאחר קבלת פסק הדין הארצי בנושא ארגון הסגל האקדמי הועבר העתק ממנו לעיונו של בית הדין להשלמת התמונה הפרושה בפניו.

לדעת היועצים המשפטיים, להכרעה בתביעה זו עשויה להיות השפעה ישירה על היקף תחולתה של הילכת קוריזקי שנקבעה בבג"צ גם על הסדרי רציפות אחרים שהקרנות הוותיקות צד להן, מלבד הסדר הרציפות שבין לבין המדינה.

ביאור 19: -התייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ח. טיוב נתונים:

לצורך ביצוע טיוב נתונים לנתוני עמיתי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, ביום 2 במאי 2004 התקשרה חברת די.בי.קיו נתונים איכותיים בע"מ (להלן בביאור זה - "החברה") בהסכם (להלן - "ההסכם") עם חברה שהציגה את עצמה כממציאת שיטה ומתודולוגיה מיוחדת לטיוב נתונים ומנהלה (להלן - "הצד השלישי" או "DCL"). על יסוד מצגים אלה התקשרה החברה עם הצד השלישי לרכישת זכויות השימוש בשיטת טיוב הנתונים. על פי ההסכם, מדובר בשיטה לטיוב מסות נתונים באופן המבוסס על פיצוח מאגר המידע וטיובו בפס ייצור מושתת מערכות תומכות ומערכות מומחה, בתהליך של הצפת שגיאות באופן ממוכן, דחיפת מנות עבודה למטייבים הדיוטות, אשר רמת הידע והניסיון שלהם אינם מגיעים לרמתו של איש התוכן של הלקוח וכאשר השיטה מבטיחה את השלמת הפער בידע לצורך הטיוב (להלן - "השיטה").

על פי ההסכם, החברה רשאית להשתמש בשיטה אך ורק לטובת קרנות הפנסיה. על פי ההסכם, התמורה בגין השימוש בשיטה (מעבר לסכומי המקדמות הקבועות בהסכם), היתה אמורה להיות מסוכמת בין הצדדים עד ליום 31.12.05, והיא מבוססת על רבע מהחיסכון הנובע מהערכת הפרש עלויות הטיוב על פי הרעיון למול עלויות טיוב אלטרנטיביות; בתוספת - רבע מהחיסכון הפוטנציאלי בעלויות תפעול ישירות ועקיפות בקרנות שבהסדר הצפוי על פני חמש שנים לאחר השלמת הטיוב כתוצאה מטיוב נתוני עמיתי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר על בסיס הרעיון, לעומת עלויות התפעול באותן שנים אילו היה הטיוב מבוצע בגישה המסורתית (להלן - "המחיר המוסכם").

ביום 6.7.06, בעקבות ממצאי בדיקה שנערכה על ידי חברת יעוץ מטעמה של החברה לגבי יחודיות הפתרון, הודיעה החברה לצד השלישי על ביטול ההסכם שכן נכרת תוך הטעיה, אי גילוי עובדות והצגת מצגי שווא חמורים, ותוך ניסיון חסר תום לב לקבל במרמה ובתחבולה סכומי עתק שהצד השלישי אינו זכאי להם. בתגובה הודיע הצד השלישי כי הוא דוחה את הודעת הביטול.

ביום 30.10.06 הגישה החברה לבית משפט השלום בתל אביב תביעה כנגד הצד השלישי להשבת מלוא הסכומים ששולמו להם מכוח ההסכם וזאת עקב ביטול ההסכם כאמור לעיל. סכום התביעה עומד על 1,118 אלפי ש"ח (להלן - "תביעת החברה").

ביום 28.5.07 הגיש הצד השלישי תביעה לבית משפט המחוזי למתן צו המצהיר כי החברה ביטלה את ההסכם שלא כדין, כי ההסכם תקף וכי עליה להתייבץ בפני בורר לשם קביעת המחיר המוסכם (להלן - "תביעת הצד השלישי"). בנוסף, הוגשה כנגד החברה בקשה לצו מניעה זמני.

ביום 8.7.07 קבע בית המשפט בבקשה לצו מניעה, כי לא ניתן להשתמש, לגלות, להעביר או ליישם את שיטת טיוב הנתונים מלבד לצרכי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. תוקפו של צו המניעה הותנה בהפקדה של 50,000 ש"ח על ידי הצד השלישי.

ביום 9.9.07 הגישה החברה כתב הגנה מטעמה בתביעת הצד השלישי. בהחלטת בית המשפט המחוזי מיום 7.10.08 אוחד הדיון בתביעת החברה עם הדיון בתביעת הצד השלישי. בעקבות דיון שנערך בבית המשפט ביום 18.3.09 הוסכם על-ידי הצדדים לקיים בוררות ביניהם על מכלול השאלות המצויות במחלוקת בין הצדדים, לרבות שאלת תוקפו של ההסכם, בפני שופט בית המשפט העליון בדימוס.

בהסכמת הצדדים, התמנה השופט (בדימוס) יעקב טירקל לשמש כבורר במחלוקת בין הצדדים. במסגרת הליכי הבוררות הוגש ביום 1.11.2009 כתב תביעה מטעם DCL לתשלום סך של 193,604,750 ש"ח (לפי הערכה). החברה הגישה כתב הגנה במסגרתו טענה החברה, בין היתר, כי DCL ובעלי השליטה בה הציגו מצגי שווא בדבר קיומה של שיטה ייחודית לטיוב נתונים שפותחה, כביכול, על ידם, נוסח ההסכם לא הובא לאישור האורגנים הנדרשים בחברה טרם חתימתו לצורך אישור נוסחו והתייבויות החברה על פיו והוא עומד בסתירה להסכם קודם שנחתם בין הצדדים. עוד טענה החברה כי בפועל לא בוצע על ידי DCL טיוב נתונים מוצלח. במקביל, הגישה החברה כתב תביעה מטעמה כנגד DCL על סך של 12,500,000 ש"ח בגין הנזקים שנגרמו לה כתוצאה ממצגי השווא שהוצגו לה על ידי DCL ובעל השליטה בה וההתנהלות המקצועית הכושלת שלהם.

ביום 22 באפריל 2013 התקיימה ישיבת בוררות בין הצדדים, שבמהלכה הביע הבורר, כב' השופט (בדימוס) יעקב טירקל, את רצונו להשתחרר מתפקיד זה מטעמים שאינם נוגעים להליך הבוררות. לאחר דין ודברים בין הצדדים בעקבות ההודעה כאמור, הוסכם כי שופטת בית המשפט העליון (בדימוס) אילה פרוקצ'יה, תשמש כבוררת בהליך. במהלך שנת 2015 הוגשו תצהירי עדות ראשית וחוות דעת מומחה מטעם DCL ומטעם החברה ובהמשך התנהלו הכוחות.

DCL הגישה את סיכומיה ביום 17.9.17 ו- DBQ הגישה את סיכומיה ביום 4.2.2018. ל-DCL הזכות להגיש סיכומי תשובה, שלאחריהם תינתן החלטת הבוררת בבוררות.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ט. תביעת 311 עובדי רפאל

תביעה של 311 פורשים מוקדמים מרפאל, כנגד המדינה ומבטחים, שבה הם טוענים כי על הנתבעים לשלם להם גמלה בהתאם להסכם רפאל מיום 6.6.96. לעמדת מבטחים, מדובר בהסכם לבר תקנוני. יתרה מזו, בהסכם נרשם באופן מפורש כי ככל שקיימת תוספת עלות מעבר לזכויות הקבועות בתקנון, על המדינה לשאת בה. בעיצומם של ההליכים דווח כי ההסתדרות והמדינה הגיעו להסדר עקרוני המציע לכל אחד מפורשי רפאל פיצויי כספי (בשיעור שטרם נקבע). פורשים אשר הסכימו לקבל את הפיצוי שנקבע בהסדר, תביעתם נדחתה ואילו אלה שלא הסכימו, נמשכו ההליכים בעניינם.

ביום 23.7.2015 ניתן פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה הדוחה את התביעה על כלל רכיביה, תוך קביעה כי לא ניתן לפרש את הסדרי הפרישה של התובעים כמי שהתכוונו להעניק להם חסינות מפני שינויים בהוראות הדין ובתקנון קרן הפנסיה. ארבעה מבין הפורשים, אשר לא נתנו הסכמתם להחלת הסדר הפיצוי האמור, ואשר תביעתם נדחתה בבית הדין האזורי לעבודה, הגישו במהלך הרבעון הראשון לשנת 2016 ערעור לבית הדין הארצי לעבודה.

ביום 3.1.2017 דחה את בית הדין הארצי את הערעור.

י. בג"ץ 2959/11 - עתירת קרן הפנסיה עתודות הוותיקה וקרן הע"ל ואח' נגד שר האוצר, קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ואח' - בעניין "כרית הביטחון"

ביום 13.4.2011 הוגשה על ידי שתי קרנות פנסיה ותיקות שאינן בהסדר, "עתודות" ו"הע"ל" והעמיתים של אותן קרנות, עתירה לבג"צ התוקפת את ההחלטה להחיל הסדר של כרית ביטחון לקרנות שבהסדר בלבד ולא להחיל הסדר זה או דומה עליהן - קרנות פנסיה ותיקות שאינן מצויות תחת הסדר ההבראה - אף שהמדינה חדלה להנפיק גם להן אגרות חוב מיועדות מסוג מירון. לטענת העותרות, לנוכח החלטת שר האוצר הן מופלות לרעה בידי המדינה, ולכן יש לחייב את המדינה להקנות גם להן מנגנון הגנה באופן דומה להסדר כרית הביטחון שנקבע לקרנות שבהסדר.

במסגרת תשובתה המקדמית לעתירה, הדגישה המדינה כי אין מדובר בהסדר מפלה. לטענת המדינה, קביעת כרית ביטחון לקרנות שבהסדר היא חלק מן הרפורמה שהוחלה עליהן, ובמסגרתה, בין היתר, הוחלפו ההנהלות הקודמות של הקרנות שבהסדר במנהלים מיוחדים, נקבע תקנון אחיד לאותן קרנות ונקבעה השתתפות העמיתים בהסדר ההבראה בהיקפים כספיים ניכרים (שעומדים על כשליש מהיקף ההסדר). בהתאם לכך, ההודעה העקרונית על מתן כרית הביטחון לקרנות הפנסיה שבהסדר ניתנה במטרה לתת מענה לחשש בדבר הגדלת הנטל שכבר הושת על עמיתי אותן קרנות. מאידך, הקרנות הוותיקות שאינן בהסדר לא נכללו בהסדר ההבראה האמור, על כלל הצעדים שנכללו בו, לרבות לעניין היקף השתתפות העמיתים בצמצום הגירעון האקטוארי, וחרף האמור המדינה מעניקה הטבה לאותן קרנות בשל ההחלטה לחדול מהנפקת אגרות חוב מיועדות מסוג מירון, וזאת באמצעות הבטחת תשואה שנתית מאוצר המדינה בהיקף של 1.57% על נכסיהן.

כמו כן, טענה המדינה בתשובתה המקדמית כי העתירה מוקדמת, שכן המדינה החליטה למסד את מתן כרית הביטחון בחוק באמצעות תיקון לפרק ז'1 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), וכי לעותרים תהא זכות להביע את עמדתם להצעת החוק שתפורסם במסגרת הליכי החקיקה. המדינה הבהירה בתשובתה המקדמית לעתירה כי במסגרת אותה חקיקה, יעוגנו המלצות "ועדת ברנע" לעניין מתן כרית הביטחון לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, וזאת לאחר שתיערך בחינה בנוגע להמלצות שהוצעו לוועדה ושלא נכללו בדוח הסופי מטעמה מיום 3.5.2011, לרבות לעניין התאמת גובה כרית הביטחון לירידה בסך התחייבויות הקרנות הוותיקות שבהסדר, ככל שהיחס בין תקרת כרית הביטחון לבין סך ההתחייבויות האקטואריות של הקרנות עולה על שיעור מסוים.

הקרנות שבהסדר לא היו צד לעתירה במועד הגשתה, ואולם במסגרת תשובתה המקדמית לעתירה הודיעה המדינה כי יש מקום לצרף את הקרנות שבהסדר מאחר שמתן מנגנון הגנה כגון הסדר כרית ביטחון לקרנות שאינן בהסדר, ככל שהעתירה תתקבל וככל שההיקף הכולל של כרית הביטחון המתוכנן לא יגדל, יבוא על חשבון גודל כרית הביטחון שניתנה לקרנות שבהסדר. בנסיבות אלה, הורה בג"צ ביום 31.7.2011 על צירופן של הקרנות שבהסדר לעתירה. יצוין כי בהמשך להודעה זו של המדינה, הקרנות שבהסדר דחו כל טענה לעניין אפשרות הקטנתן של הסכום המרבי שהוקצה זה מכבר לכרית הביטחון (סך כולל של 11.32 מיליארד ש"ח), ואשר הובא ופורט בעמדות שהציג הדרג המקצועי במשרד האוצר לקרנות שבהסדר בשנים 2009 ו-2010, בהנחיות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ובהמלצות "ועדת ברנע", וכפי שפורט וחושב בהתאם להנחיות הממונה כאמור בדוחות האקטואריים של הקרנות שבהסדר לשנת 2008 ואילך, והן שומרות על טענותיהן לעניין זה.

ביאור 19: -התייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

1. בג"ץ 2959/11 - עתירת קרן הפנסיה עתודות הוותיקה וקרן הע"ל ואח' נגד שר האוצר, קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ואח' - בעניין "כרית הביטחון" (המשך)

במהלך חודש אפריל 2012 הוגשה תגובתן המקדמית של הקרנות שבהסדר לעתירה ובמסגרתה העלו הקרנות שורה של טעמים מדוע, לטענתן, אין כל בסיס להשוואה שמבקשים העותרים לערוך בעתירתם בין הקרנות שאינן בהסדר לבין הקרנות שבהסדר. במסגרת תשובתן טענו הקרנות שבהסדר, בין היתר, כי מאחר ש"כרית הביטחון" היא חלק מהסדר ההבראה של הקרנות מראשיתו, הרי שאין מקום לבחון אותה במנותק מן ההסדר, כמו גם את תרומת העמיתים להבראת הקרנות הללו. כמו כן, טענו הקרנות שבהסדר בתגובתן כי ממילא מעניקה המדינה לקרנות שאינן בהסדר סיוע כספי מהותי בגין הפסקת הנפקת אג"ח מירון. כן ציינו הקרנות בתשובתן כי החלת כרית הביטחון נובעת מהתחייבות מנהלית תקפה ומחייבת ומהנחיות הממונה בעניין זה, וכי בהתבסס על כל אלה נרשמת כרית הביטחון במאזני הקרנות החל משנת 2008 ועד עתה. בהתאם לכך, אין בסיס לטענת המדינה להפחתת סכומי "כרית הביטחון", ככל שתקבל העתירה. בנסיבות אלה, ביקשו הקרנות שבהסדר בתגובתן לדחות את העתירה שלטענתן, הינה עתירה תקציבית בלבד המבוססת על טענת אפליה חסרת בסיס.

לבקשת העותרים ובהסכמת המשיבים, נדחה הדין בעתירה לאור המגעים שהתנהלו בסוגיה בין המדינה לבין הקרנות שאינן בהסדר. ביום 15.10.2012 הגישה המדינה הודעת עדכון לבית המשפט העליון, שבמסגרתה הודיעה כי גובשה הצעת חוק בסוגיה זו, אשר הליכי החקיקה לגביה טרם הושלמו. לאור הליכי החקיקה שהתנהלו בסוגיה הנדונה, הושהה הדין בפני בג"צ.

בתאריך 29.1.2017 התקבלה הצעת חוק ממשלתית והסתיימו הליכי החקיקה בנושא. בנסיבות העניין, באפריל 2017 נמחקה העתירה ללא צו להוצאות.

יא. תביעת אליהו קריצ'מן נ' מבטחים – בקשה להכיר בתביעה כייצוגית.

במהלך חודש נובמבר 2015 הגיש התובע לבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב תביעה כנגד מבטחים, בצירוף בקשה להכיר בה כייצוגית. התובע הינו פנסיונר של מבטחים שצבר את שיעור הקצבה המקסימאלי (70%) במועד הגיעו לגיל פרישה אך המשיך את ביטוחו הפנסיוני ושילם למבטחים דמי גמולים עד למועד פרישתו בפועל, לאחר גיל הפרישה התקנוני. לטענת התובע, במקום לפרוש לקצבה במועד הגיעו לגיל הפרישה התקנוני, הוא הוטעה להמשיך ולשלם למבטחים דמי גמולים לאחר גיל הפרישה התקנוני וצבירת שיעור הקצבה המירבי אף שהתועלת שהניב לו המשך התשלום היתה שולית ביחס לקצבאות הזקנה שהפסיד. על פי הנתען על ידי התובע, דמי הגמולים ששולמו על ידו ועל ידי מעסיקו לאחר מועד הפרישה התקנוני, לא תרמו לחסכון הפנסיוני אלא שימשו להעשרת קופתה של קרן הפנסיה, אשר דאגה להשיבם לידיו במועד פרישתו בפועל אך ללא ריבית.

בנסיבות אלה, עותר התובע בתביעתו לחייב את מבטחים לשלם לו קצבאות זקנה החל ממועד גיל הפרישה התקנוני בתוספת הפרשי הצמדה וריבית. כמו כן, עותר התובע לחייב את מבטחים לשנות את הוראות התקנון לרוח הדברים שייקבעו על ידי בית הדין בעקבות התביעה ולחילופין, להורות לקרן הפנסיה להודיע לכל עמית בסמוך למועד הגיעו לגיל הפרישה התקנוני, כי עליו להסדיר את פרישתו וכן להבהיר לו מהן ההשלכות של דחיית פרישתו מהקרן לצד המשך תשלום דמי הגמולים.

במסגרת בקשתו להכיר בתביעה כייצוגית, הגדיר התובע את הקבוצה היציגה כעמיתים שבוטחו במבטחים אשר פרשו לאחר גיל הפרישה התקנוני, ואשר במועד בו הגיעו לגיל הפרישה, כאמור, צברו את שיעור הקצבה המירבי (70%), ושולמו בגינם דמי גמולים לאחר שעברו את גיל הפרישה התקנוני.

עמדת הקרן היא כי התובענה מנוגדת להוראות תקנון קרן הפנסיה והיא איננה מתאימה להתברר כייצוגית, מאחר ולא מתקיימים בה התנאים המקדמיים הקבועים בהוראות הדין לעניין ההכרה בתביעה כייצוגית, בין היתר, בשל הדרישה לשינוי הוראות תקנוניות הכפופות לאישור הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון וכן לאור סכום התביעה הגדול שנתבע לכל אחד מחברי הקבוצה (כ- 38,000 ש"ח), כפי שהוגדר במסגרת התביעה והבקשה להכרה בה כייצוגית.

תשובת הקרן לבקשה להכיר בתביעה כייצוגית הוגשה במאי 2016 ובמסגרתה ביקשה לדחות את הבקשה. בתשובה נטען, בין היתר, כי הקרן פעלה בעניינו של התובע בהתאם להוראות התקנון; משלא ביקש לפרוש לקצבת זקנה אף שהגיע לגיל הזכאות לקצבת זקנה והמשיך לשלם דמי גמולים לקרן, הוא דחה בפועל את פרישתו לקצבת זקנה. בנוסף, הקרן טענה בתשובתה כי התביעה אינה עומדת בתנאי הסף הקבועים בהוראות הדין לצורך אישורה כתביעה ייצוגית.

התובע הגיש את סיכומיו בחודש נובמבר 2017 ועל הקרן להגיש את סיכומיה בחודש מרץ 2018. לדעת הנהלת הקרן, בהתבסס על יועציה המשפטיים, לא ניתן להעריך בשלב זה של ההליך המשפטי בבקשה לתביעה ייצוגית, את החשיפה הקיימת אם בכלל, בגין תביעה זו, ובהתאם לכך לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים בגין תביעה זו.

ביאור 19: -התייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

יב. תביעת בית אל אלפרדו נ' מבטחים ונתיב – בקשה להכיר כתביעה ייצוגית

ביום 19.2.2017 הוגשה בקשה לאשר תביעה כתביעה ייצוגית ע"י פנסיונר, המקבל קצבה מנתיב בהשתתפות מבטחים. התובע בתביעתו מתייחס לתקנות הרציפות שהיו בתוקף בטרם כניסת התקנון האחד לתוקף (שעה שבעניינו חל התקנון האחד) ומבקש שהקרנות ינהגו בהתאם לפסק דין קוריצקי גם במקרה של רציפות זכויות בין הקרנות. סכום התביעה הייצוגית הינו על סך של 139,093,200 ש"ח.

בסוף חודש מאי 2017 פנה ב"כ התובע וביקש למשוך את הבקשה ללא צו להוצאות, ובהמשך לכך ניתנה הסכמת הקרנות לבקשתו והוגשה בקשה בהתאם. ביום 30.7.2017 נתן בית הדין החלטה המורה על מחיקת הבקשה לאשר את התובענה כתובענה ייצוגית.

יג. ארז עברי נ' נתיב ומבטחים:

ביום 30.9.14, הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב, על ידי ארז עברי כנגד נתיב, מבטחים וחברת נמלי ישראל, תביעה למתן פסק דין הצהרתי לפיו בהתאם לתקנון האחד (ולפי הבטחות המעסיק) הוא זכאי לקצבה משותפת המחושבת כולה לפי שכרו האחרון בחברת נמלי ישראל ותביעה כספית על סך 266,000 ש"ח (סכום הפרשי הקצבה נכון למועד התביעה). התובע טען כי לפי התקנון האחד סכום קצבתו צריך להיות גדול יותר מזה שחישוב הקרנות.

התובע פרש לגמלאות בהגיעו לגיל 67 בחודש אוגוסט 2011 ומאז פרישתו הוא זכאי לקבלת קצבת זקנה מנתיב כקרן משלמת בהשתתפות מבטחים. בתצהירו, טען התובע לראשונה כי התקנון האחד אינו גובר על תקנות הרציפות הקודמות וכי אין התקנון האחד או חוק רגיל כלשהו יכול לפגוע בזכויותיו הפנסיוניות. לפיכך, טען התובע כי הוא זכאי לגמלה חודשית גבוהה בכ- 7,000 ₪ מזו שקיבל וזאת בהתאם לחישוב שנעשה על פי תקנות קרנות הפנסיה עובר להתקנת התקנון האחד.

סעיף 3 לחוק להגנה על השקעות הציבור בישראל בנכסים פיננסיים, התשמ"ד-1984 (להלן – חוק ההגנה) קבע, כי שינוי חקיקה המפקיע או משנה לרעה את הזכויות בקופות גמל צריך להיעשות ברוב של חברי הכנסת. חוק הפיקוח המתוקן שהתקבל בכנסת בישיבתה מיום 28.5.2003, ושעל פיו נקבע התקנון האחד, התקבל ברוב של 39 מול 2 שהתנגדו.

לטענת התובע, החוק, שהסמיך את המפקח להתקין את התקנון האחד, לא הסמיך אותו להרע את התנאים של העמיתים, משום שלא התקבל ברוב של חברי הכנסת, ומכאן, שלפי חוק ההגנה, יש לבטל כל סעיף בתקנון האחד שפוגע בזכויות עמיתים.

עמדת הקרנות הייתה כי אף שחקיקת פרק ז'1 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן – חוק הפיקוח), התקבלה ברוב של 39 ח"כים מול שני מתנגדים, אין בהוראות פרק זה והוראות התקנון האחד שקבע המפקח על הביטוח מכוחו ולפי הוראותיו, משום פגיעה בהוראות חוק ההגנה. בין הנימוקים נטען שהוראות פרק ז'1 והתקנון האחד לא הרעו את תנאי ההשקעות של העמיתים, שכן כנגד ההקטנה בזכויות העמיתים באה הטבה עצומה גדולה לאין שיעור מאת הממשלה – סיוע כספי אדיר לקרנות ובכך הוטב מצבו של התובע. לולא הסיוע הממשלתי, הייתה קרן נתיב בה התובע מבוטח קורסת שנים אחדות לפני פרישתו.

עוד נטען, בין היתר, כי הוראות חוק ההגנה אינן רלוונטיות אף משום שבקרן פנסיה הזכויות אינן קבועות אלא כפופות להוראותיו של תקנון דינמי מטבעו הכפוף לשינויים, וכן שהתוצאה של פסילת פרק ז'1 או של התקנון האחד היא הרת אסון שכן בלא החלת התקנון האחד, לא תהיינה הקרנות זכאיות לסיוע הממשלתי לפי חוק הפיקוח. עמדת הקרנות נתמכה גם על ידי עמדות המדינה והכנסת שהובאו בפני בית הדין והצביעו גם על הקשיים החוקיים והחוקתיים הכרוכים בפרשנות של התובע.

ביום 10 במאי 2017 קבע בית הדין האזורי לעבודה בבאר שבע (בשבתו באילת) "כי התנאים שנקבעו בתקנון האחד הרעו את התנאים שהיו לתובע אצל הנתבעות. הרעת תנאים זו לא זכתה להסכמת רוב של חברי הכנסת." בית הדין פסק כי במקרה דנן יש לשלם לתובע את הגמלה בהתאם לתקנות שהיו בתוקף עובר להתקנת התקנון האחד. אף שפסק הדין מתייחס לכאורה אך לתובע, למעשה קביעותיו מובילות לביטול הוראות התקנון האחד, לביטול הוראות חוק הפיקוח הרלוונטיות ולהפסקת הסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, מאחר שתנאי להעברתו הוא החלת התקנון האחד בהן.

יישום פסק הדין לכלל העמיתים עלול להביא למצב בו ייווצר גרעון משמעותי שלא יאפשר לקרנות לעמוד בהתייבויותיהן כלפי העמיתים. הקרנות סבורות שפסק הדין לוקה, בין השאר, בהתעלמות מהתוצאות של קביעותיו על מצב הכלכלי והאקטוארי של כלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ועל זכויות כלל עמיתי הקרנות, הגמלאים ואלה שטרם פרשו.

ביאור 19: -התייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ג. ארז עברי נ' נתיב ומבטחים: (המשך)

ביום 8.6.2017 הוגש ערעור מטעם מבטחים ונתיב לבית הדין הארצי לעבודה, כאשר הקרנות טוענות בהרחבה כי פסק הדין שגוי מיסודו. במקביל להגשת הערעור, הוגשו בקשות להתייצבות היועץ המשפטי לממשלה או הממונה על שוק ההון כצד להליך וכן בקשה לעיכוב ביצוע.
ביום 25.6.2017 נתן ביה"ד החלטה המורה על עיכוב ביצוע פס"ד עד להכרעה בערעור.
הכנסת הגישה בחודש ינואר 2018 כתב סיכומים ובו תמיכה בעמדת הקרנות. לאחר מכן הגישו הקרנות סיכומי תגובה לסיכומי הגמלאי ואף היועץ המשפטי לממשלה התייצב לדיון והודיע כי הוא תומך בעמדת הכנסת והקרנות.
דיון בערעור נקבע ליום 24.4.2018.

לדעת היועצים המשפטיים לפסק הדין ולהכרעה שתינתן בערעור תהיה השפעה מהותית על כלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

ד. תביעת יהושע לדור נ' עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות – בקשה להכיר בתביעה כייצוגית

ביום 21.5.2017 התקבלה בקרנות הפנסיה בקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד הקרנות שנועדה לחול על עמיתים הקרנות (עובדי רשויות מקומיות וגמלאים שפרשו מעבודתם ברשויות המקומיות) אשר צברו זכויות בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר וחל על זכויותיהם הפנסיוניות הסכם הרציפות בין הקרנות הוותיקות לבין הרשויות המקומיות משנת 1975. הסעד המבוקש בבקשה הינו כי יש ליישם על עמיתים אלה את הלכת קוריצי.
בהלכת קוריצי נקבע כי עובדי המדינה עליהם חל הסכם הרציפות בין הקרנות לבין המדינה זכאים כי חישוב שכרם הקובע לפנסיה בקרנות הפנסיה יהיה על פי שיטת התקנון האחד, כאשר הקרנות יתחשבו בכל תקופת ביטוחם לרבות תקופת עבודתם במדינה כאילו תקופה זו בוטחה בקרנות.
לדעת הקרנות הלכת קוריצי כפי שנפסקה בבית המשפט העליון הינה ייחודית לעובדי המדינה, אשר נקבע לגביהם כי הוראות הסכם הרציפות נובעות מחוק שירות המדינה (גמלאות) ומכאן מעמדו המיוחד של ההסכם.

לדעת הקרנות לאור פסיקת בית המשפט העליון, נכון יהיה לאבחן בין זכויות עובדי המדינה לבין זכויות עובדי הרשויות המקומיות, באשר מקורו של הסכם הרציפות שבענייננו אינו נובע ממקור חוקי כלשהו אלא ממקור הסכמי הנוגע ליחסי העבודה ברשויות המקומיות. לפיכך אין להוראות הסכם הרציפות עם הרשויות המקומיות את אותה חסינות שניתנה להסכם הרציפות עם המדינה והוראותיו נסוגות מפני הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, אשר קובע מפורשות כי הוראות התקנון האחד ופרק 12 לחוק הפיקוח, גוברים על כל הסכם או הסדר לרבות הסכם קיבוצי.
עמדה ברוח זו הוגשה מטעם הקרנות לבית הדין בחודש אוקטובר 2017.
חיצוק לעמדה זו ניתן לשאוב מפסק הדין של בית הדין הארצי בעניין ארגוני הסגל האקדמי (ראה ביאור 19.1. לעיל).

קדם משפט נקבע בתיק ליום 28.5.2018 בבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב.

ט. תביעת פנינה ברוט - בקשה להכיר כתובענה ייצוגית

הגב' פנינה ברוט הגישה תביעה נגד הקרנות, שעניינה משיכת כספים בתשלום חד פעמי תוך ויתור על זכאות לקצבה, בידי מבטחים שהוכרו כזכאים לקצבת נכות בקרן בה הם מבטחים וקיבלו ממנה קצבת נכות. בתביעה עותרים התובעים למתן סעד הצהרתי לפיו על הקרנות לאפשר לכל עמית שקיבל בפועל לא יותר מ-12 קצבאות נכות למשך את הכספים הצבורים בחשבונו, מבלי שינוכו מהם סכומי קצבאות הנכות ששולמו לו.
התביעה האישית של התובעים מסתכמת בכ-88,000 ש"ח.
סכום התובענה הייצוגית עומד על סך של 854,000,000 ש"ח.

דיון הוכחות התקיים ביום 23.2.2017 ובחודש אפריל 2017, סמוך למועד בו היה על התובע להגיש את סיכומיו, ביקש התובע לעכב את הדיון בתיק עד להכרעת בית הדין ארצי לעבודה בעניין שדומה באחד מהיבטיו לעניין נשוא התביעה.

בקשתו של התובע נדחתה והוא הגיש את סיכומיו בחודש ספטמבר 2017 והקרנות הגישו את סיכומיהן בחודש פברואר 2018.
בהתאם לדעת היועצים המשפטיים של הקרן הסיכויים שהתביעה תוכר כתביעה ייצוגית קטן וסביר יותר שהבקשה תידחה.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

טז. בקשת שלמה הלוי ואברהם חביב לאישור תובענה כנגד מבטחים כתובענה ייצוגית

ביום 11.7.2017 הומצאה לקרנות הוותיקות בקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד "עמיתים-קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר" וכנגד קרן מבטחים.

טענת המבקשים הינה, כי הקרנות הוותיקות שבהסדר נושאות באחריות למעשיו של מר יצחק כהן בגין תקופת העסקתו בקרנות הוותיקות.

מר יצחק (צחי) כהן הינו עובד לשעבר של הקרנות הוותיקות, ששימש כמנהל תחום המניות בחטיבת ההשקעות למשך כ-7 שנים, עד לפיטוריו על ידי הקרנות עם היוודע דבר החקירה נגדו בשנת 2012.

מר כהן הורשע בשנת 2015, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות חמורות מתחום ניירות הערך ונידון ל-3 שנות מאסר בפועל, וכן חויב בתשלום פיצוי לקרנות הוותיקות בסך של 1.5 מיליוני ש"ח.

בבקשתם טוענים המבקשים, בין היתר, כי הקרנות התרשלו, הפרו את הוראות התקנון האחיד וכן הפרו חובות חקוקות בקשר עם ניהול כספי העמיתים, ולכן הן חבות באחריות מוחלטת, ישירה ושילוחית לנזקים שנגרמו לעמיתי הקרנות בגין מעשי התרמית בניירות ערך שביצע מר כהן.

בגין ההפרות הנטענות, מבקשים העותרים להטיל על הקרנות הוותיקות שבהסדר תשלום פיצוי בסך של כ-85 מיליוני ש"ח, שישולם לעמיתי הקרנות בגין הנזקים שגרם מר כהן, כאמור.

ביום 4.1.2108 הוגשה מטעם הקרנות בקשה לסילוק על הסף של בקשת אישור התובענה הייצוגית מחמת העדר סמכות עניינית ולחילופין התבקש בית המשפט להורות על העברת הבקשה לביה"ד האזורי לעבודה.

המבקשים הגישו בקשות מקדמיות בתיק וביום 10.1.2018 נתן בית המשפט המחוזי החלטה, כי הדיון בבקשות המקדמיות יעוכב עד להכרעה בבקשה לסילוק על הסף.

יז. לפסקי הדין בחלק מהתביעות, אם יוכרעו נגד הקרן, יכולה להיות השפעה מהותית על הדוח הכספי. קרן, על פי חוות דעת יועציה המשפטיים, אינה יכולה להעריך את הסתברות התרחשותן של תביעות אלו.

יח. מבטחים נותנת שירותי תשלום פנסיה מוקדמת במימון המעסיק. מבטחים אינה אחראית לתשלום הפנסיה המוקדמת ו/או דמי הגמולים אם המעסיק מפגר ו/או מפסיק את תשלום הפנסיה המוקדמת.

ניתן לחתום על הסכמי פרישה מוקדמת במימון שוטף של המעסיק, כאשר קרן הפנסיה משמשת כשלם בלבד. המעסיק רשאי, לפי בחירתו, לקבוע את סכום הפנסיה המוקדמת אותו הוא מבקש לשלם לעובד וכן האם להמשיך ולשלם בגין העובד דמי גמולים לקרן הפנסיה. בהסכמים אלו העובדים נשארים מבוטחים פעילים בקרן הפנסיה, אם משולמים בגינם דמי גמולים או מבוטחים מוקפאים בקרן הפנסיה, במידה שלא משולמים דמי גמולים בגינם, בתקופת הפרישה המוקדמת.

כמו כן, מעסיק יכול לרכוש את מלוא זכויות הפנסיה בגין העובדים הפורשים, בתשלום חד פעמי מראש, בהתאם לחוזרי הפנסיה שפרסם רשות שוק ההון שבהם מפורטים הכללים על פיהם תוכל מבטחים לאפשר פרישה מוקדמת במימון המעסיק. במקרים אלו הופכים הפורשים להיות פנסיונרים של מבטחים לכל דבר ועניין. הסכמי הפרישה המוקדמת אינם מטילים חבות כספית על קרן הפנסיה, והיא מקבלת מן המעסיקים דמי ניהול להפעלת הסכמים אלו.

הקרן קיבלה שטרי ערבות לצורך הבטחת תשלומי פנסיה מוקדמת אשר מבוצעים על ידה על חשבון המעבידים. היקף שטרי הערבות מסתכמים לסך של כ-80 מיליוני ש"ח.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

יט. קרן מיוחדת של מערכת הביטחון

עובדי מערכת הביטחון צברו זכויות בקרן פנסיה יסוד של מבטחים החל מחודש יולי 1955. בחודש נובמבר 1966 נחתם הסכם בין מבטחים לבין מערכת הביטחון וארגון עובדי מערכת הביטחון, שבו הוסכם להרחיב את זכויותיהם הפנסיוניות של עובדי מערכת הביטחון, להבטיח להם המשך ביטוח בקרן פנסיה יסוד ובנוסף ביטוח לנכות ושאיירים באמצעות קרן מיוחדת. ההסכם הוחל רטרואקטיבית מחודש מרץ 1962.

מערכת הביטחון ומבטחים נחלקו בשאלה האם עובדי מערכת הביטחון זכאים לביטוח מקיף בהתאם לתקנות קרן פנסיה מקיפה ובמימונה, כטענת מערכת הביטחון, או שמא הם מבטחים בקרן פנסיה יסוד בלבד. כן נחלקו הצדדים בשאלת גובה הסכומים שנצברו בקרן המיוחדת ודרך חישוב הסכומים. בעקבות פניית רשות שוק ההון במשרד האוצר בטענה כי ההסכם שנחתם בחודש נובמבר 1966 חסר תוקף מחייב, הופנתה המחלוקת בשאלת מהות הביטוח של עובדי מערכת הביטחון, בהיותה מחלוקת בין שני משרדים ממשלתיים, להכרעת היועץ הממשלתי לממשלה.

בהכרעה שניתנה על ידי עו"ד נורית אלשטיין (באותה עת מנהלת המחלקה לענייני עבודה בפרקליטות המדינה) בפברואר 2004, נקבע כי עובדי מערכת הביטחון מבטחים בפנסיה יסוד וכי על מערכת הביטחון להעביר למבטחים את התשלומים השוטפים לצורך תשלום פנסיות נכות ושאיירים לפורשי הקרן המיוחדת וכן את התשלומים בגין העבר.

היועץ המשפטי לממשלה הוסיף בחוות דעתו מחודש מאי 2005, שניתנה לבקשת מערכת הביטחון, כי עובדי מערכת הביטחון אכן מבטחים בקרן פנסיה יסוד במבטחים וכי במישור היחסים שבין עובדי מערכת הביטחון לבין המדינה, קמה למדינה חובה חוקית להעניק לעובדים זכויות הנכללות בתכנית מקיפה. כן נתן היועץ המשפטי לממשלה דעתו לאופן העברת כספי המבטחים הרלוונטיים מקרן הפנסיה לקרן המיוחדת. חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה חלה במישור היחסים שבין משרדי הממשלה.

בהתאם לאמור החלה מערכת הביטחון להעביר את הכספים הנדרשים לצורך תשלום הפנסיות לפורשי הקרן המיוחדת, החל מחודש פברואר 2004. יצוין כי למרות דרישת מבטחים, מערכת הביטחון לא העבירה למבטחים דמי ניהול כנדרש, בגין שירותי השלמות שמבטחים נתנה לה בעניין זה.

כאמור, החל מחודש פברואר 2004 ועד היום, מעבירה מערכת הביטחון את התשלומים הנדרשים, לרבות תשלומי קצבאות הנכות וקצבאות הזקנה למי שהוכר כנכה, וכן תשלומי קצבאות השאירים של מבטחי הקרן.

בנסיבות אלה, ובשל הכרעת היועץ המשפטי לממשלה כאמור לעניין החובה החלה על המדינה להעניק לעובדי מערכת הביטחון זכויות הנכללות בתכנית מקיפה, וכן בשל פרק הזמן הממושך שבו מתנהלים הדברים במתכונת האמורה, הנהלת הקרן הגיעה למסקנה כי כל עוד ממשיכה מערכת הביטחון בהתנהלות דלעיל, אין מקום לערוך רישומים כספיים בעניין מערכת הביטחון כפי שנעשה מטעמים שמרניים עד שנת 2008, וזאת מבלי שיהיה בכך כדי לגרוע מטענות הקרן בעניין זה.

לאחר משא ומתן בין הצדדים שנמשך מספר שנים, בחודש דצמבר 2017 הוסכמו עקרונות לסיום המחלוקת, ובכללם קיבוע אחריות משרד הביטחון לתשלום קצבאות נכות ושאיירים, קיבוע אחריות משותפת לנכות חלקית שארעה לפני שנת 2004, הסדרת דמי הניהול של משרד הביטחון בגין שירותי השלמות שניתנים לו על-ידי מבטחים, הסדרת הפקדות חסר של משרד הביטחון בגין ביטוח יסוד ומנגנון לחישוב יתרת הסכום שיועבר מהקרן המיוחדת למשרד הביטחון.

לאחר קבלת האישורים של כלל הגורמים הרלוונטיים לעקרונות האמורים, ייחתם הסכם מתאים שיסיים את כלל המחלוקות בנושא.

נערכו רישומים כספיים מתאימים לאור העקרונות שסוכמו בין הצדדים.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

כ. התחייבות לאשראי ולהשקעה בקרנות השקעה

הקרן התקשרה בהסכמים לאשראי ולהשקעה בקרנות השקעה וקרנות הון סיכון בסך:

ליום 31 בדצמבר		סך ההתחייבות
2016	2017	
מיליוני ש"ח		
2,033.3	2,048.1	ש"ח
1,387.4	1,657.7	יורו
6,651.8	6,905.4	דולר
51.5	51.0	ליש"ט
-	24.6	יין

ליום 31 בדצמבר		הועבר בפועל מתוך התחייבות
2016	2017	
מיליוני ש"ח		
581.7	837.7	ש"ח
980.8	1,089.1	יורו
3,421.4	3,603	דולר
4.2	12.9	ליש"ט
-	2.9	יין

הקרן מתקשרת בחוזים עתידיים ומכשירים פיננסיים אחרים בכדי להקטין או להגדיל חשיפות מט"ח, ריבית או מדדים.

ביאור 20: -צדדים קשורים

א. פירוט:

- תאגידי נדל"ן בחו"ל-12 Texas ו-Reit. (ראה גם ביאור 6).
- "אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ" מספקת שירותי מחשוב לקרן הפנסיה.
- "די.בי.קיו. נתונים איכותיים בע"מ" סיפקה שירותי טיוב נתונים לקרן הפנסיה (ראה ביאור 11).
- קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר להן מנהל מיוחד אחד [ראה גם ביאור 1(ד)].
- גני נצרת בע"מ.

ב. יתרות של צדדים קשורים ובעלי ענין נכללו במאזן בסעיפים הבאים

היתרה הגבוהה במהלך השנה		ליום 31 בדצמבר		חייבים ויתרות חובה
2016	2017	2016	2017	
אלפי ש"ח				
309	309	309	-	Mivtachim Texas 12 LP
5,098	19,444	4,846	4,089	אופאל
1,326	304	308	195	קרן הפנסיה הדסה
3,071	(2,882)	2,105	1,371	קרן הפנסיה קג"מ
2,841	2,497	3,208	1,431	קרן הפנסיה מקפת
(917)	(909)	623	601	קרן הפנסיה בנין
854	996	807	143	קרן הפנסיה חקלאים
3,955	5,022	3,350	4,464	קרן הפנסיה נתיב
526	581	453	576	קרן הפנסיה של אגד
		<u>16,009</u>	<u>12,870</u>	

ג. הכנסות והוצאות

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	
12,579	12,787

דמי ניהול מצדדים קשורים (ראה ביאור 18-א)

ד. ביטוח דירקטורים ונושאי משרה

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	
272	238

כסום הוצאות עבור הביטוח

החברה מבטחת את אחרייתם של נושאי המשרה בכפוף להוראות הדין.

ביאור 21: מסים על הכנסה

קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים אושרה לצרכי מס כקופת גמל בתוקף עד ליום 31 בדצמבר, 2018. בהתאם לכך הכנסות קרן הפנסיה פטורות ממסים בישראל, בכפוף להתניות מסוימות בהן עמדה הקרן.

ביאור 22: תשואת הקרן

שיעור התשואה הנומינלית ברוטו שהשיגה הקרן בשנת 2017 על נכסיה, כולל התשואה על סכום הסיוע הממשלתי העתידי הישיר המהוון, היה 6.22%.

ביאור 23: מידע בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים וחשיפתם לסיכוני ריבית

א. השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים

הנכסים הפיננסיים של הקרן ובכלל זה ניירות הערך מוצגים בדוחות הכספיים בהתאם לכללים המפורטים בביאור 2 (מדיניות חשבונאית) והנחיות רשות שוק ההון. להערכת הנהלת הקרן ובהתייחס לאמור לעיל, השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים של הקרן אינו נופל מערכם החשבונאי הכולל.

ב. חשיפה לסיכוני ריבית וסיכוני שוק

הגרעון האקטוארי חשוף לסיכוני ריבית בשל הפער בין שיעור ריביות היוון ההתחייבויות הפנסיוניות לבין התשואה בפועל על הנכסים. השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים הלא סחירים (אגרות החוב, פקדונות והלוואות) חשוף לסיכוני ריבית, שכן תנודות בשערי הריבית בשוק הכספים עשויות להשפיע עליו. ניירות הערך הסחירים חשופים לסיכוני השוק.

ביאור 24: אירועים במהלך שנת הדוח

קרן חופשה כללית מבטחים

קרן חופשה כללית מבטחים (להלן - "קרן חופשה") הוקמה כתאגיד סטטוטורי על פי חוק חופשה שנתית, התשי"א 1951 ונוהלה עד שנת 2007 על ידי מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) בע"מ (להלן - "קרן הפנסיה").

ביום 15 בינואר 2017, חתם שר העבודה בהתאם לסמכותו לפי סעיף 24 לחוק חופשה שנתית, התשי"א 1951 על צו לביטול הסמכת הקרן הבלתי פעילה קרן חופשה כללית ועל העברת כספי קרן החופשה כמפורט לקרן הפנסיה. בשנת 2017 הועברו כ-5 מיליוני ש"ח לקרן הפנסיה.

בהתאם לצו האמור, יתרת הכספים בקרן החופשה, תועבר לאוצר המדינה לצורך בצוע תוכניות שתכליתן לסייע לדורשי עבודה באמצעות שירות התעסוקה ואשר יאושרו על ידי הממונה על התעסוקה במשרד העבודה.

**מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ
(בניהול מיוחד)**

דוח תקופתי לשנת 2017

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)	שם התאגיד
52-001968-8	מס' תאגיד
חברה פרטית	אופן ההתאגדות המשפטית
מגדל היובל, דרך מנחם בגין 125, תל אביב	כתובת:
077-7774800	טלפון:
077-7774805	פקסמיליה:
31 בדצמבר, 2017	תאריך המאזן
19 במרס, 2018	תאריך חתימת הדוח:

סעיף 1: - דו"חות כספיים ואקטואריים

מצ"ב דו"חות כספיים ומאזן אקטוארי ליום 31 בדצמבר 2017.

סעיף 2: - דו"ח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד

מצ"ב דוח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד ליום 31 בדצמבר 2017.

סעיף 3: - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן

ערך מאזני אלפי ש"ח מדווחים	סה"כ ע.ג. (ש"ח)	מספר מניות	סוג המניה	שם החברה
48,815		3,999	מ"ר	גני נצרת בע"מ
-		1,000	מ"ר 0.0001	מבטחים לעתיד בע"מ
-		100	מ"ר 1 ש"ח ¹	די.בי.קיו. נתונים איכותיים בע"מ ¹
-		100	מ"ר 1 ש"ח ²	אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ ²
-		193	מ"ר 0.10	אפיק רום הערוץ הישראלי החדש בע"מ
3,630	}	4,000	מ"ר א'	החזקות מדרוג בע"מ
		1	מנית מינוי א'	החזקות מדרוג בע"מ
208,990			יח' השתתפות	ת.ש.י דרכים - שותפות מוגבלת
171,697			מניות בכורה	ת.ש.י. דליה בכורה
-	0.01	100	מניות רגילות	יהב החזקות יו אס אי בע"מ
-	-	-	שותפות	עמיתים מבטחים - (השקעות נדל"ן בארה"ב) - חב
-	-	-	שותפות	עמיתים מבטחים - (השקעות נדל"ן בארה"ב) - חב 2014 הון
86,757	-	-	-	10S LaSalle Chicago
59,176	-	-	-	529 Fifth Venture LP
111,928	-	-	-	GAIA- Gold Coast Portfolio
11,547	-	-	-	GAIA Copperfield
33,303	-	-	-	Mivtachim Texas 12 LP
27,479	-	-	-	Mivtachim Reit LP
36,095	-	-	-	Thor Gateway Harlem
56,607	-	-	-	TopMed 860 Chicago
85,119	-	-	-	City Center
67,606	-	-	-	Danvers Holdco
68,144	-	-	-	GAIA Class A Multifamily Properties LP

1 המניות מוחזקות במלואם ע"י מבטחים לעתיד בע"מ

סעיף 3: - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן: (המשך)

הסמכות למנות דירקטורים	שיעור ההחזקה		שם התאגיד
	בהצבעה	בהון	
100.0%	100.0%	100.0%	גני נצרת בע"מ
100.0%	100.0%	100.0%	מבטחים לעתיד בע"מ
-	19.30%	19.90%	אפיק רום הערוץ הישראלי החדש בע"מ
-	-	10.00%	החזקות מדרוג בע"מ
100.0%	100.0%	100.0%	די.בי.קיו. נתונים איכותיים בע"מ ³
100.0%	100.0%	100.0%	אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ ⁴
-	9.91%	9.91%	ת.ש.י דרכים שותפות מוגבלת
100.0%	100.0%	100.0%	יהב החזקות יו אס אי בע"מ
100.0%	100.0%	100.0%	עמיתים מבטחים- (השקעות נדל"ן בארה"ב)- חוב
100.0%	100.0%	100.0%	עמיתים מבטחים- (השקעות נדל"ן בארה"ב)- 2014 הון
-	-	36.75%	10S LaSalle Chicago
-	-	31.26%	529 Fifth Venture LP
-	-	22.50%	GAIA- Gold Coast Portfolio
-	-	9.99%	GAIA Copperfield
100.0%	100.0%	100.0%	Mivtachim Texas 12 LP
100.0%	100.0%	100.0%	Mivtachim Reit LP
-	-	36.75%	Thor Gateway Harlem
-	-	41.96%	TopMed 860 Chicago
-	-	36.55%	City Center
-	-	36.01%	Danvers Holdco
-	-	31.88%	GAIA Class A Multifamily Properties LP

3 המניות מוחזקות במלואם ע"י מבטחים לעתיד בע"מ.

4 כנ"ל

סעיף 4: - שינויים בהשקעות בחברות בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח

שם החברה ⁵	תאריך השינוי	מהות השינוי	עלות מותאמת
City Center	24/04/2017	השקעה	85,061
Danvers Holdco	25/09/2017	השקעה	68,776
GAIA Class A Multifamily Properties LP	28/11/2017	השקעה	20,531
GAIA Class A Multifamily Properties LP	28/11/2017	הלוואה	47,907

סעיף 5: - הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות התאגיד מהן לשנה שהסתיימה בתאריך המאזן באלפי ש"ח

שם החברה	רווח (הפסד) לפני מס	רווח (הפסד) אחרי מס	דיבידנד	דמי ניהול	ריבית
גני נצרת בע"מ	3,658	3,658	-	-	-
ת.ש.י דרכים שותפות מוגבלת	-	-	21,710	-	1,852
GAIA Copperfield	-	-	-	-	1,295
10LaSalle Chicago	-	-	-	-	836
529 Fifth Venture LP	-	-	-	-	277

סעיף 6: - רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך המאזן, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד

אין.

סעיף 7: - רשימת אירועים מיוחדים שהשפיעו או עשויים להשפיע מהותית על התאגיד, רווחיות התאגיד, רכוש או התחייבויותיו

- א. שינוי בהנחות האקטואריות.
- ב. השינויים בווקטור הריבית.
- ג. התשואות בשוק ההון.

סעיף 8: - שינויים בהון המניות הרשום, המונפק והנפרע והתמורה שנתקבלה

אין שינויים.

סעיף 9: - שכר טובות הנאה

לא שולם שכר ולא ניתנו טובות הנאה לבעלי עניין בתאגיד.

סעיף 10: - מניות וני"ע המיזם המוחזקים על-ידי בעל עניין בתאגיד, בחברה בת או בחברה קשורה סמוך ככל האפשר לתאריך הדוח

אין.

סעיף 11: - המנהל המיוחד

בהתאם להוראות חוק הפיקוח מונה לקרן בחודש יולי 2003 מנהל מיוחד. מכוח סעיפים 78 ה' ו-70 (ב) לחוק הפיקוח מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו...".

כמתחייב מהוראות חוק הפיקוח, החל תהליך איחוד תפעולי של קרנות הפנסיה בהסדר. מטרת התהליך להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

מינוי מנהל מיוחד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, מבטא את מגמת המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון להדק את שיתוף הפעולה והאחדת פעילויות התפעול השוטפות של כל הקרנות שבהסדר, מתוך כוונה להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

החל משנת 2007 פועלות קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר במבנה ארגוני חדש המושתת על איחוד תפעולי שגובש על ידי המנהלת המיוחדת דאז. קרנות הפנסיה מנוהלות במסגרת של ארבע חטיבות: חטיבת שירות, חטיבת השקעות, חטיבת כספים וחטיבת פנסיה וכן יחידות מטה משאבי אנוש ומנהל, לשכה משפטית, בקורת פנים, מחשוב, ניהול סיכונים, תכנון תקציב וסיוע ממשלתי.

בתחילת שנת 2008 עברו קרנות הפנסיה בהסדר לבנין אחד, דבר המהווה צעד נוסף בתהליך האיחוד התפעולי ליצירת ארגון אחיד יובהר, כי גם במסגרת האיחוד התפעולי של קרנות הפנסיה בהסדר, נשמרת זהותה המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן וקרן.

ועדת מנהלה

על פי חוק הפיקוח מונתה ועדת מנהלה ברשות שופט בדימוס לכלל הקרנות שעליהן חל חוק התוכנית הכלכלית. לועדת המינהלה כל הסמכויות הנתונות לועדת הנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, קרי, מינוי ר"ח ואישור דוחות כספיים. בנוסף תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה למפקח ולאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרן הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

מס' ת.ז.: 059284380	יואב בן אור
1968.	שנת לידה:
דרך מנחם בגין 125, תל אביב.	מענו:
ישראלית.	נתינות:
יו"ר דירקטוריון אופאל, יו"ר דירקטוריון D.B.Q, יו"ר דירקטוריון מבטחים לעתיד.	האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או בעל עניין:
1 באוגוסט 2011.	מכהן כמנהל מיוחד משנת:
תואר ראשון במינהל עסקים ובמשפטים, מוסמך (MBA) במינהל עסקים - התמחות במימון.	השכלה:
המנהל המיוחד של עמיתים, קרנות הפנסיה הוותיקות, דח"צ בתאגיד המנהל של המאגר לביטוח רכב חובה ("הפול") בע"מ.	תעסוקתו ב- 5 השנים האחרונות:
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 059284380	יואב בן אור
1968.	שנת לידה
המנהל המיוחד.	התפקיד שממלא בתאגיד
יו"ר דירקטוריון אופאל, יו"ר דירקטוריון D.B.Q, יו"ר דירקטוריון מבטחים לעתיד.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון במינהל עסקים ובמשפטים, מוסמך (MBA) במינהל עסקים- התמחות במימון. המנהל המיוחד של עמיתים, קרנות הפנסיה הוותיקות, דח"צ בתאגיד המנהל של המאגר לביטוח רכב חובה ("פול") בע"מ.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 באוגוסט, 2011.	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 12351979	אלי לוי
1965.	שנת לידה
מנהל חטיבת הכספים.	התפקיד שממלא בתאגיד
יו"ר דירקטוריון בחברת גני נצרת, , דירקטור ב-גפן ניהול עבור מקפת בע"מ, דירקטור ב-ק"מ כרמל ניהול השקעות בע"מ, דירקטור ב-יהב החזקות USA בע"מ	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
רו"ח, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 באוגוסט, 2006.	התאריך שבו החלה כהונתו:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 033017088	יריב עזר
1976.	שנת לידה
מנהל חטיבת הפנסיה.	התפקיד שממלא בתאגיד
אין.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון- כלכלה וניהול, מוסמך במינהל עסקים (MBA) - התמחות במימון. סמנכ"ל תפעול ושירות " הפניקס" פנסיה וגמל בע"מ. בע"מ.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
28 ביוני, 2015.	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 034493205	יאיר כוכב
1978.	שנת לידה
סמנכ"ל תכנון, תקציב ורגולציה.	התפקיד שממלא בתאגיד
דירקטור ב-אופאל, דירקטור ב-DBQ, דירקטור ב-גפן ניהול עבור מקפת בע"מ, דירקטור ב-ק"מ כרמל ניהול השקעות בע"מ, דירקטור ב-יהב החזקות USA בע"מ.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
בוגר ומוסמך (MBA) בכלכלה. מנהל מחלקת חוב מקומי והנפקות במשרד האוצר; ראש תחום חוב חיצוני ביחידה לניהול החוב במשרד האוצר.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 בדצמבר, 2011 עד 3 בפברואר, 2018	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 02851810-8	רון הירש
1971.	שנת לידה
היועץ המשפטי הראשי.	התפקיד שממלא בתאגיד
אין.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
עו"ד, תואר ראשון במשפטים, תואר שני במשפטים, תלמיד לתואר שלישי במשפטים; פרקליט צבאי וראש ענף בפרקליטות הצבאית.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
27 במרס, 2017.	התאריך שבו החלה כהונתו:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

נר עובדיה	מס' ת.ז.: 31928880.
שנת לידה	1975.
התפקיד שממלא בתאגיד	מנהל חטיבת ההשקעות.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו	דירקטור ב-גני נצרת, דירקטור ב-גפן ניהול עבור מקפת בע"מ, דירקטור ב-ק"מ כרמל ניהול השקעות בע"מ, דירקטור ב-יהב החזקות USA בע"מ, דירקטור ב-הדרי גינת בע"מ (ק"מ).
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות	תואר ראשון בכלכלה (BA) ומשפטים (LLB). מנהל תחום השקעות PE ונדל"ן בעמיתים.
התאריך שבו החלה כהונתו:	1 במאי, 2016.

רלי (ישראל) לוי	מס' ת.ז.: 024850620.
שנת לידה	1970.
התפקיד שממלא בתאגיד	מנהלת חטיבת השירות.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו	אין.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות	מנכ"ל עמותת "חיבוק ראשון", מנהלת מח' תפעול מכירות בצ'ק פוינט, מנהלת אגף היישום בדי בי קיו.
התאריך שבו החלה כהונתו:	13 במרס, 2011.

רעות מגן	מס' ת.ז.: 034045492.
שנת לידה	1977.
התפקיד שממלא בתאגיד	סמנכ"לית משאבי אנוש ומינהל.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו	אין
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות	תואר ראשון בניהול וסוציולוגיה. מנהלת משאבי אנוש אקסלנס נשואה בע"מ, בית השקעות, סמנכ"ל משאבי אנוש אלעד מערכות בע"מ, סמנכ"ל משאבי אנוש טלדור מערכות בע"מ.
התאריך שבו החלה כהונתו:	1 בפברואר, 2017

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 022833271	אורית שמילוביץ
1966.	שנת לידה
מנהלת סיכונים.	התפקיד שממלא בתאגיד
מנהלת סיכונים באופאל.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
רו"ח, תואר ראשון בכלכלה-חשבונאות, LLM במשפטים. יועצת פיננסית, סמנכ"ל פיננסים ומנהלת סיכונים פיננסית בבנק דיסקונט למשכנתאות.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
14 בינואר, 2014.	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 034516773	מירי סבג-ישי
1977.	שנת לידה
מבקרת פנימית.	התפקיד שממלא בתאגיד
מבקרת פנים באופאל.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
MBA-LLB במשפטים, תואר ראשון במינהל עסקים, ו- MBA במינהל עסקים - התמחות במימון. יועצת במחלקה לניהול סיכונים וביקורת פנימית בפירמת DELOITTE.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
13 במאי, 2014.	התאריך שבו החלה כהונתו:

סעיף 13: - רואה חשבון של התאגיד

בריטמן אלמגור זהר - DELOITTE
מרכז עזריאלי 1 תל אביב

סעיף 14: - האקטואר של קרן הפנסיה

אלן דובין.

סעיף 15: - המלצות והחלטות הדירקטוריון

אין.

סעיף 16: - שינויים בתקנון קרן הפנסיה שאושר ע"י הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בשנת הדוח

אין.

סעיף 17: - תנאי שכר

חלק הקרן - בש"ח על פי מודל העמסה (1)	עלות כוללת בש"ח	עובד
505,865	838,572	1
491,019	813,962	2
482,097	799,173	3
466,859	773,913	4
443,880	735,821	5

(1) - חלקה של קרן מבטחים 60.32%.

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ
(בניהול מיוחד)

שם התאגיד

19 במרס, 2018

תאריך

יואב בן אור
המנהל המיוחד